

Co-finanțat prin
Programul Drepturi, Egalitate și
Cetățenie al Uniunii Europene

Manual pentru formarea personalului școlar

Manual pentru formarea personalului școlar în domeniul prevenirii
și gestionării situațiilor de violență de gen care au loc în școli

act:onaid

Acest manual a fost co-finanțat prin Programul Drepturi, Egalitate și Cetățenie al Uniunii Europene (2014 – 2020).

Conținutul acestui manual reprezintă perspectiva autoarelor/autorilor și este responsabilitatea acestora. Comisia Europeană nu acceptă niciun fel de responsabilitate pentru modul în care informația cuprinsă în acest manual va fi utilizată.

Supervizare științifică:

Livia Aninoșanu – CPE, Isabella Orfano – ActionAid Italia

Text și metodologii:

Livia Aninoșanu – CPE; Corinne Reier – ActionAid Italia

Contributii:

Giouli Megagianni – ActionAid Grecia, Alessandra Folcio – ActionAid Italia,
Corinne Reier – ActionAid Italia, Mara Ghidorzi – Afolmet, Nele Kelchtermans – UCLL.

Supervizare: Maria Sole Piccioli – ActionAid Italia

Publicat în aprilie 2020

Mulțumiri speciale Anisei Petcu pentru sprijinul acordat în editarea materialului în limba română.

Contact:

Website: <https://www.youthforlove.eu/>

■ SCURT REZUMAT

Youth for Love este un proiect desfășurat pe durata a doi ani și implementat în patru state europene, respectiv Italia, Belgia, Grecia și România. Proiectul își propune să dezvolte și să testeze un program educațional integrat, dedicat elevilor de liceu (14-17 ani) și profesioniștilor din domeniul educațional, cu scopul de a crește nivelul de conștientizare în legătură cu prevenirea și gestionarea adecvată a violenței de gen. Sistemul educațional trebuie, pe de o parte, să susțină elevii oferindu-le cunoștințe, abilități și resurse pentru a preveni și gestiona situațiile de violență de gen și, pe de altă parte, să se asigure că profesorii și personalul școlar au capacitatea atât de acționa preventiv, cât și de a oferi protecție și modalități adecvate de răspuns în aceste cazuri. Astfel, școlile reprezintă actori-cheie și aliați importanți pentru a transmite adolescenților mesajul că inegalitatea de gen și VBG sunt inacceptabile. Acest manual este unul dintre instrumentele principale dezvoltate cu scopul de a crește accesul la proiect și sustenabilitatea acestuia. Oferă îndrumare, atât teoretică, cât și practică, pentru a susține profesioniștii din domeniul educației în a preveni, combate și răspunde la situațiile de violență de gen care se petrec în școli între adolescenți, acesta fiind un fenomen complex și structural, cu forme multiple și consecințe grave. Alți actori importanți, precum experți educaționali și organizații neguvernamentale care implementează proiecte educaționale pot, de asemenea, să beneficieze de acest instrument, promovând și organizând programe similare în diferite contexte educaționale, formale sau informale.

CUPRINS

Introducere

Care este scopul acestui manual	6
Cui se adresează acest manual	8
Ce cuprinde acest manual	9
Cum se potrivește acest manual în cadrul unui program integrat privind violența de gen în context școlar?	10

MODULUL 1:

Creșterea conștientizării privind violența de gen și stereotipurile de gen în rândul adolescenților	16
Modul 1 Fișă de lucru 1 – Persoana Genderbread	26
Modul 1 Fișă de lucru 2 – Convenția de la Istanbul	28
Modul 1 Fișă de lucru 3 – Călătoria puterii	32
Soluție atașată 1	36

MODULUL 2:

Demontarea prejudecăților despre violența de gen	38
Modul 2 Fișă de lucru 1 – Formatul de descriere a studiilor de caz	48
Modul 2 Fișă de lucru 2 – Studii de caz	50

MODULUL 3:

Dezvoltarea de politici și proceduri complexe pentru a adresa violența de gen și stereotipurile de gen în școli	56
Modul 3 Fișă de lucru 1 – Redobândirea spațiilor sigure	66
Modul 3 Fișă de lucru 2 – Procedurile școlii 1	68
Modul 3 Fișă de lucru 3 – Procedurile școlii 2	68

MODULUL 4:

Promovarea principiilor feministe și incluzive în mediul școlar	70
Modul 4 – Fișă de lucru 1 – Feminism și principii feministe	80
Modul 4 – Fișă de lucru 2 – TOP 10 idei de bază ale leadership-ului feminist	86

Resurse recomandate

Documente legislative naționale – Glosarul principalelor definiții	90
--	----

INTRODUCERE

Privire de ansamblu asupra proiectului Youth for Love

Youth for Love este implementat în cadrul legal și conceptual oferit de **Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (2011), cunoscută sub numele de Convenția de la Istanbul**. Documentul menționat anterior reprezintă cel mai complex și avansat document legislativ european pe care îl avem la dispoziție pentru a preveni și combate multiple forme de violență împotriva fetelor și femeilor, ratificat de toate statele partenere ale proiectului. Documentul recunoaște toate aceste tipuri de violență drept încălcări ale drepturilor omului, precum și ca forme de discriminare a fetelor și femeilor, și drept cauză și consecință a inegalităților între femei și bărbați. În plus, solicită statelor membre să adopte legislația necesară și un set comprehensiv și multidisciplinar de măsuri pentru a preveni violența, pentru a proteja supraviețuitoarele violenței și pentru a-i sancționa pe cei ce comit acte de violență, inclusiv cu referire la situațiile de violență care se pot petrece în școli. Mai mult, Convenția de la Istanbul subliniază rolul crucial pe care școlile îl au în susținerea promovării egalității între femei și bărbați, a rolurilor de gen nestereotipe, a respectului reciproc, a rezolvării conflictelor din relațiile interpersonale în modalități non-violente, a prevenirii violenței de gen împotriva femeilor, a promovării dreptului la integritate personală, inclusiv prin intermediul dezvoltării unor instrumente educaționale adaptate capacității de învățare în continuă dezvoltare a elevilor, în curriculumul formal și la toate nivelurile educaționale (art. 14).

Într-adevăr, educația joacă un rol esențial în transformarea normelor sociale negative care duc la apariția violenței de gen. Adolescenții beneficiază de mecanisme de auto-protecție mai puțin dezvoltate, prin urmare sunt în mod special vulnerabili la a perpetua și/sau la a fi direct

afecțați de comportamente violente. În pofida faptului că inițiative legislative au fost implementate în toate statele membre UE pentru a combate violența și abuzul, perioada adolescenței rămâne o perioadă insuficient reglementată din cauza absenței politicilor specifice care să vizeze în mod direct acest grup-țintă și din cauza faptului că multe dintre acțiunile implementate nu conțin o suficient de profundă integrare a perspectivei de gen și nu iau în considerare contextele culturale specifice.

În acest context, Youth for Love are obiectivul de a dezvolta, implementa și evalua un program educațional integrat, **care să fie aplicat în 4 țări europene** (România, Italia, Belgia și Grecia) și care astfel să contribuie la prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen în rândul adolescenților, **oferind sprijin și crescând nivelul de conștientizare atât în rândul adolescenților, cât și în rândul profesioniștilor din domeniul educației**, privind existența și consecințele inacceptabile ale violenței de gen care se petrece în mediul școlar, dar și privind procedurile de aplicat pentru gestionarea acestor situații.

Parteneriatul care stă la baza implementării acestui proiect este format din următoarele organizații europene: ActionAid Italia (Italia), ActionAid Hellas (Grecia), UC Limburg (Belgia), AFOL – Agenzia Metropolitana per la Formazione, l'Orientamento e il Lavoro (Italia) și CPE – Fundația Centrul Parteneriat pentru Egalitate (România).

La nivel european, obiectivele proiectului sunt, după cum urmează:

- **12 instituții de educație europene** implicate în dezvoltarea de instrumente educaționale și metodologii pentru

prevenirea și gestionarea cazurilor de violență de gen;

- **1,200 de studenți** implicați într-un program educațional practic cu scopul de a le crește conștientizarea privind stereotipurile de gen și diferitele forme de violență de gen;
- **180 de profesori și personal școlar** formați și susținuți pentru a-și dezvolta competențele în legătură cu violența de gen și modalitățile de prevenire a acesteia;
- **2 milioane de tineri europeni** informați printr-o amplă campanie de comunicare privind stereotipurile de gen și violența de gen prin intermediul unui website și a unui joc online.

Principalele activități ale proiectului sunt:

- Dezvoltarea unei **puternice strategii de networking la nivel local, național și european**, cu scopul de a implica actorii interesați (școli, instituții, alte organizații) și care au abordări similare cu privire la fenomen să disemineze mesajele proiectului și să contribuie la dezvoltarea de recomandări.
- Dezvoltarea și implementarea de **instrumente validate de cercetători științifici** (ex. focus grupuri și chestionare) **prin intermediul cărora să se realizeze diagnoze școlare** și analize de nevoi pentru a realiza un program educațional și pentru a măsura impactul acestuia, la finalul intervenției.
- Dezvoltarea unui **program de intervenție pentru adolescenți și a unui manual de formare care să fie utilizat în contexte educaționale formale și informale**: programul este testat cu participarea elevilor care sunt direct implicați în activitățile de deconstruire a stereotipurilor de gen și de prevenire a violenței de gen. Programul promovează activități de tip peer-to-peer

pentru a stimula activarea școlii și a comunității în promovarea temelor abordate în cadrul proiectului.

- Dezvoltarea unui **program de formare pentru profesioniștii din domeniul educației și a unui manual de formare pentru aceștia**: vor avea loc activități de formare dedicate profesorilor și personalului școlar din școlile implicate pentru a crește nivelul de conștientizare al acestora în legătură cu stereotipurile de gen și cu fenomenul violenței de gen, oferindu-le instrumente practice pe care să le utilizeze în dezvoltarea unor proceduri specifice de gestionare a situațiilor de violență de gen care pot apărea în mediul școlar, implicând întreaga comunitate educațională.
- Dezvoltarea unui joc online, disponibil gratuit pe website-ul proiectului. Mulțumită jocului dezvoltat în cadrul proiectului Youth For Love, tinerii europeni vor avea oportunitatea să se pună în pielea a opt personaje de vârsta lor care se confruntă cu situații de violență de gen, bullying și alte forme de violență și să ia decizii pentru acestea. Jucătorii vor deveni, astfel, mai conștienți în legătură cu importanța luării deciziei corecte în momentul potrivit și vor înțelege cum poate fi prevenit bullyingul și cum ne putem asigura că respectăm drepturile omului.

Toate materialele elaborate în cadrul proiectului sunt disponibile pentru a fi descărcate din secțiunea "Află mai mult" a website-ului proiectului: www.youthforlove.eu.

Proiectul este co-finanțat prin Programul Drepturi, Egalitate și Cetățenie al Uniunii Europene.

Durată de implementare: ianuarie 2019 – decembrie 2020

Care este scopul acestui manual?

Acest manual oferă recomandări teoretice și practice pentru a susține profesioniștii din domeniul educației în munca lor de prevenire, combatere și gestionare a violenței de gen care se petrece în context școlar (SRGBV – school related gender-based violence), acest fenomen fiind unul complex și structural, cu forme multiple și consecințe serioase. Adolescenții sunt, în context școlar, fie victimele sau martorii actelor de violență bazate pe gen, fie pot să fie chiar în postura de a le comite ei înșiși. În acest context, școlile pot deveni medii în care adolescenții trăiesc momente severe de stres, atunci când sunt agresați fizic, psihologic, față în față sau în mediul virtual, hărțuiți și abuzați în diferite moduri. Conform datelor oferite de Unesco și UN Women, violența de gen care are loc în contextul școlar afectează milioane de copii și familii, în numeroase comunități. Acest tip de violență poate avea un impact important la nivelul rezultatelor academice, mulți elevi ajungând să evite școala, să aibă

rezultate inferioare potențialului lor sau chiar să renunțe complet la educație.

Școlile au reponsabilitatea legală și etică de a preveni violența de gen și, în cazul în care aceasta totuși se petrece, în interiorul sau în afara spațiului școlii, au responsabilitatea de a avea la îndemână instrumentele necesare pentru a o gestiona adecvat. De fapt, școlile trebuie să fie spații în care adolescenții, fete și băieți, să se simtă în siguranță, pentru că egalitatea de gen este promovată pe deplin, atât prin intermediul programelor de prevenire a violenței de gen, cât și prin proceduri adecvate vârstei și ușor accesibile de raportare, răspuns și gestionare, în mod confidențial, a cazurilor care pot apărea. Școlile, în parteneriate strategice cu organizații locale direct interesate, sunt astfel actori-cheie pentru modelarea atitudinilor adolescenților în sensul de a face atât inegalitatea de gen, cât și violența de gen inacceptabile pentru aceștia.

Cui se adresează acest manual?

Manualul se adresează profesorilor, directorilor de școală, consilierilor școlari, personalului tehnic și administrativ și oricăror altor reprezentanți ai personalului școlar care sunt responsabili pentru crearea și menținerea unui mediu școlar incluziv, care promovează modele de comportament și tipare de relații pozitive și sănătoase. Pentru a preveni în mod eficient violența de gen care poate să apară în rândul adolescenților și pentru a asigura în mod adecvat accesul la măsuri de protecție, școlile ar trebui să îndeplinească cel puțin următoarele criterii importante:

- Să aibă nivelul de conștientizare necesar, cunoștințele și competențele care să sprijine profesioniștii din domeniul educației să identifice corect situațiile și cazurile de violență de gen;
- Să aibă capacitatea de a interveni în cazurile de violență de gen, ținând cont de interesul superior al tuturor părților implicate;
- Să aibă la dispoziție proceduri și instrumente clare, pentru a preveni și gestiona cazurile de violență de gen care afectează adolescenții.

Pentru ca activitățile de prevenire să fie eficiente și pentru ca intervenția să fie promptă, profesorii, conducerea școlii și personalul școlar trebuie să fie formați în mod adecvat și managementul școlii trebuie să fie implicat. Dacă cei care conduc școala nu sunt la rândul lor implicați și nu susțin această cauză, orice tip de programe, politici și proceduri riscă să rămână ineficiente.

Școlile, alături de orice instituție publică sau organizație neguvernamentală care lucrează în sectorul educațional,

sunt invitate să utilizeze acest manual fie în întregime, fie parțial. Pot fi selectate acele activități și instrumente care par a fi cele mai utile într-un context specific. Implementarea acestui program de formare poate contribui la crearea unor spații mai sigure și mai sănătoase pentru toți elevii, care pot în final beneficia de aceste activități atât pe termen lung, la școală, cât și pe parcursul întregii vieți. Prin intermediul acestui program, profesorii și personalul școlar pot să dobândească atât competențe în gestionarea situațiilor de violență de gen cu care se pot confrunța în mediul școlar, cât și încredere în propria capacitate, mai ales atunci când aceasta se susține și pe niveluri crescute de sprijin intern și de muncă în echipă, deosebit de necesare. Manualul pentru profesori încurajează profesioniștii din domeniul educației să cerceteze și mai în profunzime aceste teme incluse în modulele de formare și să utilizeze în cât mai mare măsură resursele comunitare disponibile. De fapt, manualul încurajează o abordare care să cuprindă întreaga școală și care, în același timp, să întărească rolul comunității, care să participe la rândul său pentru a transmite mesaje clare și consistente cu scopul prevenirii violenței de gen. În realitatea locală a școlii pot fi construite parteneriate importante, cu organizații neguvernamentale și instituții publice care sunt implicate în prevenirea violenței de gen și în susținerea și protejarea supraviețuitoarelor violenței de gen. Astfel de parteneriate realizate la nivel de comunitate vor fi benefice tuturor părților implicate (ex: școli, elevi, familii, organizații neguvernamentale, instituții publice) și vor contribui la împărtășirea informațiilor deja deținute și la consolidarea competențelor deja dezvoltate, cu efecte pozitive pe termen lung în viețile adolescenților care curând vor deveni adulți.

Ce cuprinde acest manual?

Conținutul acestui manual valorizează cunoștințele și instrumentele dezvoltate în contextul cercetării și activităților implementate în cadrul proiectului Youth for Love, precum și experiențele și expertiza partenerilor și a rețelei de actori relevanți implicați în proiect. Manualul reflectă în special aspectele identificate în școli care dețin experiență îndelungată în prevenirea violenței de gen în rândul adolescenților și în gestionarea cazurilor de violență de gen petrecute în școală prin intervenție promptă și clară.

Programul de formare dorește să ofere participanților următoarele:

- Înțelegerea conceptelor cheie utilizate de proiect atunci când face referire la violența de gen și la modul în care fenomenul se poate manifesta în școală;
- Cunoașterea cauzelor profunde ale violenței de gen, respectiv a celor care țin de aspecte structurale, de norme sociale, de credințe profunde și de comportamente rezultate din aceste credințe, precum și de practici coti-

diane care influențează identitatea de gen, experiențele personale și care pot conduce la inegalități;

- Competențele necesare pentru a identifica în mod corect și pentru a oferi un răspuns adecvat situațiilor de violență de gen care implică adolescenți;
- Cunoștințele necesare pentru a dezvolta și implementa sisteme de prevenire și intervenție eficiente în școli.

Manualul este construit pe baza a patru module distincte, fiecare conținând:

- Obiective de învățare
- Abilități dezvoltate
- Materiale necesare
- Sugestii pentru pregătire
- Activități descrise detaliat
- Materiale suplimentare legate de subiect
- Abordări metodologice
- Fișe de lucru

Modulele sunt structurate după cum urmează

MODULUL 1

Creșterea conștientizării privind violența de gen și stereotipurile de gen în rândul adolescenților

Are scopul familiarizării cu grupul de participanți la formare și, mai mult, cu nevoile lor concrete, cu așteptările, temerile lor și cu nivelul lor de competențe în domeniul identificării, prevenirii și gestionării cazurilor de violență de gen care are loc în contextul școlii. Acest modul are o importanță deosebită, întrucât conduce la stabilirea granițelor grupului de formare și instaurează atmosfera de încredere care este esențială pentru a dezvolta echipe de lucru care să coopereze. Modulul are intenția de a construi un cadru teoretic de referință comun, precum și de a dezvolta limbaj adecvat în legătură cu aspectele care vizează violența de gen. De asemenea, modulul crește nivelul de conștientizare în legătură cu violența de gen și cu stereotipurile de gen, cu formele pe care acestea le pot lua și cu modurile în care se pot dezvolta în context școlar, precum și în legătură cu modul în care afectează elevii. Prin intermediul unor activități interactive, participanții vor explora și felul în care accesul la drepturi fundamentale ale omului este de fapt influențat profund de dinamicile de putere și privilegii, precum și de ierarhiile construite la nivel social. Acest lucru va permite o mai bună înțelegere a acelor multiple obstacole, adesea invizibile, cu care elevii se pot confrunta ca rezultat al identităților lor personale și poveștilor lor de viață, și care au potențialul de a influența semnificativ accesul lor, între altele, la educație, dar și performanța lor școlară, făcându-i în mod suplimentar vulnerabili la violența de gen.

MODULUL 2

Demontarea prejudecăților despre violența de gen

Scopul acestui modul este acela de a crește nivelul de înțelegere a principalelor prejudecăți care influențează negativ înțelegerea completă și corectă a violenței de gen și a modului în care acestea pot afecta modul în care sunt raportate situațiile de violență de gen, dar și credibilitatea și calitatea intervențiilor care au loc în școală. Prima parte a modulului explorează cele mai frecvent întâlnite prejudecăți, în timp ce a doua parte se concentrează asupra ilustrării modulului în care acestea pot limita capacitatea de a preveni și aborda în mod adecvat cazurile de violență de gen. Modulul are, de asemenea, scopul de a dezvolta capacitatea participanților de a acționa în mod potrivit pentru a gestiona o situație de violență de gen petrecută în context școlar. Participanții vor avea posibilitatea de a reflecta în legătură cu violența de gen ca fenomen global foarte răspândit, marcat puternic de prejudecățile care fac ca prevenirea și intervenția să fie suplimentar complicate. Aceste prejudecăți au consecințe grave, în special pentru că îngreunează accesul supraviețuitoarelor violenței de gen la justiție și la sprijinul de care au nevoie pentru a ieși din situația abuzivă. În plus, prejudecățile diluează sentimentul responsabilității actorilor relevanți, care ar trebui să acționeze în cazurile de violență de gen și care, astfel, eșuează în răspunsul lor sau răspund în mod nepotrivit.

Primele trei module sunt obligatorii pentru o formare de bază în domeniul violenței de gen în context școlar. În plus, partenerii proiectului Youth for Love sugerează și un al patrulea modul, care privește leadershipul feminin, o abordare promovată de ActionAid International. Acest modul ar putea fi utilizat drept formulă prin intermediul căreia personalul școlar să fie încurajat să promoveze valori feministe și incluzive în munca lor zilnică desfășurată în interiorul școlii, în special în contextul orelor de școală sau a întâlnirilor care au loc în context școlar.

Modulele pot fi adaptate în diferite contexte educaționale formale sau non-formale. Profesorii pot cu ușurință să adapteze activitățile și instrumentele prezentate în cadrul manualului pentru a servi cât mai bine nevoilor elevilor lor, dar și pentru a aborda în mod potrivit provocările specifice cu care se confruntă școala în asigurarea unui climat sigur și incluziv. Mai jos sunt câteva standarde de lucru care tre-

buie să fie permanent prezente în programul de formare și în obiectivele acestuia:

- Egalitatea de gen trebuie să fie un principiu transversal în toate contextele;
- Stereotipurile de gen trebuie să fie evitate în toate materialele de predare;
- Politicile și procedurile nu pot fi văzute nici drept simple formalități, nici ca simple recomandări;
- Pentru a livra conținutul manualului este nevoie de comunicare adecvată;
- Echipe de profesioniști trebuie să fie create cu scopul de a promova interesul superior al tuturor elevilor.

MODULUL 3

Dezvoltarea de politici și proceduri complexe pentru a adresa violența de gen și stereotipurile de gen în școli

Acest modul oferă profesorilor și personalului școlar competențele necesare pentru a dezvolta și implementa politici și proceduri în colaborare cu elevii pentru a asigura un mediu școlar fără violență de gen. Pentru a realiza acest lucru, participanții vor analiza și, acolo unde este nevoie, vor îmbunătăți politicile și procedurile deja existente pentru a preveni și gestiona violența de gen în context școlar și stereotipurile de gen. În cazul în care nu există astfel de politici și proceduri, vor dezvolta o propunere care va fi ulterior discutată cu conducerea școlii. Activitățile din cadrul acestui modul vor contribui la creșterea nivelului de cooperare în rândul profesorilor și personalului școlar, astfel încât să conducă la stabilirea unui mediu lipsit de violență de gen sau la construirea de modalități de răspuns prompte și eficiente pentru astfel de situații.

MODULUL 4

Promovarea principiilor feministe și incluzive în mediul școlar

Scopul acestui modul este acela de a crea contextul, pentru personalul școlar, de a reflecta asupra principiilor feministe, în sensul unor modalități pozitive și incluzive de a utiliza puterea individuală și de grup pentru a crea medii bazate pe respect și incluziune pentru toți, întâi la nivelul claselor, apoi la nivelul întregii școli. Obiectivele acestui modul sunt să promoveze o înțelegere mai profundă asupra valorilor și leadershipului feminist, dincolo de ideea că feminismul este doar o ideologie, și să permită identificarea modurilor prin care aceste principii pot fi aplicate în școală, încurajând mai întâi profesorii, apoi elevii să devină lideri feminisți transformatori: lideri care cresc capacitatea celorlalți de a conduce, care construiesc puterea împreună cu ceilalți și nu asupra lor. Activitățile din cadrul acestui modul contribuie la o mai bună înțelegere a comportamentelor personale și de grup, a dinamicilor de grup, în rândul profesorilor sau al elevilor, pentru a întări cooperarea și pentru a identifica noi practici prin intermediul cărora să fie promovate principiile feministe: conștientizare de sine, grijă pentru sine și grija față de alții, eliminarea preconcepțiilor, incluziune, împărțirea puterii, utilizare responsabilă și transparentă a puterii, colaborare responsabilă, feedback oferit cu respect, curaj, zero toleranță față de violență.

Metodologia manualului

Manualul este dezvoltat în contextul unei abordări care cuprinde întreaga școală, luând în calcul nevoile elevilor, ale personalului școlar și ale întregii comunități, nu doar la nivelul curriculumului, ci și la nivelul întregului mediu de învățare. Această abordare implică acțiune colectivă și colaborativă realizată în interiorul și de către comunitatea școlară pentru a îmbunătăți învățarea, comportamentele și bunăstarea elevilor și pentru a crea contextele potrivite în care aceste

lucruri să aibă loc. O abordare care implică întreaga școală recunoaște că toate aspectele care țin de comunitatea școlară au capacitatea de a influența în mod pozitiv sănătatea, siguranța și starea de bine a elevilor, precum și dezvoltarea lor academică.

Manualul conține o variată colecție de metodologii și instrumente de învățare interactive și bazate pe cooperare, inclusiv prin discuții la nivelul grupului mare, al grupurilor mici, prin

Recomandări etice în utilizarea manualului

A gestiona violența de gen în context școlar înseamnă a observa realitățile complexe și întrepătrunse ale actorilor care populează școala: elevi, profesori, conducere, consilieri, personal administrativ și tehnic, alți reprezentanți relevanți din personalul școlar, familii. Toți acești actori, cu specificul și nevoile lor particulare, trebuie să fie luați în calcul în momentul elaborării și implementării unui demers de cercetare cu scopul identificării de informații care să permită punerea bazelor unui sistem adecvat de intervenție în școală.

În momentul utilizării acestui manual, cel puțin următoarele recomandări etice trebuie să se regăsească în mintea noastră:

- **Atenție la aspectele de gen.** Pentru ca prevenirea și managementul violenței de gen în context școlar să fie eficiente, profesorii și personalul școlar trebuie să fie conștienți de modul în care genul influențează procesul educațional și să îl ia în calcul în mod adecvat. Prevenirea și gestionarea eficientă a cazurilor de violență de gen în mediul școlar nu pot avea loc dacă procesul educațional rămâne marcat de stereotipuri și prejudecăți de gen!
- **Păstrarea confidențialității.** Trebuie să ne amintim permanent că atunci când gestionăm o situație de violență de gen în context școlar ni se încredințează informații personale, adesea foarte sensibile, care au un impact profund asupra vieții adolescenților în modalități de care este posibil să nici nu fim conștienți. Când aduceți în discuție, pe parcursul sesiunii de formare, situații cu care v-ați confruntat în trecut, vă invităm să nu utilizați informații care ar face persoanele implicate ușor de recunoscut și să nu împărtășiți niciun fel de informație sensibilă la care ați avut acces în afara sălii de curs. Același principiu este relevant și pentru momentul în care investigați sau colectați informație în legătură cu un caz de violență de gen care este raportat în școala dvs.
- **Respect reciproc.** Violența de gen este atât o problemă publică, cât și una privată. Fiecare profesor sau personal școlar din sala de curs are propriile sale percepții și experiențe în ceea ce privește violența. Pentru a întări capacitatea lor de a acționa în situații de violență de gen în interiorul sau în apropierea școlii în beneficiul elevilor, profesorii trebuie să beneficieze de un spațiu de siguranță în cadrul formării tocmai pentru a putea adresa întrebări, pentru a-și putea confrunța propriile prejudecăți și pentru a dobândi o înțelegere completă a violenței de gen în context școlar ca fenomen complex și multifacțat. Aceste lucruri nu pot fi dobândite dacă sesiunea de formare este percepută ca având scopuri punitive.
- **Suținerea cooperării.** Adesea profesorii și personalul școlar se simt singuri în gestionarea unei situații de violență de gen. Asigurați-vă că formarea oferă de asemenea posibilitatea construirii unui sistem de suport funcțional și benefic pentru toate persoanele care sunt responsabile cu asistarea elevilor și cu prevenirea și gestionarea situațiilor de violență de gen în context școlar.

brainstorming, utilizarea studiilor de caz, a unor revizuiți și sumarizări active, a unor exerciții de încălzire, a unor sesiuni de întrebări și răspunsuri, a unor prezentări, dezbateri, jocuri de rol și exerciții experiențiale. Acestea nu au doar scopul de a crește nivelul de conștientizare și cunoaștere al personalului școlar, ci și de a dezvolta abilități deosebit de importante în contextul gestionării cazurilor curente și potențiale de violență de gen în mediul școlar, respectiv abilități interperso-

nale și de comunicare, strategii de soluționare a conflictelor, modalități de luare a deciziilor în grup, leadership, muncă în echipă, analiză de probleme, gândire critică.

Referințele la metodologii specifice (reflecție, abordare la nivelul întregii școli, teatrul celor oprimați etc.) sunt oferite în cadrul secțiunii Abordări metodologice, în fiecare modul.

Cum se potrivește acest manual în cadrul unui program integrat privind violența de gen în context școlar?

După cum am explicat în paragrafele anterioare, partenerii proiectului Youth for Love au dezvoltat acest manual de formare ca parte a unui program educațional european mai amplu, menit să crească nivelul de conștientizare, să prevină și să gestioneze violența de gen în context școlar. Manualul este în mod direct conectat cu celelalte instrumente educaționale realizate în cadrul proiectului, esențiale pentru a implementa activități și a atinge scopuri ale proiectului: diagnoza școlară și analiza de nevoi, monitorizarea și evaluarea rezultatelor, implementarea programului pentru elevi.

Prin urmare invităm personalul școlar, actorii direct interesați și orice alte părți interesate să consulte și să utilizeze oricare dintre instrumentele de mai jos înainte de a iniția o intervenție completă într-o școală sau în orice alt context educațional. Aceste resurse sunt disponibile pe website-ul proiectului – www.youthforlove.eu – în engleză, flamandă, greacă, italiană și română sau pot fi direct solicitate oricărui dintre partenerii proiectului.

Diagnoza școlară – Instrumente

Instrumentele utilizate pentru realizarea diagnozei școlare conțin toate elementele de care personalul școlar și profesorii ar putea avea nevoie pentru a colecta, organiza și analiza informații importante înainte de a lansa un program educațional în domeniul violenței de gen în context școlar, tocmai pentru a putea adapta intervențiile propuse la nevoile și specificul fiecărei școli în parte. Focus grupurile au fost organizate pentru a avea acces la mai multe informații despre percepțiile elevilor și ale profesorilor cu privire la feminitate/masculinitate, roluri de gen, sexualitate, violență de gen, violență și hărțuire în mediul online; proceduri formale și informale aplicate în mod curent în școală în cazurile de violență de gen; nivelul de conștientizare privind fenomenul, inclusiv o privire de ansamblu asupra inițiativelor care au avut loc anterior în mediul școlar. În modulul 1, când veți citi despre date și informații relevante pentru o anumită școală, vă rugăm să înțelegeți acele afirmații tocmai în acest context, al datelor dobândite în urma cercetărilor realizate.

Instrumentele de cercetare sunt disponibile în engleză, flamandă, greacă, italiană și română direct pe website-ul proiectului.

Instrumentele de evaluare

Formarea, activitățile și programul în întregime trebuie să încorporeze în procesul de implementare și o componentă de evaluare, tocmai pentru a putea să analizeze și să înțeleagă care au fost activitățile care au avut succes și și-au îndeplinit obiectivele și care au eșuat și, ulterior, să reflecteze, analizeze și crească eficiența. În cadrul acestui manual, în modulul al treilea, partenerii oferă o sugestie de componentă de evaluare care se poate implementa în cadrul unei sesiuni, tocmai pentru a discuta anumite elemente împreună cu formatorii, privind: îndeplinirea obiectivelor formării, calitatea formării, calitatea metodologiei utilizate, nevoia de analiză și îmbunătățirea ulterioară.

Însă dincolo de această activitate, partenerii au dezvoltat alte două instrumente ca parte a etapei de monitorizare și evaluare a proiectului:

1. Un chestionar pentru profesori care să fie aplicat înainte de formare și unul care să fie aplicat după formare, astfel încât să poată fi măsurate schimbările la nivelul cunoștințelor, atitudinilor, practicilor și comportamentelor cu privire la violența de gen și la alte forme de violență. Chestionarul utilizează în special întrebări închise, inclusiv de tipul scalei Likert și întrebări cu variante multiple de răspuns. Un chestionar asemănător a fost creat și pentru elevi.
2. Un model de raport de activitate pentru facilitatori, pentru a monitoriza și evalua progresul realizat de participanții la formare în ceea ce privește cunoașterea temei abordate, dinamicile de grup, atitudinile generale ale participanților față de activitatea de formare, dezvoltarea unor abilități.

Ambele instrumente sunt disponibile în engleză, flamandă, greacă, italiană și română, putând fi solicitate în mod direct oricărui dintre partenerii proiectului Youth for Love.

Manualul programului de sprijin pentru adolescenți

Manualul programului de sprijin pentru adolescenți este unul dintre instrumentele dezvoltate în cadrul proiectului Youth for Love, pentru a le oferi elevilor sprijin în contextul prevenirii și combaterii fenomenului violenței de gen în rândul adolescenților. Manualul este împărțit în trei secțiuni, organizate în zece module, fiecare cu conținuturi, metodologii și obiective de învățare specifice. Prima secțiune este dedicată creșterii conștientizării elevilor cu privire la stereotipurile de gen și la modul în care acestea pot afecta elevii, apoi deconstruirii lor. A doua secțiune oferă instrumente utile în înțelegerea, recunoașterea și gestionarea diferitelor forme de violență, inclusiv violență de gen, și violență în mediul online. A treia secțiune se concentrează pe a susține elevii să identifice spații din școală și din mediul apropiat școlii în care se simt în siguranță sau în nesiguranță, precum și pe moduri în care adolescenții pot accesa resurse care există deja în școlile lor, precum și în comunitatea în care trăiesc. Manualul oferă sugestii de instrumente de lucru adaptate nevoilor tinerilor, metodologii și referințe privind conținuturile abordate.

Manualul este disponibil în engleză, flamandă, greacă, italiană și română, putând fi descărcat direct de pe website-ul proiectului. O copie imprimată poate fi oferită gratuit pe baza unei solicitări făcute oricărui dintre partenerii proiectului.

Manualul pentru activități educaționale de tip peer to peer (de la egal la egal)

Manualul pentru activitățile educaționale de tip peer-to-peer este unul dintre instrumentele dezvoltate în cadrul proiectului Youth for Love, cu scopul de a sprijini elevii să implementeze campanii, activități de conștientizare și de advocacy care au drept public alți adolescenți, colegi ai primilor, transmitând astfel mai departe mesaje legate de prevenirea și gestionarea violenței de gen în context școlar. Manualul își propune să ofere elevilor instrumente practice și strategii pe baza cărora pot organiza o activitate, pot să își implice colegii, pot să se auto-evalueze din perspectiva abilităților dobândite pe parcursul implementării programului.

Manualul este disponibil în engleză, flamandă, greacă, italiană și română, putând fi descărcat direct de pe website-ul proiectului. O copie imprimată poate fi oferită gratuit pe baza unei solicitări făcute oricărui dintre partenerii proiectului.

Comunicare

Un instrument important dezvoltat în cadrul proiectului Youth for Love pentru a ajunge la tinerii europeni este un joc online, parte a campaniei de comunicare din proiect. Prin intermediul jocului online dezvoltat în cadrul proiectului Youth For Love, tinerii europeni vor avea posibilitatea să intre în pielea celor 8 personaje din joc și să influențeze acțiunile acestora, luând decizii în situații de violență de gen, bullying sau violență în general. Jucătorii devin astfel din ce în ce mai conștienți de importanța de a lua deciziile corecte la momentul potrivit și înțeleg din ce în ce mai bine ce poate fi făcut pentru a preveni bullyingul și violența de gen.

Jocul online este disponibil în engleză, flamandă, greacă, italiană și română, putând fi găsit pe website-ul proiectului. Sugerăm să fie jucat de pe telefonul mobil.

MODULUL 1

Creșterea conștientizării privind violența de gen și stereotipurile de gen în rândul adolescenților

Obiective de învățare

- Să crească nivelul de conștientizare cu privire la diferitele forme și moduri de manifestare ale violenței de gen și stereotipurilor de gen, așa cum pot acestea să se petreacă în mediul școlar;
- Să crească capacitatea profesorilor de a recunoaște violența de gen în context școlar și a stereotipurilor de gen, precum și capacitatea de a înțelege modul în care privilegiul și inegalitățile produc efecte;
- Să înțeleagă nevoile profesorilor din perspectiva sprijinului și a instrumentelor pe care aceștia ar putea avea nevoie să le primească pe parcursul sesiunii de formare

Abilități dezvoltate

Lucru în echipă,
gândire critică,
empatie,
comunicare.

Materiale necesare

M1 Fișa de lucru 1

Persoana Genderbread

M1 Fișa de lucru 2

Convenția de la Istanbul

M1 Fișa de lucru 3

Călătoria puterii

Prezentare PowerPoint despre proiect: obiectivele și scopurile sale (opțional, dar recomandat)

Videoproiector

Carioci

Laptop

Boxe

Post-it-uri

Cutie pentru sugestii

6 coli de flipchart cu termeni! notarii ele

Hârtie de flipchart

Sugestii pentru pregătire

Asigurați-vă că verificați în detaliu conținutul tuturor activităților și printați toate fișele de lucru indicate. Organizați încăperea de lucru dinainte: aranjați scaunele în semi-cerc, plasând scaunele facilitatorilor în față, lângă laptop și videoproiector. Asigurați-vă că toată lumea poate vedea și auzi bine ceea ce proiectați; pentru o bună calitate a sunetului este recomandat să folosiți boxe.

Salutul de început, prezentarea facilitatorilor și a principalelor obiective ale proiectului/inițiativei

20 minute

Facilitatorii spun bun venit profesorilor și personalului școlar și se prezintă (ex: experiență profesională, experiență în implementarea de proiecte educaționale în școli, cu implicarea profesorilor și a elevilor, experiență de lucru în prevenirea violenței de gen). Facilitatorii vor oferi, de asemenea, o prezentare a proiectului sau acțiunii/inițiativei din care face parte activitatea de formare (ideal atât verbal, cât și vizual, prin intermediul unei prezentări PowerPoint). Această introducere ar trebui să ofere participanților informații în legătură cu: obiectivele proiectului/inițiativei, motivația proiectului/inițiativei (date care susțin relevanța proiectului la nivel european, la nivel național, la nivelul școlii, dacă există), activitățile ce fac parte din proiectul/inițiativa care va fi/vor fi implementate în școală (implicând elevi, profesori, personal școlar).

Facilitatorii vor acorda cinci minute pentru a răspunde la întrebările profesorilor, dacă există. Este posibil ca unele persoane să nu se simtă confortabil să ofere sugestii sau să adreseze întrebări în fața întregului grup. Din acest motiv, facilitatorii sunt sfătuiți să ofere o cutie pentru sugestii, care va fi permanent disponibilă pentru ca participanții să introducă în ea bilețele cu sugestiile lor, atunci când simt nevoia. Sugestiile și/sau întrebările din cutie vor fi citite de facilitatori și vor primi răspuns în sesiunea următoare, astfel încât nici conținuturi sensibile, nici identitatea persoanei care a introdus în cutie bilețelul să nu fie dezvăluite.

Aspecte importante pentru facilitatori (de păstrat în minte și/sau de împărtășit cu întregul grup):

- **Confidențialitate.** Când prezintă procesul de implementare al proiectului/inițiativei, facilitatorii trebuie să ofere numai informații generale (ex: temele abordate, numărul de module propuse sau deja implementate etc.) Niciun fel de date sensibile obținute în contextul implementării programului de la adolescenții participanți sau de la alte grupuri de profesori nu vor fi oferite fără consimțământ explicit acordat.
- **Consimțământul pentru diseminarea de informații.** Dezvăluirea oricăror informații dobândite în cadrul implementării proiectului de la alte grupe de formare se va petrece doar cu acordul explicit al participanților; profesorii care participă la formare vor fi, de asemenea, informați că lucrul cu adolescenții este protejat de confidențialitate.
- **Motivație reală.** Pentru ca proiectul/inițiativa să producă schimbare reală, profesorii, conducerea școlii, personalul școlar trebuie să fie în acord cu acesta și să îl susțină explicit; proiectul/inițiativa are scopul de a dezvolta mecanisme solide de intervenție pentru a elimina sau reduce violența de gen în context școlar, prin urmare un scop mai înalt decât simpla organizare a unor ateliere de creștere a conștientizării acestei problematice în școală.
- **Parteneriat.** Rolul facilitatorilor este acela de a oferi sprijin pentru dezvoltarea de mecanisme solide de intervenție pentru reducerea sau eliminarea violenței de gen în context școlar și nu de a evidenția defectele din sistemul intern de intervenție al școlii.

Prezentarea participanților la sesiunea de formare, a temerilor și așteptărilor acestora

Facilitatorii vor invita profesorii și personalul școlar să se prezinte (ex: nume, poziție în școală, ce materie predau, ani de experiență ca profesori etc.). Facilitatorii pot, de asemenea, să roage participanții să spună primele lucruri care le vin în minte atunci când se gândesc la proiect/inițiativă. Această ultimă întrebare este exploratorie și poate oferi informații utile despre așteptările participanților, precum și despre posibilele rezistențe și despre modul în care acestea pot să fie gestionate pe parcursul sesiunii de formare (ex: Perspectiva lor asupra formării este că nu reprezintă altceva decât încă o cerință formală pentru școala lor? S-au gândit că formarea ar putea să fie utilă pentru ei? Le-au trecut prin minte nevoi, așteptări, temeri, cazuri sau idei concrete?). Răspunsurile participanților pot oferi direcții prețioase pentru facilitatori.

În a doua parte a activității introductive, profesorii și personalul școlar vor fi rugați să împărtășească așteptările lor (și posibilele temeri) legate de proiect/inițiativă și de teme pe care le abordează. Așteptările reflectă în special ce le-ar plăcea participanților sau ce ar considera că este util să învețe pe parcursul formării, în timp ce temerile reflectă în special acele elemente despre care consideră că ar avea potențialul de a influența negativ procesul de învățare. Facilitatorii vor culege toate așteptările și temerile și le vor nota pe coala de flipchart, asigurându-se că fiecare participant a exprimat măcar o idee pentru fiecare categorie. Scopul acestei activități este acela de a oferi facilitatorilor posibilitatea de a înțelege mai bine nevoile participanților, potențialele zone de frustrare, dar și de a oferi clarificări participanților în legătură cu limitele sesiunii de formare (ex: tema principală a formării, grupurile vizate de formare, aspectele care vor fi adresate etc.).

Aspecte importante pentru facilitatori (de păstrat în minte și/sau de împărtășit cu întregul grup):

- **Timpul:** Asigurați-vă că toți participanții au timpul și spațiul de care au nevoie pentru a-și exprima așteptările și temerile.
- **Întrebările suplimentare:** Asigurați-vă că adresați întrebări suplimentare dacă răspunsurile participanților sunt foarte generale.
- **Evidențierea elementelor în comun:** Asigurați-vă că evidențiați interesele și temerile comune, dacă ele există. Acordați o atenție specială acelor aspecte menționate de mai mulți participanți, căci repetițiile nu trebuie interpretate doar ca un semn de conformism, ci și ca un potențial indicator al unei arii de intervenție sau de interes care este semnificativă pentru întregul grup.

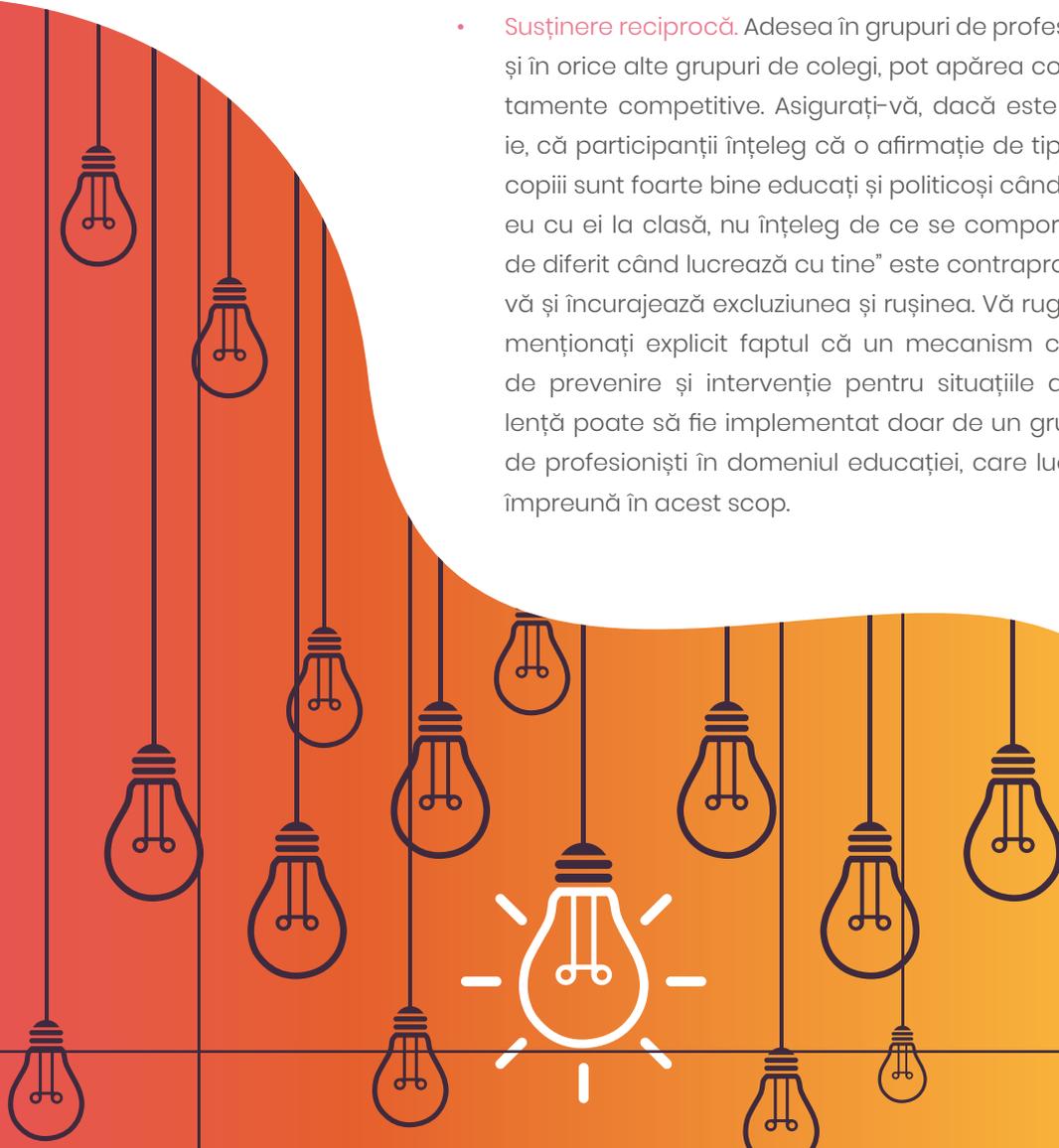
Brainstorming pentru regulile de grup

Următorul pas este ca facilitatorii să invite participanții la o sesiune de brainstorming prin care să fie identificate regulile grupului. Facilitatorii trebuie să sublinieze cât de important este pentru bunăstarea grupului și pentru eficiența muncii împreună să existe un set de reguli de grup. Toate regulile sugerate de către participanți vor fi notate pe coala de flipchart de facilitatori. La finalul procesului de brainstorming, după ce fiecare participant a contribuit cu cel puțin o idee, oferiți trei abțibilduri fiecărui participant. Invitați-i să folosească abțibildurile pentru a marca cele trei reguli care, în opinia lor, sunt cele mai importante. În timpul pauzei, reorganizați și rescrieți regulile de grup pe coala de flipchart, astfel încât ele să reflecte acum ierarhia participanților. Păstrați coala cu regulile scrise expusă la vedere, pe perete, pe parcursul tuturor sesiunilor de formare și reveniți la ele ori de câte ori simțiți că este nevoie.

Aspecte importante pentru facilitatori (de păstrat în minte și/sau de împărtășit cu întregul grup):

Dacă nu au fost deja menționate de către participanți în cadrul sesiunii anterioare de brainstorming, vă rugăm să vă asigurați că următoarele două reguli foarte importante se află pe listă:

- **Confidențialitate.** Pentru ca membrii grupului să se simtă în siguranță, participanții au nevoie să mențină un anumit nivel de confidențialitate. Vă rugăm să subliniați faptul că participanții pot vorbi despre experiența lor personală trăită la sesiunea de formare în afara grupului, însă aceasta numai în condițiile respectării intimității celorlalți participanți, astfel evitându-se ca o experiență a altcuiva, povestită în afară, să fie scoasă din context, alterată sau interpretată greșit.
- **Suținere reciprocă.** Adesea în grupuri de profesori, ca și în orice alte grupuri de colegi, pot apărea comportamente competitive. Asigurați-vă, dacă este nevoie, că participanții înțeleg că o afirmație de tipul "dar copiii sunt foarte bine educați și politicoși când lucrez eu cu ei la clasă, nu înțeleg de ce se comportă așa de diferit când lucrează cu tine" este contraproductivă și încurajează exclusiunea și rușinea. Vă rugăm să menționați explicit faptul că un mecanism coerent de prevenire și intervenție pentru situațiile de violență poate să fie implementat doar de un grup unit de profesioniști în domeniul educației, care lucrează împreună în acest scop.

Cu ce lucrăm: definirea termenilor

După ce sunt stabilite regulile de grup, facilitatorii vor face trecerea către conținutul tematic al proiectului/inițiativei, oferind participanților o înțelegere mai profundă a termenilor care vor fi utilizați. Facilitatorii vor iniția această discuție menționând că de multe ori folosim concepte pe care nu le înțelegem în același mod. Astfel, această activitate își propune să susțină grupul să ajungă la o înțelegere comună a principalelor concepte care vor fi utilizate pe parcursul modulelor de formare și pe parcursul implementării proiectului/inițiativei ca întreg. Această activitate va cuprinde două etape.

Etapa 1. Facilitatorii vor oferi tuturor participanților câte un exemplar al Fișei de lucru 1 a Modulului 1 – Persoana Genderbread. La început oferiți participanților doar prima pagină a fișei de lucru și cereți-le să potrivească termenii din partea dreaptă cu categoria din care consideră că fac parte. Acordați 3 minute pentru această parte a exercițiului. Apoi oferiți participanților și a doua pagină a fișei de lucru și cereți-le să compare răspunsurile. Oferiți toate clarificările necesare și răspundeți la întrebările participanților.

Etapa 2. Participanții vor fi împărțiți în 6 grupuri de lucru (facilitatorii vor decide metoda specifică pe baza căreia vor fi împărțiți) și apoi facilitatorii le vor cere ca, în grupurile lor, să ofere o definiție scurtă a următorilor termeni:

- Sex
- Gen
- Stereotip de gen
- Hărțuire sexuală
- Violență de gen
- Cyberbullying (bullying în mediul online)

Includerea tuturor celor șase termeni menționați mai sus este obligatorie pentru această etapă a exercițiului. Opțional, facilitatorii pot decide să includă mai mulți termeni pe care îi găsesc a fi utili, precum forme specifice de violență, de exemplu (ex: psihologică, fizică, economică etc.), identitate de gen, orientare sexuală etc. (vezi Modulul 1 – Fișa de lucru 2).

Facilitatorii vor oferi fiecărui grup o coală de flipchart cu un termen notat pe ea. Membrii grupului sunt rugați să discute între ei, să decidă și apoi să noteze definiția celui termen pe coala de flipchart. Facilitatorii vor acorda 5 minute pentru această parte a exercițiului; apoi participanții se vor muta la coala următoare, înlocuind grupul care lucrase acolo. Fiecare grup va contribui la definirea fiecărui termen notat pe coala de flipchart (grupul 1 va lucra pe hârtia grupului 2, grupul

2 va lucra mai departe pe hârtia grupului 3 etc.). Facilitatorii vor oferi participanților încă 15 minute pentru a finaliza lucrul la definirea termenilor de pe toate colile de flipchart, incluzând informații și perspective noi. După ce grupurile au parcurs întreaga călătorie, se vor întoarce la coala care le-a aparținut la începutul exercițiului, vor citi pe rând cu voce tare definițiile rezultate și le vor compara cu cele cuprinse în Convenția de la Istanbul. Facilitatorii vor trage apoi o serie de concluzii bazate pe munca grupurilor, oferind și o scurtă introducere în legătură cu scopurile și obiectivele Convenției de la Istanbul. Imprimați și distribuiți și Fișa de lucru 2 pentru Modulul 1 – Convenția de la Istanbul. Asigurați-vă că participanții vor părăsi sala de curs cu o înțelegere clară a conceptelor și că oferiți spațiu pentru întrebări și problematizări, acolo unde acestea există. Facilitatorii pot stimula exprimarea îndoielilor sau a nelămuririlor existente pe baza unei serii de întrebări care să ghideze discuția, după cum urmează:

- Cunoșteți diferențele între orientare sexuală, gen și sex? Credeți că elevii dvs. le cunosc?
- Știați că există mai multe forme de violență? Credeți că ați putea vorbi elevilor dvs. despre acestea? Ați vedea vreo dificultate specială în a aborda aceste teme cu elevii dvs., în clasă?
- Considerați că acest exercițiu oglindește societatea și aspectele de intersecționalitate care se regăsesc la nivelul fiecărei persoane? Ce tip de probleme ați vedea să existe în abordarea acestor aspecte?

Aspecte importante pentru facilitatori (de păstrat în minte și/sau de împărtășit cu întregul grup):

Subliniați acele aspecte rămase neincluse în procesul de definire a termenilor. Vă rugăm să utilizați munca realizată de participanți pentru a sublinia aspecte importante care apar adesea atunci când este abordat subiectul violenței în general și al violenței de gen în special. Suntem conștienți de existența tuturor formelor de violență? Utilizăm idei preconcepute atunci când definim termenii? Sunt anumite forme de violență mai vizibile decât altele?

Oferiți claritate. Pentru ca participanții să poată reveni oricând la definițiile termenilor în timpul și după implementarea proiectului/inițiativei, vă rugăm să le oferiți fișele de lucru imprimate, care conțin definițiile tuturor termenilor discutați pe parcursul exercițiului.

Pauză

Relevanța proiectului/inițiativei pentru școli

După ce definițiile sunt clare pentru toată lumea, facilitatorii vor oferi participanților o prezentare Powerpoint cu date relevante cu privire la violența de gen în context școlar. Între aceste date ar trebui să includeți:

- Date naționale și internaționale privind fenomenul violenței de gen, extrase din proiecte de cercetare relevante sau din statistici naționale;
- Informații și date relevante contextual (principalele concluzii ale analizei datelor colectate în școală prin realizarea activităților de diagnoză și evaluare, în special rezultatele analizei focus grupurilor realizate și a chestionarelor completate atât de elevi, cât și de profesori, menționate anterior în prezentarea proiectului, în secțiunea dedicată prezentării instrumentelor dezvoltate în cadrul proiectului Youth for Love).

Facilitatorii vor oferi spațiul necesar pentru discuții și gânduri: există anumite forme de violență care par a fi mai răspândite sau mai ușor de recunoscut? Sunt alte forme de violență mai puțin răspândite, mai greu de identificat? De ce? Oferiți statistici oficiale care să permită profesorilor și personalului școlar să vadă asemănările sau diferențele între acestea și datele culese în școală. Utilizați această prezentare în relație cu exercițiul anterior și cu experiența de a defini conceptele: există asemănări între acestea? Au fost nevoile exprimate de participanții din sala de curs conectate cu cele rezultate din diagnoza și analiza de nevoi implementate în școală? Există diferențe majore?

Identități multiple, privilegii și discriminare. Călătoria puterii

60 minute

După ce sunt revizuite conceptele-cheie, facilitatorii vor crea, pentru participanți, un cadru în care aceștia să poată reflecta la multitudinea de identități, la privilegiu și la discriminare, prin intermediul exercițiului **Călătoria puterii**. Facilitatorii vor ruga toți participanții să se alinieze în mijlocul încăperii, invitându-i apoi să petreacă două minute citind și gândindu-se la identitatea descrisă pe un cartonaș primit de fiecare în parte. Facilitatorii se vor asigura că toată lumea înțelege profilul care le revine și le cer tuturor participanților să nu îl împărtășească celorlalți. Apoi informează participanții că, pe măsură ce facilitatorii vor citi cu voce tare o serie de afirmații, ei trebuie să facă un pas înainte dacă consideră că afirmația e adecvată profilului lor sau să facă un pas în spate dacă nu este potrivită. Afirmațiile vor fi citite pe rând, astfel încât să permită re poziționarea participanților. După ce au fost citite toate afirmațiile, facilitatorii cer participanților să reflecteze în legătură cu distanța care există între ei și linia de sosire (marcată pe podea într-unul dintre capetele încăperii). Apoi vor cere celor situați la cea mai mare distanță de linia de sosire să își dezvăluie identitatea și să povestească despre cum s-au simțit pe măsură ce făceau pași înainte sau înapoi pe parcursul exercițiului. După ce fiecare participant a răspuns la întrebări, întreg grupul formează un cerc și facilitatorii stimulează o discuție de grup în jurul principalelor aspecte reieșite din realizarea exercițiului.

Dacă grupul are dificultăți să pornească discuția, următoarele întrebări ar putea fi adresate pentru a facilita conversația:

- De ce credeți că ați ajuns în zone diferite din cameră chiar dacă ați pornit cu toții de la aceeași linie de start?
- Jocul a evidențiat o serie de forme diferite de discriminare: care sunt acestea? Cum au afectat ele fiecare identitate în parte?

Facilitatorii subliniază faptul că fiecare persoană poate avea unele privilegii și, în același timp, poate fi afectat de forme diferite de discriminare, în funcție de factorii specifici care influențează dinamicile de putere la nivel social. De fapt, oamenii pot să fie discriminați pe criterii care țin de genul lor, de orientarea sexuală, de vârstă, de clasa socială din care fac parte, de etnie, naționalitate, religie, de abilitățile fizice și mentale, de statutul lor socio-economic, de contextul cultural căruia îi aparțin, de opinia politică etc. În multe situații, persoanele pot fi discriminate și pe baza mai multor criterii, care se intersectează.

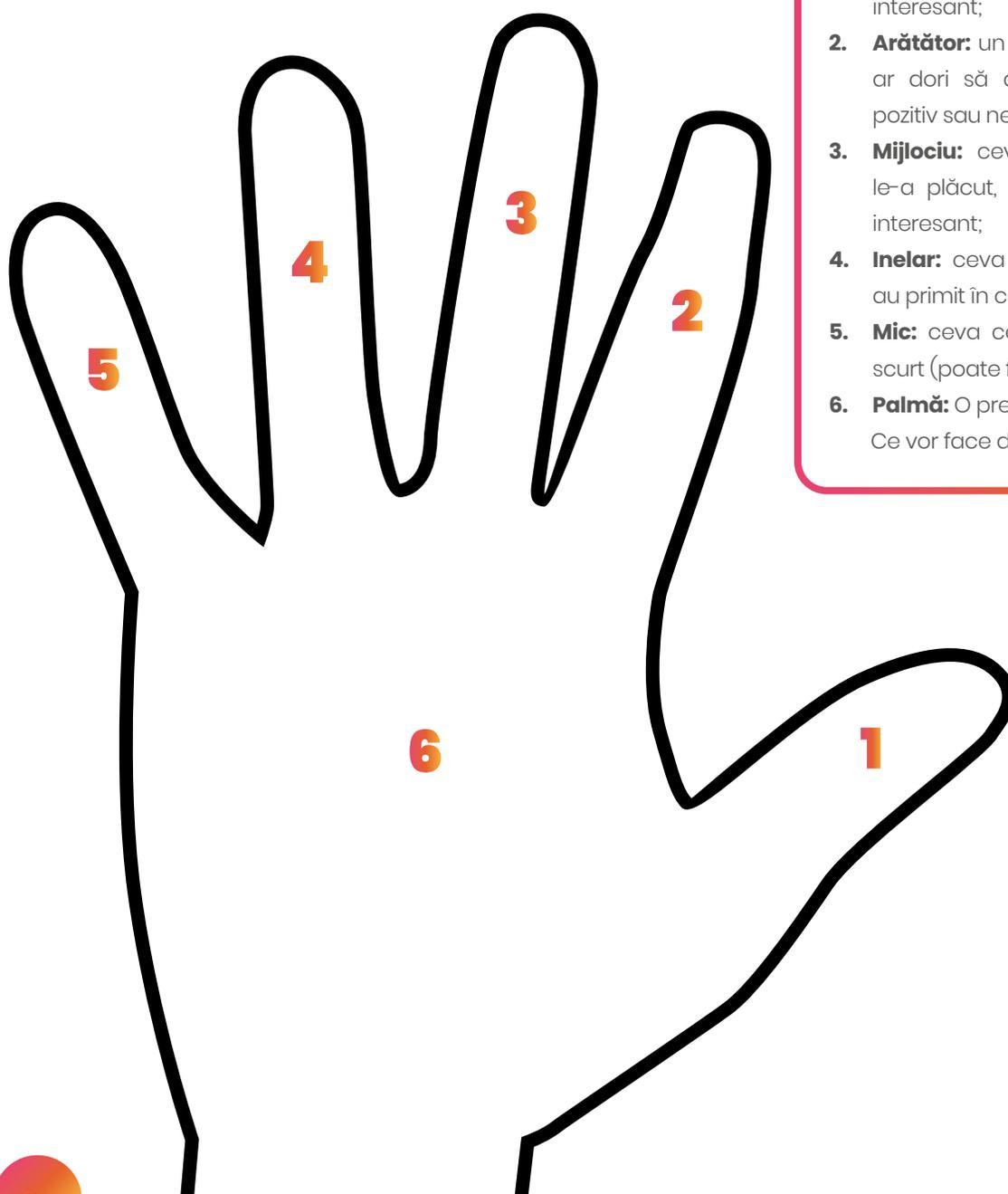

Reflecții de final și încheierea primului modul

Facilitatorii vor stimula o mică recapitulare a aspectelor abordate și a rezultatelor obținute în cadrul modulului, oferind oportunitatea de a face comentarii și de a adresa întrebări. Pentru a facilita reflecțiile de final și pentru a evalua primul modul, facilitatorii ar putea utiliza metoda de evaluare Desenul mâinii. Facilitatorii oferă participanților o coală de hârtie și creioane.

Apoi, cer participanților să își deseneze conturul mâinii și să scrie următoarele pe degete și palmă, în contur:

După ce colectează desenele, facilitatorii vor închide primul modul, anunțând când va avea loc al doilea modul, precum și temele care vor fi abordate în cadrul acestuia și, de asemenea, că în debutul următorului modul va fi oferit timp participanților pentru a reflecta din nou împreună despre ceea ce au învățat în primul modul și pentru a putea oferi sugestii.

1. **Mare:** ceva bun, ceva ce li s-a părut interesant;
2. **Arătător:** un lucru în legătură cu care ar dori să atragă atenția (poate fi pozitiv sau negativ);
3. **Mijlociu:** ceva negativ, ceva ce nu le-a plăcut, ceva ce nu li s-a părut interesant;
4. **Inelar:** ceva ce vor prețui din ceea ce au primit în cadrul acestui modul;
5. **Mic:** ceva ce ar dori să adauge, pe scurt (poate fi pozitiv sau negativ);
6. **Palmă:** O predicție pentru viitor – Ce vor face data viitoare?

Materiale suplimentare legate de subiect

Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul, text complet, limba română)
<https://rm.coe.int/168046253e>

Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul): Întrebări și răspunsuri
<https://rm.coe.int/istanbul-convention-questions-and-answers-romanian/16809450dc>

Institutul European pentru Egalitate de Gen (EIGE)
<https://eige.europa.eu/gender-based-violence/what-is-gender-based-violence>

FRA – Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene
<https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/violence-against-women-survey/survey-information>

Unesco – UN Women
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246651>

Persoana Genderbread
<https://www.genderbread.org/>

Fișă de lucru Persoana Genderbread
<https://www.genderbread.org/resource/genderbread-person-v4-0-worksheet-fill-in-the-blanks>

Abordări metodologice

Abordarea privind leadershipul feminist, Acțiune reflexivă, Învățare bazată pe cooperare.

MODULUL 1

Fișă de lucru 1

Persoana Genderbread

**Aveți îndoieli cu privire la potrivirea elementelor?
Consultați soluțiile de la pagina 36.**

■ Homosexual

■ Transgender

■ Feminin

■ Transexual

■ Bărbat

■ Heterosexual

■ Cisgender

■ Masculin

■ Lesbiană

■ Gay

■ Femeie

■ Bisexual

■ Intersex

■ Asexual

SEX

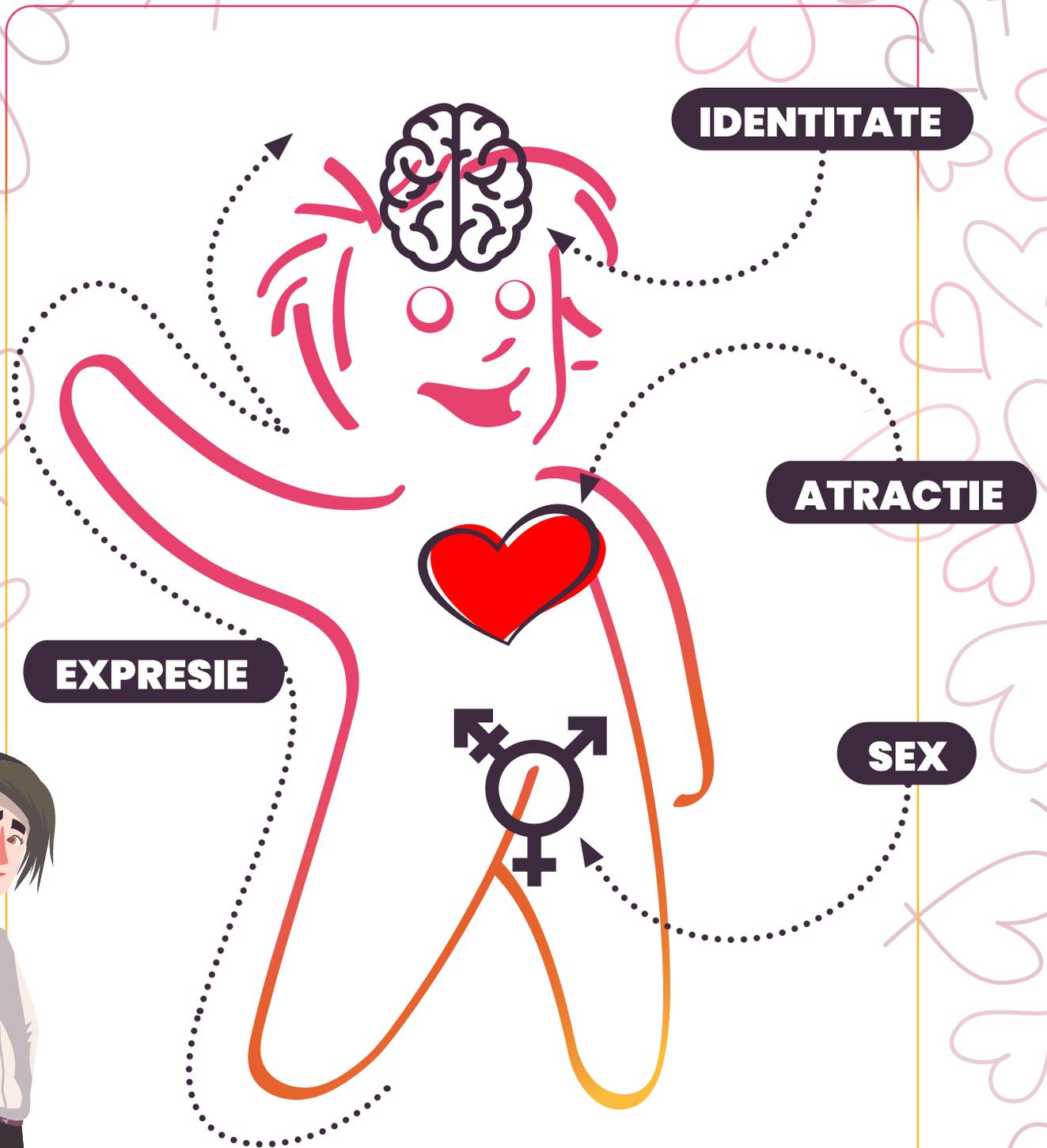

**ORIENTARE
SEXUALĂ**

GEN

Sursa: <https://www.itspronouncedmetrosexual.com/2018/10/the-genderbread-person-v4/>

MODULUL 1

Fișa de lucru 2

Convenția de la Istanbul

Ce este Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Istanbul, 11.5.2011)?

- 1** Este primul tratat european cu consecințe legale care incriminează multiple forme de violență împotriva femeilor, inclusiv violență fizică și psihologică, violență sexuală, violență economică, hărțuire sexuală și viol, urmărire, mutilare genitală a femeilor, căsătorie forțată, avort forțat și sterilizare forțată.
- 2** Este larg recunoscută ca fiind instrumentul legal cel mai avansat în prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, văzute drept violări ale drepturilor omului și forme de discriminare împotriva femeilor, precum și drept cauze și consecințe ale inegalităților între femei și bărbați.
- 3** Cere Statelor membre să adopte, în manieră proactivă, legislația necesară, precum și un set de măsuri comprehensive și multidisciplinare pentru a preveni violența, pentru a proteja victimele/supraviețuitoarele și pentru a trage la răspundere agresorii.

Definiții-cheie incluse în Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul)

“Violența împotriva femeilor” este înțeleasă drept o încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare împotriva femeilor și va însemna toate acțiunile de violență de gen care rezultă în, sau care sunt probabile a rezulta în, vătămarea sau suferința fizică, sexuală, psihologică sau economică cauzată femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acțiuni, coerciția sau deprivarea arbitrară de libertate, indiferent dacă survine în public sau în viața privată (art. 3)

“Violența domestică” va însemna toate acțiunile de violență fizică, sexuală, psihologică sau economică, care survin în familie sau în unitatea domestică sau între foștii sau actualii soți sau parteneri, indiferent dacă agresorul împarte sau a împărțit același domiciliu cu victima (art. 3)

“Gen” va însemna rolurile, comportamentele, activitățile și atributele construite social, pe care o societate dată le consideră adecvate pentru femei și bărbați (art. 3)

“Violența de gen împotriva femeilor” va însemna violența care este direcționată împotriva unei femei pentru că ea este o femeie sau care afectează femeile în mod disproporționat (art. 3)

“Femeile” includ fetele cu vârsta până în 18 ani (art. 3)

“Violența sexuală, inclusiv violul” (art. 36):

- angajarea într-o penetrație vaginală, anală sau orală de natură sexuală neconsimțită a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect;
- angajarea în alte acte neconsimțite de natură sexuală cu o persoană;
- determinarea unei alte persoane să se angajeze în acte neconsimțite de natură sexuală cu un terț.

“Hărțuirea sexuală”: orice formă de conduită verbală, nonverbală sau fizică de natură sexuală, cu scopul sau cu efectul violării demnității unei persoane, în special atunci când se crează un mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau jignitor (art. 40)

“Violența psihologică”: comportamentul intenționat de prejudiciere a integrității psihologice a unei persoane prin coerciție sau amenințări (art. 33)

“Urmărirea”: comportamentul intenționat de angajare repetată într-un comportament amenințător direcționat către o altă persoană, determinând-o pe aceasta să se teamă pentru siguranța sa (art. 34)

“Violența fizică”: comportamentul de comitere de acte de violență fizică împotriva unei alte persoane (art. 35)

“Căsătoria forțată”: conduita de forțare a unui adult sau a unui copil de a încheia o căsătorie; conduita intenționată de ademenire a unui adult sau a unui copil pe teritoriul unei Părți sau al unui Stat, alta(u) decât aceea(aceia) în care el sau ea domiciliază, cu scopul forțării acestui adult sau copil să încheie o căsătorie (art. 37)

“Mutilarea genitală a femeilor” (art. 38):

- extirparea, infibularea sau efectuarea oricărei alte mutilări, totale sau parțiale, a labia majora, labia minoră sau a clitorisului unei femei;
- constrângerea sau procurarea unei femei pentru a se supune oricăreia din acțiunile enumerate la punctul a;
- incitarea, constrângerea sau procurarea unei fete pentru a se supune oricăreia din acțiunile enumerate la punctul a.

“Avortul forțat și sterilizarea forțată” (art. 39):

- efectuarea unui avort asupra unei femei fără consimțământul ei prealabil și informat;
- efectuarea unei intervenții chirurgicale, care are drept scop sau efect încheierea capacității unei femei de a se reproduce în mod natural, fără consimțământul ei prealabil și informat sau fără înțelegerea procedurii.

Definiții suplimentare care vor fi utilizate pe parcursul implementării modulelor de formare

Violență de gen în context școlar

Acte sau amenințări cu violența sexuală, fizică sau psihologică petrecute în interiorul și în jurul școlii, care se întâmplă ca rezultat al normelor și stereotipurilor de gen și care sunt perpetuate în contextul dinamicilor inegalității de putere. Violența de gen în context școlar violează drepturile fundamentale ale copiilor și reprezintă o formă de violență de gen. Copiii au dreptul să fie protejați de orice formă de violență, inclusiv pe parcursul vieții lor școlare. Expunerea la violență de gen în context școlar poate afecta starea de bine a copiilor, sănătatea lor fizică și emoțională, precum și dezvoltarea lor cognitivă și emoțională. Studiile realizate indică faptul că violența de gen în context școlar poate avea consecințe profunde pe termen lung pentru tinerii care au fost implicați în astfel de situații, inclusiv pentru că ar putea repeta, la vârstă adultă, aceste comportamente pe care le-au "învățat" și pe care le-ar putea percepe drept acceptabile. (UNESCO, UN Women, Global Guidance on Addressing School-Related Gender-Based Violence, 2016, p. 13).

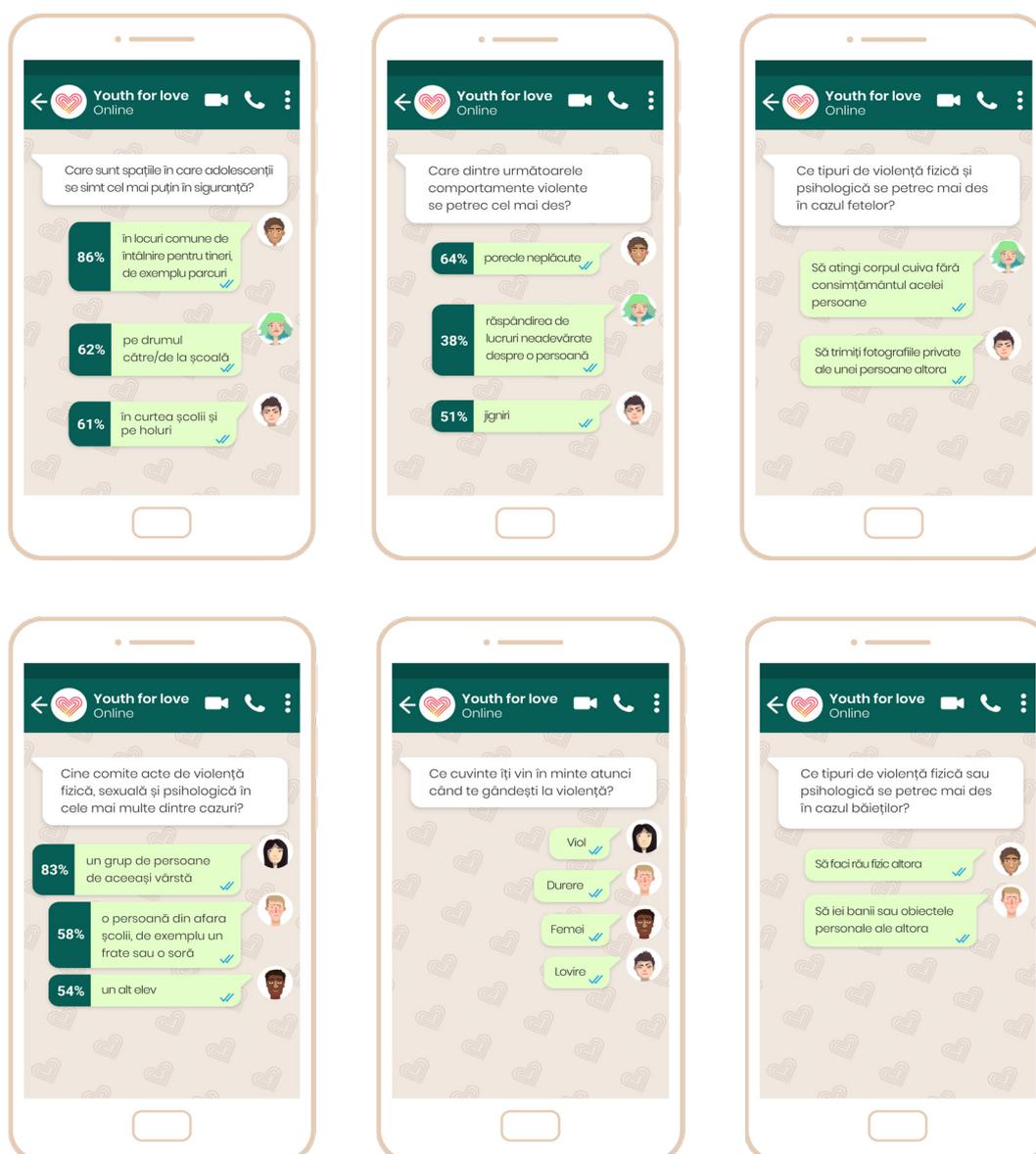
Cyberbullying

Acțiuni de bullying care sunt realizate cu folosirea tehnologiilor informaționale moderne (ex: rețele de socializare, email, telefon mobil etc.), folosind materiale video, fotografii, desene, conversații cu scopul de a umili victima/victimele. Diferența de putere în acest context este potențată și de faptul că astfel agresorul are capacitatea tehnică de a produce un conținut care are potențialul de a ajunge la milioane de utilizatori în același timp. Cyberbullying-ul nu depinde neapărat de trăsături personale, ci implică o insensibilitate față de devalorizarea socială, putând deveni un multiplicator pentru acțiuni de defăimare; în plus, utilizarea mijloacelor tehnologice poate face foarte dificilă identificarea autorului. (proiect finanțat de UE, "From Peer to Peer", Baseline Study on State of Art on Bullying in Europe, 2018, p. 5)

Bullying

Comportamente agresive și/sau violente, care au loc în mod repetat și pe o perioadă lungă de timp, fiind îndreptate împotriva uneia sau mai multor persoane care sunt alese drept ținte ale acestor comportamente (de exemplu pe criteriul rasei acestora, a contextului cultural, religiei, clasei sau statutului socio-economic, limbii, opiniei politice, aspectului fizic sau abilităților, dimensiunii corpului, abilităților intelectuale, genului, vârstei, orientării sexuale etc.), împotriva voinței acestora și cu scopul de a le răni, intimida, umili, exclude, izola, discrimina, oprima. Comportamentele de bullying dețin o funcție socială care poate rezulta din și/sau poate stabili o diferență de putere în cadrul unui grup social, al unei clase dintr-o școală și/sau al unei comunități. Are scopul de a stabili o ierarhie a relațiilor de putere dintr-o societate, dintr-un grup, o clasă dintr-o școală și/sau dintr-o comunitate, astfel poziționând o persoană sau un grup de persoane într-o poziție de putere superioară celorlalți. Dezechilibrul puterii de regulă îi afectează tocmai pe cei care se află într-o situație de fragilitate mai mare, astfel încât capacitatea lor de a răspunde la aceste comportamente este mai redusă. (proiect finanțat de UE, "From Peer to Peer", Baseline Study on State of Art on Bullying in Europe, 2018, p. 4)

MODULUL 1

Călătoria puterii

Fișa de lucru 3

Intro

Te rugăm să privești cu atenție profilul extras și să te gândești, în liniște, la următoarele întrebări, încercând să dezvolti identitatea de pe cartonaș mai clar în mintea ta:

Cum ar fi această persoană? Ce anume i-ar plăcea, ce i-ar dispăcea? În legătură cu ce ar putea simți entuziasm? Care sunt temerile sale? Dar visurile, dorințele sale?

Cum crezi că a fost copilăria lui/ei? Cum arăta casa în care locuia? Ce jocuri juca atunci când era copil? Ce fel de jucării avea? Ce tip de muncă făceau părinții lui/ei? Ce tip de muncă face el/ea acum?

Cum arată viața lui/ei în prezent? Cum arată o zi obișnuită pentru el/ea? Dar timpul său liber? Ce stil de viață are? Unde locuiește? Câți bani câștigă pe lună?

Profiluri

Ești o mamă singură cu trei copii mici și câștigi aproximativ 300 EURO pe lună.

Ești un bărbat șomer, de 45 de ani. Ai căutat continuu un loc de muncă în ultimii doi ani.

Ești un băiat rom de 14 ani, foarte bun la matematică.

Ești fiica unor arhitecți și dorești să studiezi design la Paris.

Ești liderul organizației de tineret al partidului care se află în acest moment la putere.

Ești fratele cel mare într-o familie cu 5 copii. Locuiești cu părinții și frații tăi într-o garsonieră.

Ești un bărbat gay și lucrezi ca manager într-o companie de formare. Niciunul dintre colegii tăi nu știe că ești gay.

Ești o femeie de 27 de ani care nu a mers niciodată la școală. Ai dori să găsești un loc de muncă în industria panificației.

Ești fiica unei femei de afaceri de succes din capitala țării tale.

Ești un băiat de 12 ani și suferi de dislexie.

Ești o adolescentă de origine africană care tocmai a primit statut de refugiat.

Ești model și tocmai ai semnat un contract cu o agenție internațională.

Ești o fetiță de 10 ani de origine arabă. Tocmai te-ai mutat, cu familia ta, într-o țară nouă. Nu vorbești limba.

Ești un student nevăzător de 17 ani. Mergi la o școală de masă.

Ai 14 ani și familia ta are resurse financiare foarte limitate. Ai dori să dansezi.

Ești o femeie romă de 29 de ani fără acte de identitate. Ai nevoie de asistență medicală.

Ești un adolescent de 15 ani cu o dizabilitate care nu îți permite să te deplasezi independent.

Ești copil și locuiești într-un sat. Familia ta are mai multe vaci. Tu ai grijă de ele în fiecare zi.

Ești o femeie pensionată și locuiești singură, întreținându-te dintr-o pensie de 200 de EURO.

Ești adolescent și ai mai multe probleme de sănătate. Ai nevoie de îngrijire permanentă.

Ești un tânăr fără adăpost. Ți-ai pierdut părinții când aveai 9 ani și de atunci ai trăit pe stradă.

Ești o femeie de 40 de ani care suferă de depresie.

Ești fiica de 14 ani a unui agricultor sărac dintr-o zonă izolată. Tatăl tău te presează să te căsătorești.

Ești un băiat de 13 ani foarte introvertit. Nu ai putut să îți faci prieteni la școală și ești permanent batjocorit.

Ești o tânără de 18 ani care tocmai a ieșit dintr-un centru de plasament. Acum ești pe cont propriu.

Ești nepoata de 15 ani a unui bărbat de 80 de ani care suferă de Alzheimer și îți petreci tot timpul liber având grijă de el.

Ești un elev de 17 ani. Lucrezi 4 ore pe zi pentru a-ți susține financiar familia.

Ești o femeie de 55 de ani care lucrează în vânzări. Compania pentru care lucrei s-a închis și acum îți cauți de lucru.

Situații

Mergi la facultate în străinătate.

Îți cumperi un computer foarte performant, ultimul model apărut.

Leși în oraș cu prietenii la un restaurant nou.

Poți alege să îți continui educația dacă dorești.

Poți alege orice meserie dorești să practici, acum sau mai târziu.

Îți cumperi haine noi.

Mergi în vizită la un prieten în Irlanda.

Mergi la teatru în fiecare săptămână.

Îți cumperi o mașină nouă sau o bicicletă nouă.

Mergi la mare în vacanța de vară.

Ești cel mai bun din clasă, iei premiul întâi.

Mergi la supermarket și faci aprovizionarea pentru două săptămâni.

Mergi la meditații la matematică.

Îți redecorezi camera/casa; zugrăvești și schimbi toată mobila.

Poți să vorbești despre orice aspecte ale vieții tale sau ale identității tale cu oricine.

Mergi la Disneyland împreună cu toată familia.

Când ai o problemă, ai toate resursele de care ai nevoie să o rezolvi.

Te înscrii la cele mai bune cursuri de dans modern din oraș.

Cumperi mâncare sănătoasă pentru tine și pentru familia ta.

Leși în parc cu prietenii.

Mergi să joci fotbal pe terenul școlii.

Faci un credit de nevoi personale la bancă pentru că ai nevoie de frigider și aragaz nou.

Îți cumperi trei cărți pe care voiai de foarte mult timp să le citești.

Te simți în siguranță la școală sau la locul de muncă.

Poți să mergi pe stradă la orice oră din noapte și te simți în siguranță.

Te îndrăgostești.

Ajuți o doamnă în vârstă să care două sacoșe grele pe scări.

Final

Cum v-ați simțit când avansați? Dar când rămâneți pe loc? În ce momente ați putut face un pas înainte? Care au fost momentele în care a trebuit să stați pe loc?

Pentru cei care au avansat foarte puțin, ce anume au în comun momentele în care ați putut totuși să avansați?

Pentru cei care au făcut progrese deseori, în ce moment au început să observe că alții nu se mișcau atât de repede ca și ei?

S-a simțit cineva amorțit, neputincios?

Ați putut ghici profilurile altor persoane?

Cât de ușor sau dificil a fost să jucați rolurile diferite?

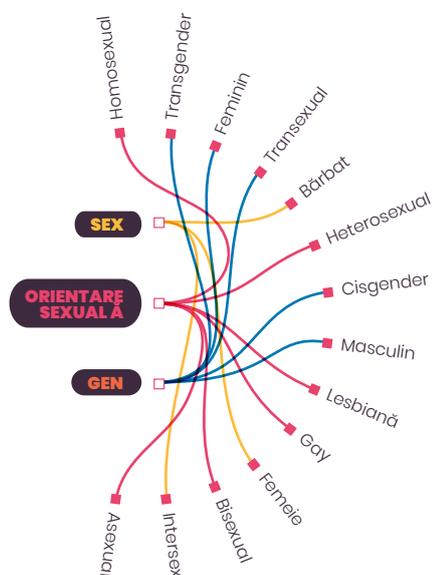
Cum ți-ai imaginat că era persoana al cărei rol îl jucai?

Exercițiul oglindește societatea într-un fel? Cum?

Care sunt drepturile omului în joc pentru fiecare dintre aceste roluri? Poate cineva să spună că drepturile omului nu erau respectate sau că nu aveau acces la ele?

Ce primi pași ar putea fi făcuți pentru a aborda inegalitățile din societate?

Solutia pentru exercitiul anterior

NOTĂ

MODULUL 2

Demontarea prejudecăților despre violența de gen

Obiective de învățare

- Să crească nivelul de conștientizare al participanților în legătură cu principalele prejudecăți care pot afecta negativ capacitatea de a înțelege fenomenul violenței de gen, precum și nivelul de raportare a cazurilor și calitatea intervenției;
- Să dezvolte capacitatea participanților de a identifica metode noi de a acționa adecvat în cazurile de violență de gen în context școlar.

Abilități dezvoltate

Lucru în echipă,
gândire critică,
empatie,
comunicare.

Materiale necesare

Modul 2 Fișa de lucru 1

Formatul de descriere a studiilor de caz

Modul 2 Fișa de lucru 2

Studii de caz

Coli de flipchart cu prejudecățile note pentru fiecare grup

Present PowerPoint cu date relevante despre realități din spatele prejudecăților (opțional, însă recomandat)

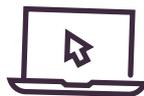
Videoproiector

Carioci

Laptop

Altoparlanti

Post-it-uri

Piese de puzzle (pe spart gheața nr. 1)

Cutia cu sugestii

Sfoară (de spart gheața nr. 2)

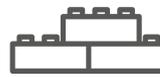
Cartoane, bomboane (de spart gheața nr. 3)

Ouă (de spart gheața nr. 4)

Piese de Lego (de spart gheața nr. 5)

Sugestii pentru pregătire

Asigurați-vă că verificați în detaliu conținutul tuturor activităților și printați toate fișele de lucru indicate. Organizați încăperea de lucru dinainte: aranjați scaunele în semi-cerc, plasând scaunele facilitatorilor în față, lângă laptop și videoproiector. Asigurați-vă că toată lumea poate vedea și auzi bine ceea ce proiectați; pentru o bună calitate a sunetului este recomandat să folosiți boxe.

Bun venit, prezentarea principalelor obiective ale atelierului

15 minute

Facilitorii spun bun venit participanților și prezintă principalele teme care vor fi abordate, activitățile și reperele de timp ale zilei. O scurtă recapitulare a sesiunii anterioare va fi făcută, în special subliniind legătura cu scopurile și conținutul modului 2 și, de asemenea, explorând reflecțiile participanților de după prima sesiune. Astfel, facilitatorii oferă timp și pentru întrebări și comentarii. La final, facilitatorii reamintesc regulile de grup decise împreună în sesiunea anterioară și notate pe coala de flipchart, precum și despre posibilitatea de a folosi cutia cu sugestii.

Aspecte importante pentru facilitatori (de păstrat în minte și/sau de împărtășit cu întregul grup):

Pe măsură ce activitatea de formare înaintează, este foarte importantă grija pentru respectarea principiilor etice. De aceea, vă rugăm să păstrați confidențialitatea, să nu împărtășiți, nici să livrați informații sensibile fără a avea consimțământul explicit exprimat al celor care dețin acele informații, precum și să păstrați în minte că atât responsabilitatea personală, cât și parteneriatul sunt esențiale pentru învățare. Asigurați-vă că aceste principii sunt integrate și respectate în munca de grup.

Pregătirea cadrului necesar lucrului bun împreună Exercițiu de spargere a gheții

30 minute

Facilitatorii vor alege dintre exercițiile următoare de spargere a gheții, pentru a pregăti cadrul pentru un bun lucru împreună. Facilitatorii vor alege exercițiul despre care consideră că este cel mai potrivit pentru profilul grupului cu care lucrează.

OPȚIUNEA 1

În etapa de pregătire a acestui modul, facilitatorii aleg o imagine reprezentativă pentru școală (ex: logo-ul școlii, poarta de intrare, un eveniment public al școlii etc.) sau o imagine a participanților, de la sesiunea de formare anterioară, o imprimă pe carton gros și o taie în formă de piese de puzzle. Participanții sunt împărțiți în grupuri și li se cere să refacă imaginea completă din piesele separate cât de repede pot. Însă există o provocare: 1 sau 2 din piesele lor de puzzle se află în săculeții cu piese ale celorlalte echipe. Pentru a completa puzzle-ul vor trebui să facă rost de piesele lipsă cât de repede pot. De asemenea, toate micile puzzle-uri rezultate, puse împreună, vor forma o imagine mai mare, abia

atunci fiind de fapt imaginea completă. Dacă a crea acest puzzle pare prea complicat, facilitatorii vor putea folosi puzzle-uri reale, cumpărate. Scopul acestui exercițiu este acela de a iniția o discuție despre nevoia de a coopera, de a funcționa ca echipă și de a se baza unul pe celălalt pentru a duce la bun sfârșit sau pentru a gestiona eficient o sarcină sau o situație complexă. Apoi vom putea face o paralelă între această situație și contextul în care ei ar trebui să ofere un răspuns prompt într-o situație de violență de gen în context școlar: cum se comportă? Se vor susține unii pe ceilalți? Vor folosi resursele existente în comun? Vor transmite un mesaj unitar privind violența de gen în context școlar?

OPȚIUNEA 2

Facilitatorii vor implica participanții într-un "joc al numelor" folosindu-se de un ghem de sfoară. Acesta va fi pasat de la un participant la altul, unul câte unul (la final ceea ce se crează între ei va arăta precum o pânză de păianjen, toți participanții fiind conectați unii cu ceilalți prin intermediul sforii). Persoana la care ajunge sfoara trebuie să își spună numele și o activitate care îi place foarte mult. După prima rundă de nume și activități plăcute, participanții sunt invitați să parcurgă drumul invers, unul câte unul, începând cu persoana care a fost ultima în prima parte a exercițiului; dacă prima oară au aruncat ghemul de sfoară către o persoană la alegere, care nu se prezentase anterior, acum vor trebui să ofere înapoi ghemul persoanei de la care l-au primit inițial, spunându-și din nou numele, precum și o activitate care nu le place deloc. A doua parte a jocului poate fi foarte amuzantă, pentru că astfel vor trebui să pătrundă în interiorul pânzei de păianjen create, să o descompună, să o ia pe deasupra sau pe sub sfoară etc. La final, facilitatorii pot comenta despre cum, în a doua parte a exercițiului, participanții s-au ajutat unii pe ceilalți să navigheze prin pânza de păianjen. Dacă există participanți cu probleme de mobilitate, asigurați-vă fie că începeți voi, facilitatorii, și trimiteți ghemul către acele persoane chiar de la început, astfel încât în a doua parte a exercițiului să nu fie nevoie ca ele să se miște prea mult, fie alegeți un alt exercițiu de spargere a gheții pentru acest grup.

OPȚIUNEA 3

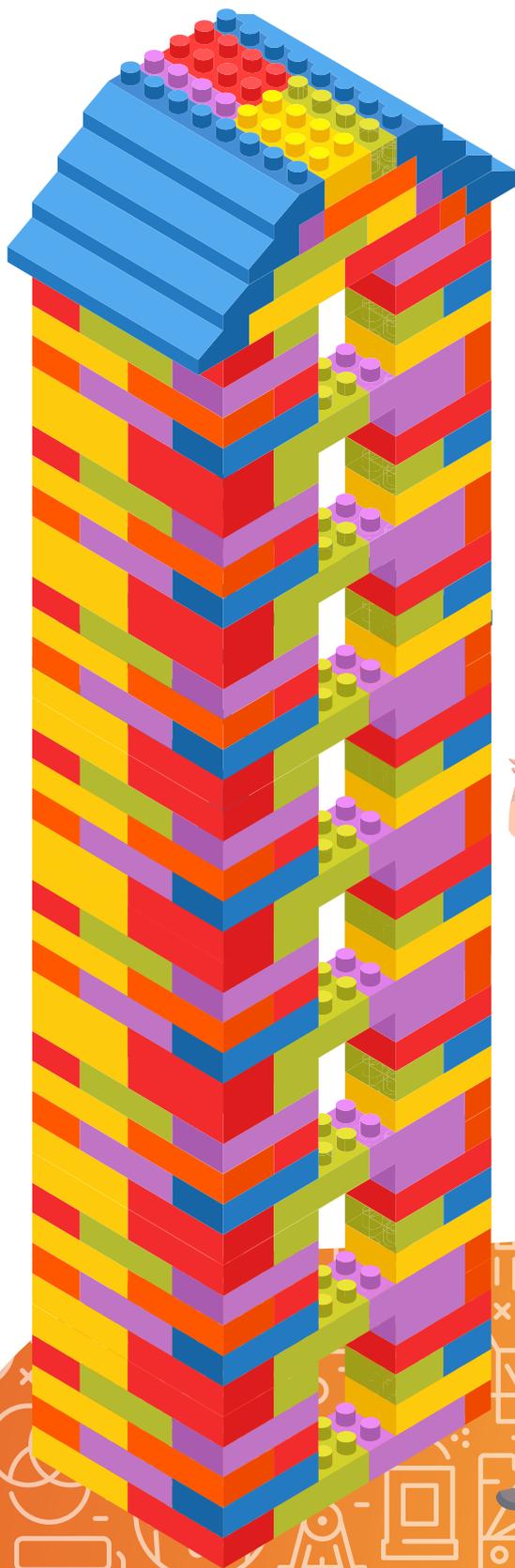
Facilitatorii vor organiza o căutare de comori. Participanții sunt împărțiți în 3 grupuri, grupul verde, roșu și galben. Fiecare grup primește la început un prim card cu instrucțiuni, pentru a ști unde să meargă în primul rând (de exemplu, găsiți următorul indiciu sub o suprafață albă). În acel prim punct al călătoriei vor găsi instrucțiuni legate de al doilea loc în care trebuie să ajungă. Instrucțiunile sunt scrise pe o hârtie colorată în culoarea echipei, astfel încât aceasta să nu ia, din greșeală, cartonașul altei echipe și să îl utilizeze de parcă ar fi al echipei lor. În al doilea punct al călătoriei, vor găsi instrucțiuni legate de locul în care este ascunsă comoara. De această dată, instrucțiunile vor sosi sub forma unei fotografii cu locul respectiv (putem folosi, de exemplu, o fotografie a unei uși, facilitatorii vor trebui să fie creativi și să facă adaptările necesare pentru acest exercițiu), dar care este tăiată în bucățele mici. Fiecare grup va avea o parte dintre bucățile de fotografie, însă au nevoie de toate pentru a găsi locul cu pricina. La locul în care este ascunsă comoara (ar putea fi, de exemplu, în spatele ușii încăperii în care se află) vor găsi comoara, care ar putea consta în bomboane pentru toată lumea, de exemplu, și un desen care să exprime ideea de colaborare sau să conțină cuvântul colaborare.

OPȚIUNEA 4

Facilitatorii vor realiza anterior o căutare, pentru a se asigura că aduc cu ei materialele necesare acestui exercițiu de spargere a gheții; materialele aduse vor include atât obiecte folositoare, cât și obiecte nefolositoare, după cum este menționat în linkul de mai jos. Participanții sunt împărțiți în grupuri mai mici; fiecare grup va avea sarcina de a găsi un mod în care să arunce un ou de la etajul 1 fără să îl spargă. Pentru a compune lista de materiale necesare și pentru a fi pregătiți pentru exercițiu și pentru soluțiile creative la care s-ar putea ajunge, facilitatorii vor consulta înainte resursele existente aici: <https://www.wikihow.com/Drop-an-Egg-Without-It-Breaking>.

OPȚIUNEA 5

Facilitatorii împart participanții în grupuri mai mici. Fiecare grup primește un număr prestabilit de piese de Lego. Apoi grupurile mici vor avea la dispoziție 30 de secunde pentru a privi o fotografie cu o construcție din Lego. După acest moment, sarcina lor va fi să re Creeze aceeași construcție, folosindu-se de piesele de Lego care le-au fost date. La finalul exercițiului, o altă fotografie va fi aratăta grupurilor, aceea a unei construcții complexe și solide, care ar putea fi construită punând toate construcțiile realizate de fiecare grup în parte împreună.

Aspecte importante pentru facilitatori (de păstrat în minte și/sau de împărtășit cu întregul grup):

Cooperare. Mesajul comun al tuturor exercițiilor de spart gheața este, în acest caz, legat de importanța cooperării. Vă rugăm să subliniați faptul că cel mai important aspect de îndeplinit pentru a avea o școală fără violență de gen este direct conectat cu modul în care profesioniștii din acea școală se susțin unii pe ceilalți și colaborează în aceste situații, în beneficiul tuturor elevilor. Doar împreună, ca grup responsabil și conștient de adulți, pot crea un spațiu în care toată lumea se poate simți în siguranță.

Prejudecăți și realitate despre violența de gen

Vă rugăm stabiliți 3-5 idei preconcepute foarte cunoscute despre violența de gen, care sunt răspândite, comune și specifice din punct de vedere cultural, acolo unde este posibil (pentru că majoritatea prejudecăților sunt aceleași, în pofida diferențelor culturale, geografice sau istorice). Aceste tipuri de idei preconcepute și viziuni stereotipe despre violența de gen influențează modul în care societatea percepe și răspunde în situații care implică violența de gen. Percepțiile care sunt puternic influențate de idei preconcepute pot conduce la situația în care persoanele supraviețuitoare ale violenței de gen să fie învinovățite de ceilalți, dar și să se auto-învinovățească, pot conduce la existența unor sisteme de sprijin ineficiente și problematice, ceea ce adesea determină ca aceste cazuri să rămână grav subraportate. Profesioniștii din domeniul educației, precum orice altă persoană, sunt influențate de aceste idei preconcepute; acest lucru conduce la o limitare a capacității lor de a recunoaște violența de gen și de a acționa adecvat în astfel de situații.

Câteva exemple de percepții greșite asupra subiectului sunt:

Violența este un aspect privat. Nimeni nu ar trebui să intervină în dinamica de familie ale altor persoane.

Dacă o fată/o femeie spune nu, de fapt ar dori să spună „poate”. Face pe inabordabila, tachinează, dar de fapt băiatul/bărbatul trebuie să se simtă încurajat să continue să încerce. Dacă o femeie care trăiește violența în relație nu iese din acea relație, atunci probabil că situația în care se află nu este de fapt chiar atât de rea.

Dacă o adolescentă dispăre, atunci cel mai probabil a fugit cu un bărbat.

Facilitatorii vor trebui să decidă în legătură cu cele 3-5 idei greșite în legătură cu violența în jurul cărora ar dori să lucreze. Participanții vor fi împărțiți în 3-5 grupuri mici, iar fiecare grup va primi o coală de flipchart care are o astfel de idee greșită deja notată pe ea. În următoarele 15 minute, vor fi invitați să discute împreună acea afirmație, să își exprime propriile lor păreri și să noteze considerațiile lor despre modul în care o astfel de credință personală în legătură cu violența pe bază de gen are potențialul de a:

- Susține sau, dimpotrivă, limita capacitatea de a recunoaște violența pe bază de gen (vă rugăm să le cereți să dea exemple concrete)
- Susține sau, dimpotrivă, limita disponibilitatea persoanei afectate de violență pe bază de gen de a raporta această situație, cu scopul ca ea să găsească o rezolvare (vă rugăm să le cereți să dea exemple concrete)
- Susține sau, dimpotrivă, limita capacitatea profesorilor de a acționa pentru a preveni și/sau de a interveni într-un caz concret de violență pe bază de gen (vă rugăm să le cereți să dea exemple concrete).

În momentul în care grupurile au încheiat lucrul la această sarcină, facilitatorii vor oferi spațiu fiecărui grup să prezinte

rezultatele muncii lor în echipă tuturor celorlalte grupuri. Oferiți, pentru a îmbogăți și clarifica, și exemplele voastre. Aceste exemple trebuie să fie, de asemenea, specifice din punct de vedere local. De exemplu, puteți oferi informații de tipul:

- Moduri în care preconcepțiile legate de violența de gen pot apărea în felul în care jurnaliștii scriu despre cazuri de violență împotriva fetelor și a femeilor (portretizarea stereotipă a violenței de gen și a efectelor pe care le poate avea). Facilitatorii vor pregăti o prezentare PowerPoint sau un colaj cu decupaje din ziare și reviste.
- Studii de caz relevante pentru contextul specific în care ne aflăm (de exemplu, pentru România putem vorbi despre cât de răspândite sunt preconcepțiile legate de violența împotriva fetelor și a femeilor, în contextul tragediei petrecute Alexandrei Măceșanu).

După ce facilitatorii contribuie cu exemple și studii de caz, vor face o ultimă sesiune de discuții cu participanții, adaptând la contextul în care se află următoarele întrebări:

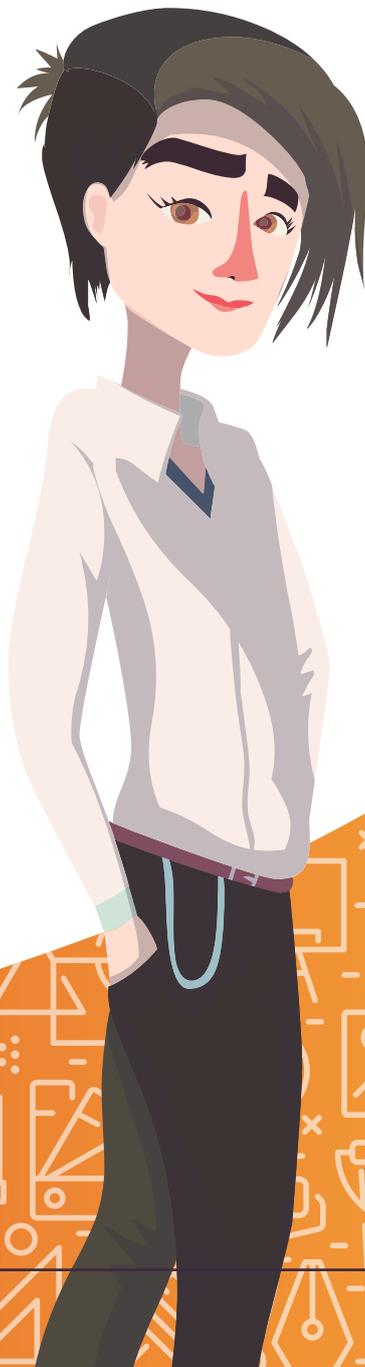
- Credeți că putem categorisi stereotipurile în grave și mai puțin grave, în funcție de impactul pe care acestea îl pot produce?
- În viața de zi cu zi, credeți că sunteți, chiar inconștient, purtători de stereotipuri, astfel încât percepțiile voastre să fie de fapt afectate de acestea? Dacă da, în ce mod?
- Există astfel de preconcepții puternice prezente chiar și în materiale educaționale sau cărți? Cum ați putea dvs., în calitate de profesori, să corectați sau să demontați aceste preconcepții?
- Există stereotipuri puternice care ar putea fi vizibile în limbajul folosit de elevi? Cum și când ați putea reflecta, împreună cu ei, la semnificația acestora?
- Credeți că familiile au, la rândul lor, o responsabilitate în perpetuarea stereotipurilor? Cum și când ați putea reflecta, împreună cu ei, la semnificația acestora?

Aspecte importante pentru facilitatori (de păstrat în minte și/sau de împărtășit cu întregul grup):

Fiți pregătiți. Preconcepțiile sunt profund integrate în mințile noastre și reflectă percepții sociale și culturale asupra fenomenului violenței de gen. Facilitatorii trebuie să fie pregătiți să observe modul în care aceste preconcepții apar pe parcursul lucrului și a prezentărilor de grup. Amintiți-vă că acest exercițiu nu este o invitație la cenzură, ci are scopul de a crea, pentru participanți, acel

spațiu de siguranță care să le permită să învețe și să își îmbunătățească nivelul de înțelegere. Este crucial ca facilitatorii să fie pregătiți cu informații și studii de caz de care să se folosească pe parcursul discuțiilor.

Faceți permanent legătura între aceste preconcepții și rolul pe care participanții îl au la nivelul școlii. Subliniați permanent faptul că a avea preconcepții atât de puternice afectează negativ capacitatea de a înțelege și recunoaște cazurile de violență de gen care ar putea afecta elevii.

15 minute**Pauză**

Absența unui răspuns încurajează violența

Acest exercițiu are drept scop să sublinieze acele puncte oarbe pe care un profesor și, implicit, școala ca structură le-ar putea avea în contextul nevoii de a recunoaște și de a adresa/intervenți într-un caz de violență de gen. Facilitatorii trebuie să sublinieze că, atunci când școala nu intervine într-un caz de violență de gen, mesajul transmis astfel studenților este că școala nu are fie puterea, fie dorința de a acționa și că aceste situații nu primesc suficientă importanță. Acest tip de atitudine încurajează subraportarea fenomenului violenței de gen. Facilitatorii sunt invitați să aleagă una dintre opțiunile de mai jos, pe care să o aplice în funcție de nevoile grupului.

Opțiunea 1

În contextul muncii realizate anterior, dar și ținând cont de cunoștințele obținute în mod direct despre mediul școlii respective prin intermediul diagnozei realizate, facilitatorii vor dezvolta 3-4 studii de caz care să fie utilizate în acest moment al formării. Studiile de caz ar trebui să utilizeze situațiile și tensiunile observate de facilitatori în munca lor cu acest grup de participanți, pentru a aprofunda și clarifica toate conținuturile deja abordate. Cazurile, însă, nu vor conține prezentări despre elevi reali, care ar putea să fie recunoscuți, ci vor deghiza situații care ar putea fi importante, prezentându-le într-o altă formă. Cazurile vor oferi exemple de situații de violență de gen în care nu s-a intervenit în nici un fel. Participanții vor fi împărțiți în 3-4 grupuri mai mici și vor trebui să reflecteze împreună asupra cazurilor și să răspundă la câteva întrebări specifice. Pentru a pregăti acest exercițiu, puteți utiliza Modul 2 Fișă de lucru 1 – Formatul de descriere a studiilor de caz.

Opțiunea 2

Atunci când contextul școlii respective este în mai mică măsură cunoscut de către facilitatori, aceștia ar putea decide să utilizeze cazurile deja dezvoltate, prezentate mai jos. Participanții vor fi împărțiți în 4 grupuri; fiecare dintre grupuri va trebui să reflecteze asupra unui caz și să răspundă la o serie

de întrebări specifice. Pentru a pregăti această activitate, utilizați Modul 2 Fișă de lucru 2 – Studii de caz.

Opțiunea 3

Folosind metodele specifice Teatrului oprimaților, facilitatorii vor ruga profesorii și personalul școlar să împărtășească experiențe, asigurându-se că nu dau nume sau date de identificare ale elevilor implicați. Facilitatorii ar putea iniția activitatea cu rugămintea împărtășirii unui scurt exemplu, apoi ar putea alege dintre poveștile prezentate și ar putea întreba: recunoașteți această problemă? Problema descrisă inițial este apoi mutată de la nivel personal la nivel de grup, grupul fiind invitat să reflecteze la acel caz concret. Mai multe informații despre Teatrul oprimaților și despre metodele concrete de lucru pot fi găsite aici: https://issuu.com/nikolaikunitson/docs/rod_eng. La finalul acestei activități (indiferent de opțiunea aleasă de facilitatori), facilitatorii cer fiecărui grup să împărtășească exemplul pe care au lucrat, precum și informații relevante despre procesul de analiză care a avut loc în cadrul grupului. Pentru a susține reflecțiile și procesul de sumarizare al grupului, facilitatorii s-ar putea folosi de întrebările de mai jos. De asemenea, ar putea realiza un grafic mare și ar putea să îl împartă în mai multe secțiuni, colectând în interiorul acestuia răspunsuri personale sau de grup.

- A fost dificil să identificați posibilele consecințe pe termen scurt, mediu și lung?
- Grupul a fost capabil să identifice consecințe atât la nivel personal, cât și la nivel social?
- Credeți că elevii și adulții (acasă sau la școală) sunt conștienți de aceste posibile consecințe?
- Cum am putea lucra pentru a întări capacitatea elevilor de a acționa în astfel de situații, în loc să rămână pasivi, ca martori?
- Credeți că procedurile non-formale care au apărut ca soluții optime ar putea fi formalizate în vreun fel?

Aspecte importante pentru facilitatori (de păstrat în minte și/sau de împărtășit cu întregul grup):

Spațiu sigur. Spațiul de reflecție ar trebui să rămână liber de vină. Acest exercițiu nu este un prilej de arătat cu degetul, ci este un mod sigur de a reflecta asupra punctelor oarbe pe care profesorii le-ar putea avea și asupra a cum am putea să le susținem procesul de dezvoltare și de transformare, din punctul non-acțiunii către acțiune pozitivă. Este ideal să găsim resurse (video) de la alte școli care au abordat la rândul lor aceste teme, pentru a-i ajuta să înțeleagă că aceasta nu este o situație relevantă doar pentru școala lor, ci este o situație ușor de regăsit în multe medii educaționale.

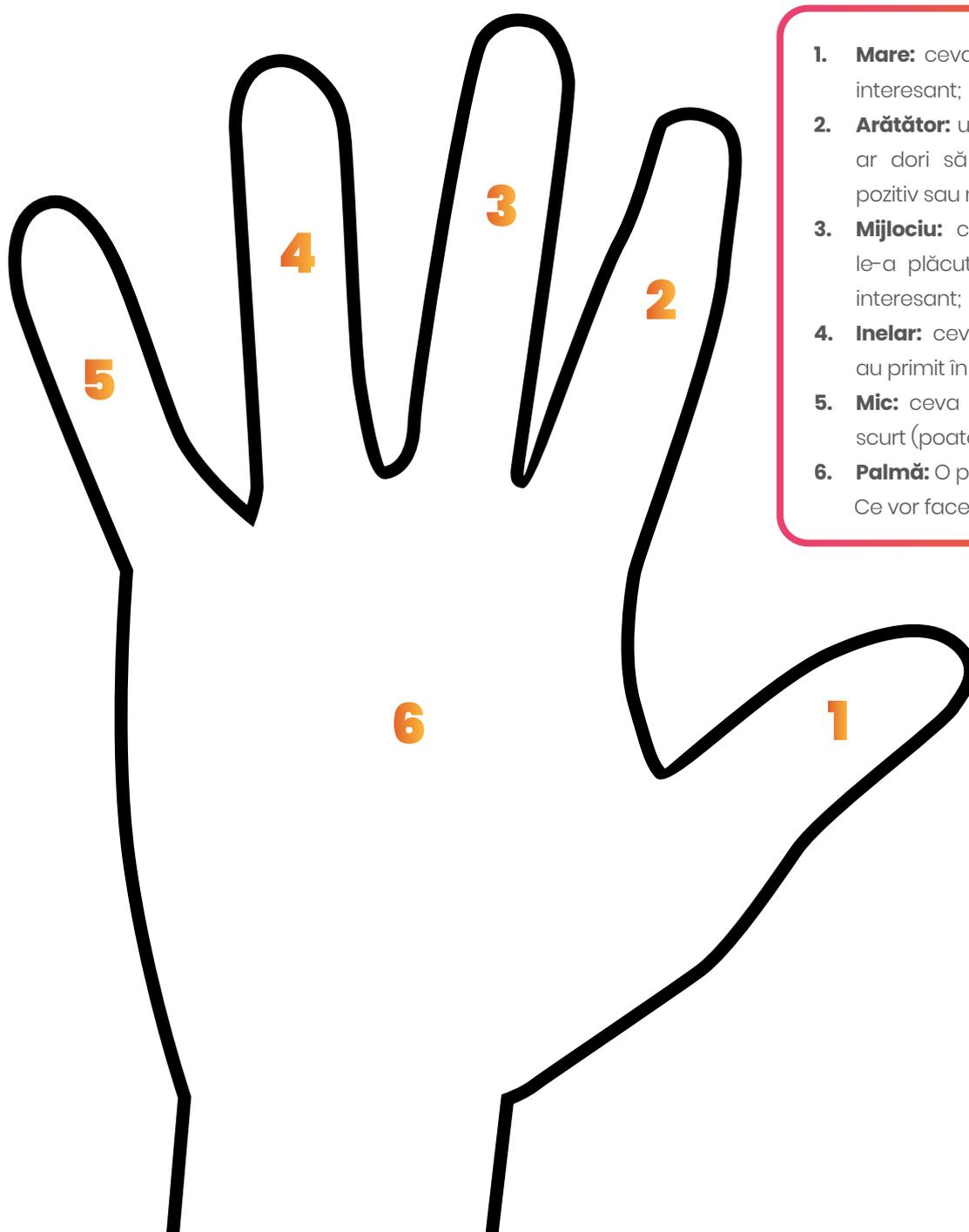
Un model de gândire. Acest exercițiu este menit să ofere profesorilor un model de gândire, care să le permită să descopere propriile puncte oarbe, să le pună în context și să găsească modalități de a se elibera din acele situații, redobândindu-și capacitatea de a acționa ca adulți care sunt responsabili pentru siguranța și bunăstarea tuturor elevilor.

Încheierea celui de-al doilea modul

Facilitatorii vor stimula o mică recapitulare a aspectelor abordate și a rezultatelor obținute în cadrul modulului, oferind oportunitatea de a face comentarii și de a adresa întrebări. Pentru a facilita reflecțiile de final și pentru a evalua al doilea modul, facilitatorii ar putea utiliza metoda de evaluare Desenul mâinii. Facilitatorii oferă participanților o coală de hârtie și creioane.

Apoi, cer participanților să își deseneze conturul mâinii și să scrie următoarele pe degete și palmă, în contur. După ce colectează desenele, facilitatorii vor încheia al doilea modul, anunțând când va avea loc al treilea modul, precum și teme care vor fi abordate în cadrul acestuia.

1. **Mare:** ceva bun, ceva ce li s-a părut interesant;
2. **Arătător:** un lucru în legătură cu care ar dori să atragă atenția (poate fi pozitiv sau negativ);
3. **Mijlociu:** ceva negativ, ceva ce nu le-a plăcut, ceva ce nu li s-a părut interesant;
4. **Inelar:** ceva ce vor prețui din ceea ce au primit în cadrul acestui modul;
5. **Mic:** ceva ce ar dori să adauge, pe scurt (poate fi pozitiv sau negativ);
6. **Palmă:** O predicție pentru viitor – Ce vor face data viitoare?

Materiale suplimentare legate de subiect

Uniunea Europeană, Mituri privind violența asupra femeilor și fetelor, 2019

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/factsheet-eu_action_to_combat_violence_against_women-2019.pdf

Consiliul Europei, Creșterea conștientizării privind violența împotriva femeilor. Articolul 13 din Convenția de la Istanbul, 2014 <https://rm.coe.int/168046ef1>

Teatrul celor oprimați:

https://issuu.com/nikolaikunitson/docs/rod_eng

Abordări metodologice

Metoda Teatrul celor oprimați

Analiză de grup și brainstorming

Metoda jocului cu piese de Lego

NOTĂ

MODULUL 2   Formatul de descriere al studiului de caz

Fișa de lucru 1

Descrierea studiului de caz

Consecințe pe termen scurt, mediu și lung din trei perspective (a victimei/victimelor, a agresorului/agresorilor, a martorilor)

Adulți care au responsabilitatea de a interveni și de a rezoiva cazurile de violență de gen în context școlar

---

Motivele din spatele non-acțiunii și ce se poate face pentru a minimiza riscurile date de absența intervenției

---

Cea mai bună soluție și procedură formală și informală de urmat în cazuri concrete de violență de gen, din perspectiva tuturor părților implicate

---

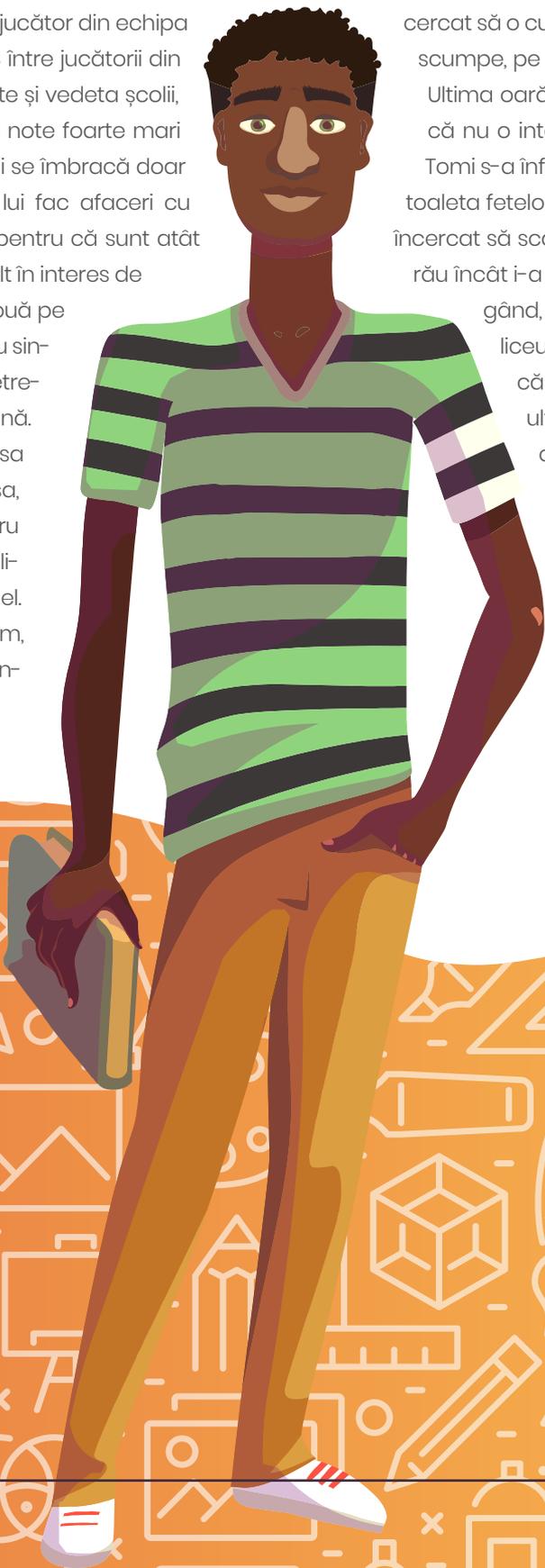

MODULUL 2 Studii de caz

Fișa de lucru 2

Tomî

Tomî are 16 ani și este cel mai bun jucător din echipa de baschet a liceului lui (și în top 3 între jucătorii din țară). Mai mult decât atât, Tomî este și vedeta școlii, pentru că este foarte inteligent, ia note foarte mari fără cel mai mic efort. Arată bine și se îmbracă doar de la magazine scumpe. Părinții lui fac afaceri cu imobiliare și au foarte mulți bani; pentru că sunt atât de ocupați și călătoresc foarte mult în interes de serviciu, Tomî îi vede doar o oră, două pe săptămână. Pentru că e mai mereu singur acasă, Tomî dă cele mai tari petreceri, la care toată lumea vrea să vină. Uneori epatează, scoate toată clasa la pizza și le face cinste tuturor „așa, fără un motiv special, doar pentru că e marți”. Tomî e îndrăgostit de Alina, dar ea nu pare interesată de el. De fiecare dată când o invită la film, în oraș sau la mall, ea îl refuză. A în-

cercat să o cucerească și cumpărându-i bijuterii scumpe, pe care ea nu a vrut să le primească. Ultima oară i-a spus să o lase în pace, pentru că nu o interesează și, în plus, are prieten, iar Tomî s-a înfuriat foarte tare, a intrat după ea în toaleta fetelor și a sărutat-o cu forța. Când ea a încercat să scape, el a strâns-o de mână așa de rău încât i-a făcut vânătăi. Alina a plecat plângând, apoi Tomî a început să spună în tot liceul că nu îl mai interesează, pentru că a aflat cu câți băieți s-a culcat în ultimul an, și chiar și cu un suplinitor care a lucrat un timp la ei în liceu. A făcut un profil fals pe social media cu numele ei, iar de pe acest profil a trimis mesaje obscene și propuneri băieților din clasă, ca venind din partea Alinei.

Angela

Angela are 15 ani și urăște să meargă la școală. Acolo se simte bătaia de joc a tuturor și nu a putut să își facă nici măcar un prieten de când a început anul. Crede că asta se întâmplă pentru că este foarte diferită de ceilalți, de fapt nu îi place să își vopsească părul, nici să își facă unghiile, nu suportă culoarea roz și se simte bine doar când poartă pantaloni și un tricou simplu, negru. Toată lumea spune că este băiețoasă, chiar și profesorii; are un corp puternic și singura activitate care o relaxează e să meargă la competiții de lupte libere. Directorul insistă că la balul bobocilor va trebui să poarte rochie, dar Angela nu suportă nici să se gândească să se îmbrace așa și simte că faptul că directorul îi atrage astfel atenția o umilește de fapt, în fața întregii clase. Mai sunt și alte experiențe dificile pe care le trăiește Angela la școală. Când este ridicată în picioare să citească un text literele de pe pagină

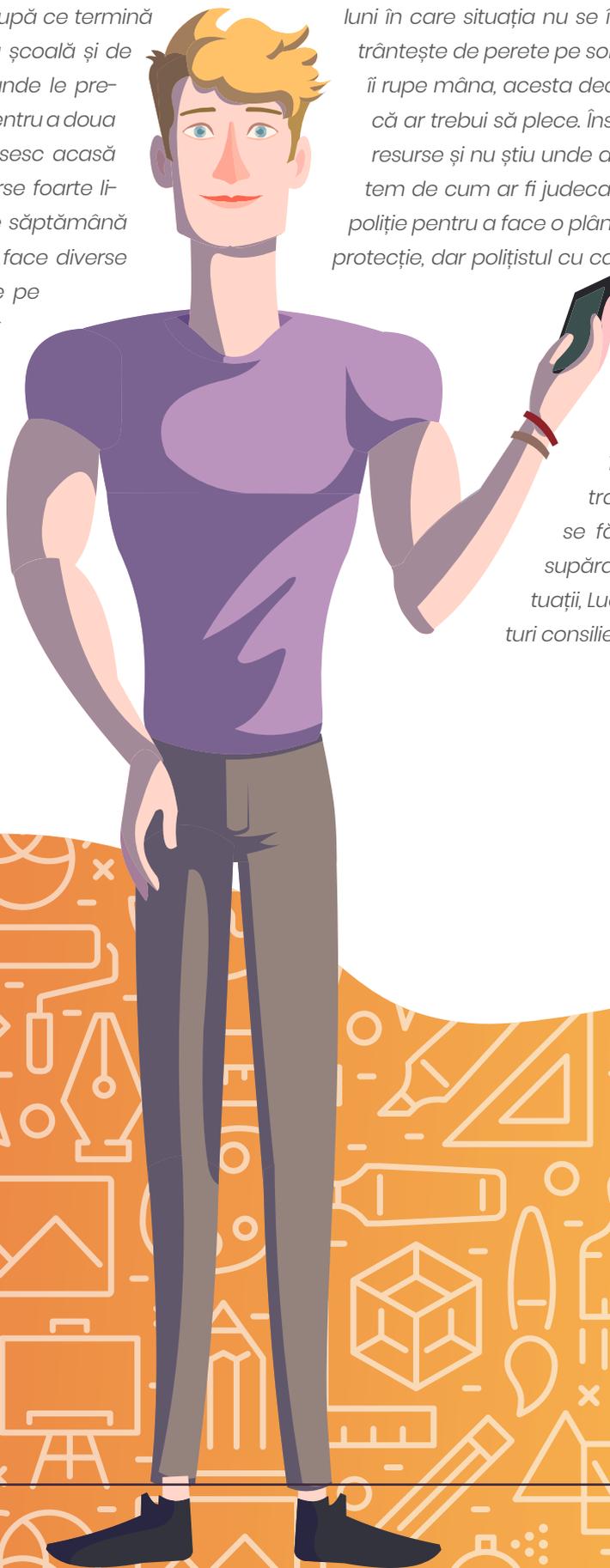

i se amestecă în fața ochilor și, oricât de mult ar încerca, nu reușește să înțeleagă sensul propoziției. Când dă o lucrare, pierde foarte mult timp să înțeleagă ce anume i se cere să facă, citind și recitind enunțurile de foarte multe ori. Nu poate să rețină versurile poeziilor pe care ar trebui să le învețe pentru școală. Când scrie face foarte multe greșeli, mai ales inversează literele și silabele. Un coleg, Darius, i-a strigat într-una dintre orele de matematică „Angela, o întâlnire de neuitat, proastă ca o găină, urâtă ca un bărbat!” Acasă, Angela se refugiază în camera ei, unde plânge ore în șir. Copiii de la școală, profesorii și chiar și părinții cred că Angela este înceată sau că nu este deșteaptă, însă nimeni nu și-a dat seama că Angela are dislexie, o tulburare de citire care are la bază factori neurologici sau ereditari și care nu este influențată de nivelul de inteligență. Angela decide să meargă la școală cât mai rar.

Lucian

Lucian are 17 ani și este fratele cel mare într-o familie cu patru copii. Locuiește cu tatăl și cu mama sa într-o localitate mică. Merge la liceu și, după ce termină cursurile, își ia frații mai mici de la școală și de la grădiniță, apoi îi duce acasă, unde le pregătește prânzul, face cu ei lecțiile pentru a doua zi și are grijă de ei până când sosesc acasă părinții. Pentru că familia are resurse foarte limitate, Lucian lucrează trei seri pe săptămână la cafeneaua unchiului său, unde face diverse comisioane sau livrează mâncare pe bicicletă. Adesea este foarte obosit la ore și nu apucă aproape niciodată să își facă temele. Cu mama are o relație bună, însă cu tata legăturile au fost mereu tensionate, pentru că tatăl poate să se enerveze foarte repede, iar atunci îi jignește sau îi lovește pe copii și pe mama lor. Când tatăl își pierde locul de muncă, devine la început deprimat, apoi

însă din ce în ce mai violent, în special cu soția sa, dar și cu frații mai mici ai lui Lucian. După o perioadă de câteva luni în care situația nu se îmbunătățește, iar tatăl o trântește de perete pe sora mai mică a lui Lucian și îi rupe mâna, acesta decide, împreună cu mama, că ar trebui să plece. Însă orașul e mic și ei nu au resurse și nu știu unde ar putea merge; în plus, se tem de cum ar fi judecați de comunitate. Merge la poliție pentru a face o plângere și a cere un ordin de protecție, dar polițistul cu care stau de vorbă îi sfătuiește să nu procedeze așa, sugerându-le că ar trebui să aibă mai multă înțelegere pentru tatăl șomer și să nu îi creeze stres în plus contrazicându-l sau purtându-se fără respect cu el. Foarte supărat din cauza acestei situații, Lucian merge să ceară sfaturi consilierului școlar.

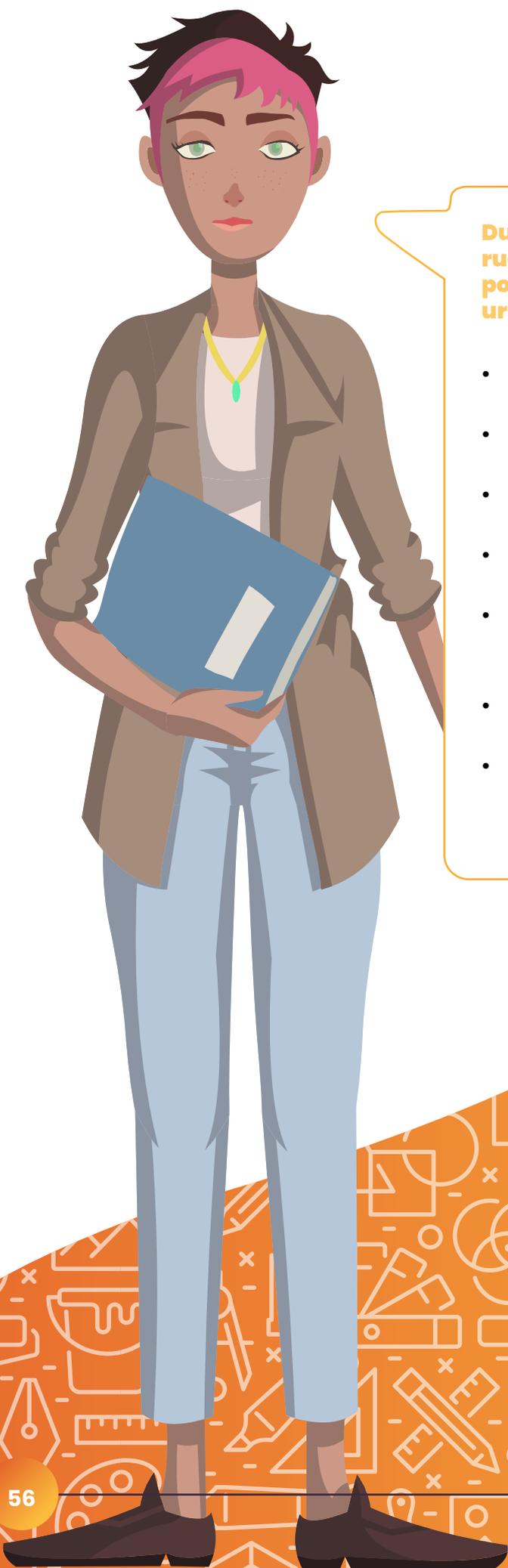

Amalia

Amalia are 14 ani; ambii ei părinți ei locuiesc în Italia, unde lucrează pentru a le întreține pe Amalia, pe sora ei mai mare și pe bunica lor, în vârstă și foarte bolnavă. Amalia își vede părinții o singură dată pe an, în timpul vacanței de vară, când ei își pot lua concediu și pot veni o săptămână în țară. Angela și sora ei nu i-au vizitat niciodată în Italia, pentru că bunica lor nu poate să fie lăsată singură. În timpul vacanței de iarnă, Amalia merge la petrecerea de aniversare a unei colege de clasă, Diana, unde îl cunoaște pe vărul mai mare al acesteia, Viorel, care are 29 de ani. Pentru că e târziu și întuneric, la sfârșitul petrecerii Viorel se oferă să o ducă el acasă cu mașina pe Amalia. Ajung la ea acasă, dar mai stau de vorbă încă două ore în mașină, în fața casei ei. Amalia simte că, după foarte mult timp, cineva chiar înțelege ce simte și prin ce trece ea, cineva matur și atrăgător, care o place și căruia pare să îi pese de ea. După acest moment Viorel o sună în fiecare zi; spune că e foarte îngrijorat pentru ea și că e furios pe faptul că părinții ei o abuzează și se folosesc de ea în felul acesta, forțând-o să îngrijească o femeie bătrână în loc să îi dea voie să își trăiască viața, să se bucure de anii adolescenței, să iasă cu

prietenii. Despre sora ei spune că e o egoistă, pentru că face mult mai puțină treabă în casă și petrece mai mult timp învățând. Îi spune continuu că părinții lor o iubesc cu siguranță mai mult pe sora ei, pentru că îi plătesc meditațiile ca să se pregătească pentru facultate, dar nu plătesc meditații și pentru Amalia. Amalia se înfurie și crede că Viorel are dreptate. Încet el devine cea mai importantă persoană din viața ei și are încredere în el mai mult decât în oricine altcineva. El îi spune că o iubește și că asta îl face să se simtă vulnerabil și fragil: că îl întristează să o vadă vorbind cu alți băieți când merge să o ia de la școală. Îi spune că e gelos pentru că o adoră și de-asta vrea să se asigure că ea este fata potrivită pentru el, fata care nu l-ar înșela niciodată. Ca să îl convingă că așa este, îi cere să îi dea parolele de la toate conturile ei de social media și să îl lase să îi controleze telefonul. Se înfurie foarte tare când vede că a vorbit la telefon cu părinții ei: ei spun că te iubesc, dar te-au lăsat în urmă, îi repetă tot timpul. După 3 luni de relație, Viorel îi cere Amaliei să renunțe la școală și să se mute cu el, în orașul lui natal, în cealaltă parte a țării. Amalia nu știe ce să facă, dar Viorel insistă că dacă ea nu spune da, atunci e clar că nu îl iubește și că va trebui să rupă relația cu ea. Văzând că încă ezită, Viorel o amenință că dacă nu se hotărăște mai repede, el o să intre cu mașina într-un pom ca să termine cu toată suferința.

După ce citesc fiecare studiu de caz în parte, rugați fiecare grup să se gândească la povestea primită și să răspundă împreună la următoarele întrebări:

- Care sunt formele de violență de gen pe care le puteți recunoaște în studiul vostru de caz?
- Care este cauza violenței în povestea voastră?
- Care sunt consecințele violenței în povestea voastră?
- Ați întâlnit sau ați auzit despre o astfel de poveste înainte?
- Cum s-ar putea implica școala într-o astfel de situație? Ar fi necesară intervenția școlii? Ar putea fi obligatorie?
- Există vreun motiv pentru care școala ar trebui să nu intervină într-o astfel de situație?
- Care ar putea fi consecințele faptului că școala nu intervine într-o astfel de situație? Ce ar fi încurajat astfel? Ce ar fi descurajat?

NOTĂ

MODULUL 3

Dezvoltarea de politici și proceduri complexe pentru a adresa violența de gen și stereotipurile de gen în școli

Obiective de învățare

- Să crească capacitatea profesorilor și a personalului școlar de a realiza audituri școlare care vizează siguranța elevilor și de a crea un mediu în care niciun elev nu este afectat de violența de gen;
- Să analizeze și să îmbunătățească, acolo unde este necesar, procedurile și politicile deja existente la nivelul școlii cu scopul de a preveni și adresa violența de gen și stereotipurile de gen;
- Să îmbunătățească capacitatea profesorilor de a preveni și acționa în cazurile de violență de gen în context școlar.

Abilități dezvoltate

Lucru în echipă, gândire critică, analiza datelor, empatie, comunicare.

Materiale necesare

Modul 3 Fișa de lucru 1

Redobândirea spațiilor sigure

Modul 3 Fișa de lucru 2

Procedurile școlii 1

Modul 3 Fișa de lucru 3

Procedurile școlii 2

Formular de evaluare pentru participanți

Videoproiector

Carioci

Laptop

Boxe

Post-it-uri

Cutie cu sugestii

Coli de flipchart

Bluetech sau bandă adezivă din hârtie

Carton de dimensiuni mari

Sugestii pentru pregătire

Asigurați-vă că verificați în detaliu conținutul tuturor activităților și printați toate fișele de lucru indicate. Organizați încăperea de lucru dinainte: aranjați scaunele în semi-cerc, plasând scaunele facilitatorilor în față, lângă laptop și videoproiector. Asigurați-vă că toată lumea poate vedea și auzi bine ceea ce proiectați; pentru o bună calitate a sunetului este recomandat să folosiți boxe.

15 minute

Bun venit, prezentarea principalelor obiective ale atelierului

Facilitatorii spun bun venit participanților și prezintă principalele teme care vor fi abordate, activitățile și reperatele de timp ale zilei. O scurtă recapitulare a sesiunii anterioare va fi făcută, în special subliniind legătura cu scopurile și conținutul modulului 3 și, de asemenea, explorând reflecțiile participanților de după a doua sesiune. Astfel, facilitatorii oferă timp și spațiu pentru întrebări și comentarii. La final, facilitatorii reamintesc regulile de grup decise împreună în sesiunea anterioară și notate pe coala de flipchart, precum și despre posibilitatea de a folosi cutia cu sugestii.

Aspecte importante pentru facilitatori (de păstrat în minte și/sau de împărtășit cu întregul grup):

Pe măsură ce activitățile propuse pentru sesiunea de formare se derulează, e foarte important ca principiile etice să fie respectate cu atenție. Vă rugăm să păstrați în minte, ca principii esențiale de învățare, confidențialitatea, consimțământul necesar pentru orice împărtășire de informații, responsabilitatea. Vă rugăm să vă asigurați că aceste principii sunt integrate și în lucrul participanților în grupuri mici.

80 minute

Spații sigure și nesigure în mediul școlar

Următoarea activitate va analiza în mod direct mediul școlii. În funcție de contextul în care se derulează proiectul/activitatea, facilitatorii vor implica atât elevii, cât și profesorii, în realizarea unui audit privind nivelul de siguranță, pentru a înțelege cum arată spațiul atunci când este privit printr-o astfel de lentilă. Pe parcursul lucrului cu profesorii și cu personalul școlar, participanții vor fi împărțiți în 3-5 grupe. Fiecare grup va primi o bucată mare de hârtie și va avea sarcina de a desena o hartă a școlii (incluzând sălile de clasă, toaletele, holurile, sala de sport, sala de mese, curtea etc.) din perspectiva acelor locuri care sunt sigure sau nesigure pentru elevi. În etapa inițială, facilitatorii vor explica exercițiul, subliniind faptul că noțiunea de siguranță este una foarte subiectivă și personală și că pot exista spații care rămân invizibile pentru profesori din perspectiva siguranței/absenței siguranței. Totuși, profesorii ar trebui să se concentreze asupra:

- Situațiilor pe care le-au observat anterior petrecându-se în acele spații;
- Ce tipuri de situații au avut loc în acele spații și au dat impresia că acelea sunt fie spații sigure, fie nesigure (vă rugăm ca, încă o dată, să subliniați importanța confidențialității – să nu fie oferite nume sau detalii care ar face elevii ușor de recunoscut, ci să se concentreze asupra situațiilor);
- Experiențe de violență anterior raportate de elevi ca petrecându-se în anumite spații din școală;
- Intuiția poate fi de folos: poate că nu au fost observate anumite comportamente, însă totuși profesorii consideră că există anumite spații din școală care sunt mai puțin sigure decât altele.

Fiecare grup de participanți va avea la dispoziție 30 minute să lucreze la harta școlii lor. După ce această sarcină este îndeplinită, fiecare grup de participanți va prezenta propria hartă colegilor din celelalte grupuri și vor avea loc discuții. La

rândul lor, facilitatorii ar trebui să concentreze discuțiile asupra asemănărilor și diferențelor dintre hărți și să semnaleze zonele considerate de majoritatea participanților sigure sau nesigure. Ideal, această activitate a fost organizată și pentru elevii din școală, iar cele două perspective (cea a adulților și cea a adolescenților) ar putea fi astfel comparate. În cazul în care hărțile au fost realizate și de elevi și facilitatorii au consimțământul acestora să le prezinte profesorilor, atunci pasul următor după prezentările grupurilor de profesori este comparația cu hărțile realizate de elevi. Discuțiile se vor concentra, din nou, asupra asemănărilor și diferențelor între cele două seturi de hărți. Facilitatorii vor susține profesorii să reflecteze asupra acelor spații care, atât din perspectiva lor, cât și a elevilor sunt sigure/nesigure și să se gândească ce anume contribuie la aceste similitudini. De asemenea foarte important, facilitatorii vor susține participanții să exploreze de ce anumite spații rămân invizibile pentru adulți ca spații nesigure și ce ar putea susține o mai bună conștientizare a acestora, care să ia ulterior forma unei acțiuni transformative asupra acestor spații și să contribuie la eliminarea acelor elemente care le fac nesigure.

După discuții participanții vor reveni în grupurile mici de lucru și vor lucra împreună din nou, pentru încă 30 minute. A doua parte a exercițiului va implica explorarea acelor zone concrete evaluate ca nesigure de profesori și elevi. Grupurile se vor concentra să găsească modalități în care un loc nesigur ar putea fi transformat într-un loc din nou sigur pentru elevi, pe care le vor nota. Pentru ca munca lor să fie cât mai bine orientată către obiectiv, participanții vor lucra folosind Modul 3 Fișă de lucru 1 – Redobândirea spațiilor sigure. Toate ideile vor fi apoi discutate în grupul reunit, pentru a oferi tuturor posibilitatea de a contribui la crearea unui set complex de idei și pași.

Aspecte importante pentru facilitatori (de păstrat în minte și/sau de împărtășit cu întregul grup):

Spațiu sigur. Spațiul de reflecție ar trebui să rămână liber de vină. Acest exercițiu nu este un prilej de arătat cu degetul, ci este un mod de a reflecta asupra realităților cu care se confruntă elevii și asupra modurilor în care, în calitate de adulți, putem să contribuim la restaurarea sentimentului lor de siguranță. Este ideal să găsim resurse de la alte școli care au abordat la rândul lor aceste teme, pentru a-i ajuta să înțeleagă că aceasta nu este o situație relevantă doar pentru școala lor, ci este o situație ușor de regăsit în multe medii educaționale.

Participarea elevilor. Ulterior discuțiilor purtate cu grupurile de elevi care au creat propria lor hartă (dacă acesta a fost parcursul în școala în cauză), puteți decide împreună că un mic grup de elevi va participa, de asemenea, la sesiunea de formare a profesorilor, și va prezenta propria lor hartă. Vă rugăm să țineți cont de faptul că această activitate ar putea avea o doză de risc, în sensul în care există posibilitatea ca unii dintre profesori să se simtă atacați și expuși și să devină ostili sau să desconsidere experiențele elevilor. Asigurați-vă că susțineți elevii, că mențineți o atmosferă de lucru bună, în care încurajați cele două grupuri să învețe unii de la ceilalți.

Pauză

Procedurile și politicile școlii în prevenirea și gestionarea violenței de gen în context școlar

Anterior sesiunii de formare, atât facilitatorii, cât și participanții vor petrece timp citind și analizând procedurile și politicile școlii, relevante pentru prevenirea și gestionarea cazurilor de violență de gen (dacă acestea există deja) sau pentru alte tipuri de situații (de exemplu violență în general sau bullying). Partea finală a sesiunii va fi dedicată inițierii unor primi pași în dezvoltarea și/sau îmbunătățirea acestor documente, cu folosirea noilor perspective dobândite pe parcursul activităților de formare derulate.

Aceste activități își propun să susțină școlile să înțeleagă mai bine unde se poziționează din perspectiva propriilor abordări privind violența de gen, dar și să facă schimbări și îmbunătățiri acolo unde acestea sunt necesare. Fiecare școală are propriul context, care depinde de politicile sale, precum și de politicile și procedurile naționale și locale. Unele școli ar putea avea reguli și proceduri scrise și bine puse la punct, care se implementează deja; totuși, este posibil ca acestea să nu fie suficient de bine cunoscute de elevi, profesori și de personalul școlar, și, tocmai din aceste motive, să rămână mai degrabă ineficiente, să existe doar pe hârtie și să nu producă efecte concrete. Alte școli pot fi în situația de a încerca să transpună aceste reguli și proceduri de pe hârtie în realitate; totuși, implementarea lor este posibil să nu fie atât de eficientă, pentru că rolurile și pașii de făcut nu sunt suficient de clare și atunci când este nevoie ca aceste proceduri să fie puse în practică, de fapt întreg procesul devine foarte confuz și nu conduce la rezultate atât de bune

pe cât ne-am aștepta. Pot să existe, de asemenea, situații în care școala chiar implementează pași specifici dacă apar cazuri de violență de gen, însă acești pași nu sunt scriși în mod formal, ci depind mai degrabă de experiența și expertiza unuia sau câtorva profesori sau reprezentanți ai școlii. În toate aceste cazuri, activitățile propuse ar putea ajuta școlile să devină mai conștiente de propriul stil de prevenire și management al cazurilor de violență de gen și să găsească modalități de a deveni mai bine echipați pentru înțelegerea, prevenirea și soluționarea cazurilor de violență de gen.

Din multiple motive, politicile și procedurile contează: pentru a îndeplini cerințele legale naționale și europene privind drepturile copiilor și protecția acestora, precum și pe cele direct conectate cu domeniul educației și a dreptului la educație într-un mediu sigur, susținător și deschis. În funcție de contextul național, aceste prevederi legale ar putea fi identificate în legislația privind protecția copilului, în cea privind violența sau bullying-ul, în normele de aplicare relevante pentru domeniul educațional etc. Este obligatoriu ca acestea să fie respectate și integrate corespunzător în momentul în care politicile și procedurile școlii sunt elaborate sau supuse unui proces de îmbunătățire.

Modul de abordare a unor situații foarte serioase, precum cele de violență de gen, care ar putea avea consecințe grave la nivelul celor afectați, nu poate să fie o abordare pur individuală sau care depinde în mod direct de o anumită persoană. Abordarea trebuie să fie o abordare integrată a

școlii, ceea ce ar însemna că fiecare profesor și reprezentant al școlii cunoaște atât politica în sine, cât și raționamentele și datele concrete pe care se fundamentează aceasta. Acest lucru presupune nu doar aceeași înțelegere a conceptelor și a pașilor de făcut pentru ca unei astfel de situații să îi fie acordată atenția necesară și pentru a putea fi identificată soluția potrivită, ci și munca în echipă.

În funcție de situația în care se află școala, facilitatorii pot utiliza una dintre cele două opțiuni descrise mai jos sau o metodologie mixtă pentru a răspunde cât mai bine nevoilor, priorităților și disponibilității de a revizui procedurile. Vă rugăm să vă documentați temeinic în legătură cu situația școlii în care lucrați și să folosiți abordarea cea mai potrivită dintre cele descrise mai jos.

OPȚIUNEA 1

Există unele proceduri (explicit referitoare la violența de gen sau relevante pentru zona violenței sau a bullying-ului în general), însă acestea nu sunt cunoscute suficient nici de profesori/personalul școlar, nici de elevi sau nu sunt implementate în mod adecvat atunci când apar situații de acest tip.

Discuția va fi purtată în jurul zonelor de îmbunătățit, precum și a modurilor de a comunica politicile și procedurile elevilor într-un mod în care aceștia să înțeleagă faptul că școala nu este interesată doar de a crea un mediu sigur, ci și de a ajunge să cunoască orice caz de violență de gen atunci când acesta apare și de a susține persoana sau persoanele care raportează un astfel de caz, identificând și aplicând acele măsuri care ar conduce la găsirea celor mai bune soluții. Facilitatorii vor utiliza ghidul de discuție de mai jos pentru a stimula participanții să înțeleagă mai bine situația propriei școli și să vină cu acele idei care ar putea determina un nivel mai crescut de funcționalitate a procedurilor și politicilor aplicabile în cazuri de violență de gen. Pentru a utiliza ghidul de discuții, vă rugăm să imprimați Modul 3 Fișă de lucru 2 – Procedurile școlii 1.

După discuția plenară, fiecare participant este rugat să identifice trei zone de schimbare/îmbunătățire care ar putea fi relevante. După ce toate ideile sunt prezentate și după ce facilitatorul le notează pe flipchart, fiecare participant va vota pentru trei mari aspecte care ar trebui să fie îmbunătățite la nivelul procedurii.

Facilitatorii, împreună cu un grup mic de profesori/personal școlar, vor discuta mai departe despre ideile și preocupările care apar în grup cu managementul școlii și vor oferi sprijin pentru rescrierea/clarificarea/comunicarea procedurii/politicii, acolo unde este necesar. Documentul final ar trebui să prezinte în mod clar câștigul obținut prin intervenția proiectului.

OPȚIUNEA 2

Nu există proceduri școlare în domeniu, însă școala dorește să le dezvolte.

Dacă vă aflați în această a doua situație, ar trebui mai întâi să realizați o analiză a modului în care profesorii și personalul școlar au gestionat anterior situații de violență de gen, atunci când au fost raportate sau când au fost informal aduse la cunoștința lor. Facilitatorii vor trebui să conducă discuțiile utilizând întrebările cuprinse în Modul 3 Fișă de lucru 3 – Procedurile școlii 2.

În cazul în care școala nu are niciun fel de procedură, acest atelier va fi utilizat pentru a culege informații și percepții ale participanților, dar și pentru a face o analiză a experiențelor anterioare și pentru a construi un cadru solid pentru viitoarele proceduri. Pentru pașii următori, echipa proiectului ar trebui să organizeze un mic grup de profesori/personal școlar care sunt disponibili să se implice în dezvoltarea unui astfel de document.

Aspecte importante pentru facilitatori (de păstrat în minte și/sau de împărtășit cu întregul grup):

Utilizați resurse locale și construiți legături în comunitate. Cazurile de violență de gen pot fi foarte complexe, iar școlile au nevoie să utilizeze cât se poate de bine resursele locale disponibile. În mod ideal, pe parcursul implementării proiectului facilitatorii ar trebui să identifice ce tipuri de resurse publice și private sunt accesibile în zona școlii (organizații neguvernamentale care implementează programe și proiecte în zona violenței de gen, a bullying-ului, a drepturilor femeilor, drepturilor copiilor, precum și organizații publice cu mandat în prevenirea și combaterea violenței de gen, în protecția copilului etc.). Facilitatorii sunt ferm sfătuiți să organizeze ateliere comune sau vizite la sediile acestor organizații neguvernamentale sau publice, astfel încât profesorii și personalul școlar să poată avea un bun nivel de cunoaștere a sprijinului concret pe care elevii aflați în situații dificile l-ar putea primi. Aceste parteneriate ar putea conduce și la activități comune de prevenire, cu mesaje anti-violență și studii de caz promovate de persoane cu experiență în domeniu. Astfel de activități, atunci când sunt implementate în mod constant, pot transmite elevilor mesajul că violența de gen este o infracțiune serioasă și că va primi, în consecință, un răspuns serios. În mod concret, o activitate/sesiune comună va oferi profesioniștilor din domeniul educației următoarele:

- O înțelegere clară a prevederilor legale în domeniu;

- O înțelegere clară a instituțiilor, organizațiilor neguvernamentale și a altor tipuri de resurse care există în comunitate, precum și a modurilor de a accesa aceste resurse;
- O privire de ansamblu asupra principalelor fenomene negative cu care se confruntă adolescenții din perspectiva violenței de gen;
- Acces la studii de caz din munca organizațiilor neguvernamentale și a instituțiilor publice în mod confidențial (toate datele personale fiind protejate);
- Acces la persoane-resursă care ar putea oferi sprijin în viitor, în cazuri concrete cu care școala s-ar putea confrunta.

Este recomandat să fie implicate, de asemenea, în munca desfășurată pentru ambele tipuri de situații descrise anterior (îmbunătățirea procedurilor deja existente sau redactarea de proceduri specifice), autorități instituționale (din cadrul Ministerului Educației, de la birourile regionale pentru educație), reprezentanți ai unor organizații neguvernamentale, avocați specializați. Mai mult, ar putea fi eficient să fie invitați și reprezentanți ai altor școli care dețin deja și aplică în mod eficient proceduri formale în domeniul vizat.

Rămâneți disponibili pentru a acorda sprijin ulterior. Acest modul final al programului reprezintă doar punctul de pornire în redactarea și/sau îmbunătățirea procedurilor. Vă rugăm să vă asigurați că continuați să lucrați cu școala, alăturându-vă eforturilor de a redacta sau îmbunătăți proceduri.

Încheierea celui de-al treilea modul și evaluare

Pentru a evalua nivelul de schimbare care a rezultat din implementarea formării, facilitatorii vor sugera o activitate de evaluare de final, care să fie realizată în grup, și care poartă numele de Valuri de schimbare (o piatră aruncată în apă crează valuri și mișcare. Această imagine servește drept metaforă pentru diferitele niveluri de schimbare dobândite ca rezultat al unui program sau proiect). Amintiți-le participanților despre obiectivele programului de formare, sumarizând din nou fiecare modul cu ajutorul participanților. Facilitatorii desenează trei cercuri concenrice pe podea cu bandă adezivă și cer participanților să se poziționeze în jurul cercului exterior. Apoi facilitatorii cer participanților să scrie câteva cuvinte sau să deseneze o imagine pe trei cartonașe care să reprezinte:

1. Pe primul: două schimbări pe care le-au văzut petrecându-se ca rezultat al formării, una referitoare la propria persoană și a doua referitoare la grup;
2. Pe al doilea: două gânduri personale legate de calitatea formării și de calitatea metodologiilor utilizate;
3. Pe al treilea: două sugestii personale legate de nevoia de explorare sau îmbunătățire ulterioară.

Facilitatorii cer fiecărei persoane să își prezinte ideile și să le plaseze în cercul adecvat nivelului de schimbare pe care l-au perceput până în acel moment, de la o schimbare mică (cercul cel mai mic) la o schimbare moderată (cercul din mijloc) la o schimbare majoră (cercul din exterior). Apoi vor discuta unii cu ceilalți dacă observațiile lor sunt asemănătoare și pe acelea care seamănă le

vor grupa după conținuturi. Facilitatorii vor continua prin a ghida discuția asupra oricăror diferențe în ceea ce privește nivelul de schimbare perceput și vor rezolva aceste diferențe prin consens sau prin puterea majorității (nu vom utiliza medii). Facilitatorii vor nota motivațiile oferite de participanți în ceea ce privește poziționarea fiecărui

element din perspectiva profunzimii schimbării și vor oferi timp pentru discuții și comentarii.

Fiecare profesor și reprezentant al școlii implicat în proiect va completa, de asemenea, un chestionar de evaluare formal.

Materiale suplimentare legate de subiect

Un Women, Școli sigure și primitoare

<http://www.endvawnow.org/en/articles/1756-safe-and-welcoming-schools.html>

UNESCO și UN Women, Violența de gen în context școlar

<https://www.paho.org/hq/dmdocuments/2017/violence-against-women-2017-03ws-schoolrelated-gender-based-violence-guidance-UNESCO-UNWomen.pdf>

Abordări metodologice

Abordarea integrată a școlii

Co-design

Învățare prin cooperare

MODULUL 3 Redobândirea spațiilor sigure

Fișă de lucru 1

Spațiu nesigur 1: _____

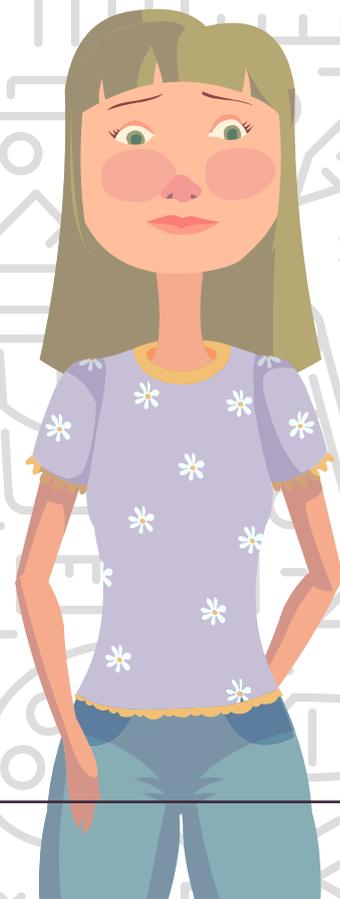
Ce face ca acest spațiu să fie unul nesigur	Ce acțiuni ar fi necesare pentru a face spațiul acesta sigur	Ce tipuri de resurse sunt necesare	Cine este responsabil să facă acest spațiu sigur

Spațiu nesigur 2: _____

Ce face ca acest spațiu să fie unul nesigur	Ce acțiuni ar fi necesare pentru a face spațiul acesta sigur	Ce tipuri de resurse sunt necesare	Cine este responsabil să facă acest spațiu sigur

Spațiu nesigur 3: _____

Ce face ca acest spațiu să fie unul nesigur	Ce acțiuni ar fi necesare pentru a face spațiul acesta sigur	Ce tipuri de resurse sunt necesare	Cine este responsabil să facă acest spațiu sigur

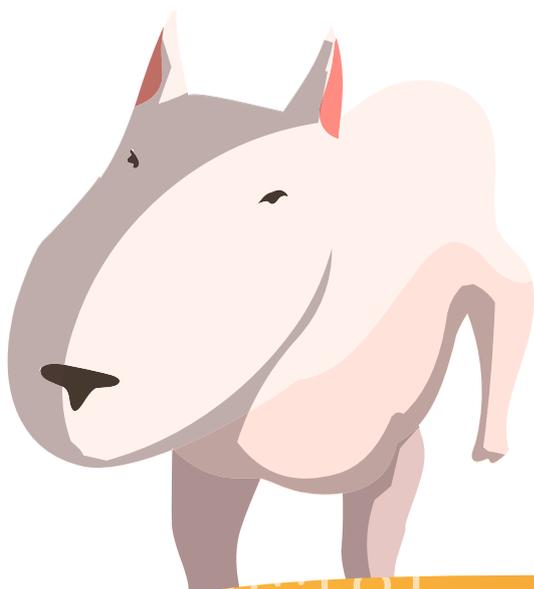

MODULUL 3 Procedurile școlii 1

Fișă de lucru 2

Comunicarea procedurilor

1. În ce document sunt incluse procedurile actuale?
2. Sunt procedurile existente comunicate în mod clar profesorilor și personalului școlar pe parcursul procesului de angajare? Când și cum? Cine le comunică? Persoana care le comunică este o persoană cu autoritate? Sunt aceste proceduri percepute drept obligatorii sau mai degrabă ca fiind opționale?
3. Sunt procedurile comunicate în mod clar elevilor pe parcursul primelor zile de școală? Când și cum? Cine le comunică? Persoana care le comunică este o persoană cu autoritate? Sunt aceste proceduri percepute drept obligatorii sau mai degrabă ca fiind opționale?
4. Limbajul utilizat în formularea procedurilor este adecvat? Politicile și procedurile sunt clare profesorilor, personalului școlar și elevilor? Dacă nu, ce ar putea fi făcut pentru a le clarifica?
5. Procedurile sunt comunicate în mod constant profesorilor, personalului școlar și elevilor pe parcursul timpului petrecut de aceștia în școală sau comunicarea acestor proceduri e un eveniment unic, se petrece o singură dată?
6. În ce mod sunt, în afara acestor evenimente de comunicare, disponibile procedurile în formă scrisă elevilor, personalului școlar și profesorilor?

Implementarea și îmbunătățirea procedurilor

1. Înțeleg profesorii, personalul școlar și elevii procedurile și politicile școlii în același mod? Există discrepanțe? Dacă da, în ce zone?
2. Există lipsuri în politici și proceduri? Ce rămâne neclar? Ce aspecte, deși importante, nu sunt suficient dezvoltate? Există unele bune practici informale care s-ar putea și ar trebui să devină proceduri formale?
3. Este posibil ca documentul care explică politicile școlii să fie prea formal pentru ca elevii să îl considere util, real, cu consecințe? Ce impresie ar putea lăsa limbajul utilizat în redactarea documentului?
4. Sunt politicile descrise în mod clar, pas cu pas? Procedurile definesc concepte și termeni? Oferă exemple de comportamente care nu sunt acceptabile? Facilitează înțelegerea a ce este permis și ce este interzis în relațiile de la școală?
5. Sunt clar descrise rolurile și responsabilitățile în documentele ce cuprind politici și proceduri? Pentru a raporta un caz, ar ști elevii ce trebuie să facă, pas cu pas, cui să se adreseze? Cum au fost aleși acei profesori/reprezentanți ai personalului școlar care sunt responsabili cu implementarea procedurii? Au beneficiat de vreun tip de formare concretă pentru a ști cum să își îndeplinească rolul?
6. Știi cei care au responsabilitatea aplicării procedurii ce au de făcut în mod concret atunci când un caz este raportat? Cum ar trebui să procedeze, pas cu pas, într-o astfel de situație?
7. Care sunt aspectele etice relevante în legătură cu aceste politici și proceduri? Este respectată confidențialitatea? Ce alte principii ar putea fi importante pentru a face procedurile și politicile mai eficiente?
8. Au existat în școală cazuri gestionate conform acestor proceduri și politici? Care au fost rezultatele? Care este nivelul de raportare a unor astfel de situații în general?
9. Cine ar putea fi aliați în acest context (părinți, ONG-uri) și cum s-ar putea implica ei?

Procedurile școlii 2

MODULUL 3

Fișă de lucru 3

1. Ce proceduri utilizează școala pentru cazurile de violență de gen, chiar dacă nu există proceduri specifice referitoare la acest tip de situații? (vă rugăm să luați în considerare și Fișa de lucru 2, dacă procedurile fac referire la situațiile de bullying).
2. Au existat cazuri de violență de gen raportate, formal sau informal? Ce s-a întâmplat în acele situații?
3. Care au fost pașii făcuți în aceste situații? Sunt acești pași asemănători pentru fiecare caz în parte sau abordările sunt foarte diferite de la un caz la altul, în funcție de profesorul/reprezentantul școlii care a gestionat acea situație?
4. Care ar fi acele lucruri care au funcționat și pe care le-ați include într-o procedură formalizată? Ce pași considerați că au fost dificil de pus în practică și ați preferat să nu fie introduși într-o procedură pe care ați dezvoltat-o pentru viitor?
5. Analizând experiențele altor școli, am putea să luăm drept exemplu proceduri dezvoltate de acestea?
6. Cine credeți că ar trebui să aibă responsabilitatea implementării unei proceduri coerente și eficiente? Dacă ar fi organizat un comitet de implementare, cine considerați că ar trebui să facă parte din acel comitet?
7. Pe cine vedeți, dintre profesori și reprezentanții școlii, ca putând fi responsabil cu elaborarea procedurii pentru că deține autoritatea, nivelul de cunoștințe sau experiența necesară?
8. Care ar trebui să fie pașii de făcut pentru a pregăti o astfel de procedură?

MODULUL 4

Promovarea principiilor feministe și incluzive în mediul școlar

Obiective de învățare

- Să ofere prilejul aprofundării cadrului și conceptelor valorilor feministe și al conceptului de leadership feminist astfel încât feminismul să poată fi perceput ca mai mult decât o simplă ideologie.
- Să reflecteze asupra modurilor în care pot fi aplicate aceste principii în mediul școlar și pe parcursul orelor de curs, astfel încât atât profesorii, cât și elevii să fie încurajați să devină lideri transformativi feminiști și să transforme școala într-un mediu mai incluziv.

Abilități dezvoltate

Lucru în echipă, gândire critică, empatie, comunicare.

Materiale necesare

M4 Fișa de lucru 1

Feminismul și principiile feministe

M4 Fișa de lucru 2

TOP 10 idei de bază ale leadership-ului feminist, dezvoltate de ActionAid

Prezentare PowerPoint (recomandată)

Videoproiector

Carioci

Laptop

Post-it-uri

Boxe

Cutia cu sugestii!

Coli de flipchart

Bluetech sau bandă adezivă din hârtie

Colile de flipchart cu regulile

Sugestii pentru pregătire

Asigurați-vă că verificați în detaliu conținutul tuturor activităților și printați toate fișele de lucru indicate. Organizați încăperea de lucru dinainte: aranjați scaunele în semi-cerc, plasând scaunele facilitatorilor în față, lângă laptop și videoproiector. Asigurați-vă că toată lumea poate vedea și auzi bine ceea ce proiectați; pentru o bună calitate a sunetului este recomandat să folosiți boxe.

Bun venit, prezentarea principalelor obiective ale atelierului

15 minute

Modulul 4 nu este obligatoriu în cadrul proiectului Youth for Love, fiind însă dezvoltat de partenerul ActionAid și recomandat spre a fi propus participanților din școlile partener, chiar și ca parte a altor proiecte. Conform experiențelor partenerilor în proiect în lucrul cu personalul școlar, sugerăm ca acest modul să fie utilizat drept activitate introductivă pentru a stimula conversațiile despre modul în care leadership-ul este promovat, la nivelul clasei, dar și la nivelul întregii școli, despre modul în care sunt construite relațiile bilaterale, despre modul în care puterea unor persoane sau a unor grupuri ar putea fi transformate în mod mai egal la mai multe niveluri relaționale: la nivelul personalului școlar, inclusiv al personalului ne-didactic; la nivelul elevilor, cu efect pozitiv asupra relațiilor dintre egali, chiar și în afara mediului școlar; în relațiile dintre elevi și personalul școlii. În funcție de organizația pe care facilitatorii o vor alege pentru formare, dar în special în cazul în care ei decid să utilizeze acest material la început, vă rugăm să nu săriți peste aceste activități recomandate pentru Modulul 1: 1) Salutul de început, prezentarea facilitatorilor și a principalelor obiective ale proiectului/inițiativei, și 2) Prezentarea participanților la sesiunea de formare, a temerilor și așteptărilor acestora. Vă rugăm să vă amintiți că acestea sunt fundamentale pentru a

desfășura lucrul împreună. În ceea ce privește stabilirea regulilor comune de lucru în grup (care este una dintre activitățile concrete prin intermediul căreia vom practica leadership-ul feminist), vă sugerăm să păstrați această activitate așa cum a fost ea planificată la începutul formării, având în vedere faptul că este o activitate propedeutică pentru construirea unei comunități de persoane în interiorul activității de formare. Totuși, recomandăm facilitatorilor în mod ferm să reia regulile stabilite după ce grupul a lucrat în cadrul acestui modul despre leadership feminist și să decidă împreună dacă consideră necesare ajustări.

Facilitatorii spun, deci, bun venit participanților și prezintă principalele conținuturi și activități ale modulului, precum și timpul alocat.

De asemenea, facilitatorii fac legăturile între conținuturile actuale și sesiunile de formare anterioare (dacă au fost deja organizate astfel de sesiuni înaintea acestui modul), reintroducând setul de reguli ale grupului notate pe coala de flipchart și cutia cu sugestii. De asemenea, facilitatorii vor organiza timpul astfel încât să potă permite alocarea a cinci minute pentru comentariile și întrebările participanților, dacă acestea există.

Exercițiu de spargere a gheții

Înainte de a prezenta scopul acestui modul, facilitatorii vor începe cu un exercițiu de spargere a gheții care va ajuta participanții să se relaxeze și să devină mai deschiși la a-și exprima părerile despre conținuturile modului. Facilitatorii invită tot grupul să se ridice și îi roagă să poziționeze în spațiu astfel încât să existe spații libere între ei; reasigură participanții că nimeni nu va fi judecat pe parcursul activității, însă în același timp subliniază faptul că cei care nu se simt confortabil pot alege să nu participe la activitate. Invită participanții să se concentreze asupra activităților, dar, în același timp, să observe și reacțiile și mișcărilor celorlalți.

Facilitatorii cer grupului să:

1. Plângă ca o fată
2. Alerge ca o fată
3. Tragă cu pistolul ca o fată
4. Lupte ca o fată

În funcție de reacțiile lor, facilitatorii vor îndemna participanții să se distreze, însă în același timp să încerce să descopere motivele din spatele propunerii unui astfel de exercițiu de spargere a gheții. Va fi important să ne concentrăm atenția asupra reacțiilor bărbaților din grup, dar și asupra reacțiilor femeilor, pentru că genul participanților nu va influența radical stereotipurile care se activează în mișcărilor făcute.

Pentru a viziona un exemplu de realizare a acestei activități, puteți accesa materialul video de mai jos:

<https://www.youtube.com/watch?v=XjQBJWYDTs>

Feminismul în teorie și în practică

Facilitorii prezintă scopul atelierului și subliniază faptul că acesta are drept obiective să conducă la o mai bună înțelegere a cadrului și conceptelor de valori feministe și leadership feminist, precum și la o depășire a ideii că feminismul este o simplă ideologie; de asemenea, atelierul oferă participanților prilejul de a reflecta asupra modului în care aceste principii ar putea fi aplicate la școală, dar și în contextul predării, pentru a încuraja mai întâi profesorii, apoi și pe elevi să devină lideri feminisți transformativi.

Înainte de a realiza o prezentare PowerPoint despre principiile feministe, facilitatorii vor împărți participanții în 3 grupuri de câte 5 persoane, cerându-le să se așeze împreună și vor lansa o cerință preliminară pentru fiecare grup: să elaboreze o definiție a feminismului prin intermediul unor discuții de grup și să o noteze pe un post-it. Grupurile mici vor rămâne aceleași pe întreaga durată a atelierului.

După 10-15 minute de discuție, facilitatorii invită un delegat din fiecare grup care să prezinte, în fața celorlalte grupuri, definiția găsită; toate post-it-urile produse de fiecare grup în parte vor fi colectate, pentru a realiza o definiție co-creată a feminismului. Sugerăm ca toate aceste post-it-uri să fie lipite pe o coală de flipchart și, după ce fiecare grup a împărtășit definiția proprie, facilitatorii ar trebui să le conecteze pe toate, subliniind elementele comune și diferențele dintre ele. După prima discuție (regăsiți mai jos și sugestii importante pentru facilitatori), facilitatorii vor oferi o prezentare despre feminism și principiile feministe, pentru a aprofunda și clarifica câteva elemente care ar fi putut rezulta din discuțiile de grup. Facilitatorii vor utiliza Modul 1 – Fișă de lucru 1 – Feminism și principii feministe, pe care o vor adapta contextului sau propriilor lor experiențe. Chiar dacă această etapă precede prezentarea, facilitatorii vor trebui să mențină această etapă cât de interactivă se poate, permițând participanților

să adreseze întrebări și să ofere perspectivele proprii. La finalul prezentării facilitatorii vor dedica aproximativ 5 minute încheierii analizei definițiilor feminismului oferite de grupuri la început și vor forma, pe baza tuturor acestora, o definiție comună, bazată pe elementele incluse în prezentare și pe munca grupurilor mici de participanți. Definiția comună poate fi notată pe o coală de flipchart și lipită pe perete în sală, la vedere.

După prezentare, facilitatorii invită din nou participanții să lucreze în grupuri mici și lansează cele trei sarcini de realizat pentru fiecare dintre grupuri:

- Identificarea unei definiții comune a conceptului de patriarhat;
- În ce moduri influențează patriarhatul viața femeilor, dar și a unor minorități?
- În ce moduri influențează relațiile de putere patriarhale viața unei femei sau a unui grup minoritar în aceste domenii (fiecare grup abordează unul sau două domenii): muncă; gândire; exprimare și participare; emoții; sexualitate/plăcere sexuală/alegeri sexuale; mișcare, spațiu, călătorii.

Facilitorii acordă grupurilor 20 minute pentru a lucra și dezbate împreună, apoi un reprezentant din fiecare grup prezintă rezultatele lucrului împreună în grupuri mici în fața grupului mare, reunit.

Facilitorii vor colecta feedback și comentarii și vor relua prezentarea, pentru a putea oferi participanților o înțelegere completă și corectă a patriarhatului, a intersecționalității, precum și a puterii așa cum este ea percepută din perspectivă feministă. La finalul prezentării, facilitatorii oferă timp pentru întrebări și sugestii din partea grupului.

Aspecte importante pentru facilitatori (de păstrat în minte și/sau de împărtășit cu întregul grup):

În ultimii ani, din cauza propagandei realizate, în special prin intermediul rețelelor de socializare, cuvântului feminism i-a fost atașat un sens complet diferit și înșelător, fiind perceput prin filtrul a numeroase stereotipuri (ex: feministele urăsc bărbații, feministele sunt furioase, feministele sunt dezagreabile, dacă ești feministă, atunci nu poți avea credințe religioase etc.). Adesea femeilor le e teamă să fie asociate cu acest cuvânt, iar bărbații nu doresc să fie asociați cu femeile care se declară feministe. În funcție de contextul național, precum și de vârsta persoanelor implicate, cuvântul feminism poate fi definit în moduri foarte diferite. Deși unele femei ar putea fi plasate în diverse zone ale unui continuum de identificări feministe, există unele variații de perspectivă în rândul celor cu experiențe de viață diferite. Mișcarea feministă, la fel ca orice altă mișcare socială, este într-o permanentă schimbare. Feminismul și lupta pentru egalitate au schimbat profund peisaje naționale și globale. În prezentul val de feminism, activismul și promovarea egalității tuturor persoanelor indiferent de rasă, clasă, religie, vârstă sau orientare sexuală se află în centrul agendei feministe. Mai mult, leadership-ul feminist merge dincolo de ideologie, încercând să reia în posesie și să promoveze un mod de a re-gândi distribuția puterii și a relațiilor de putere. Fiecare facilitator trebuie să fie pregătit pentru tipuri diverse de reacții ale participanților în momentul parcurgerii acestui modul și să fie deschis să discute despre stereotipurile negative care ar putea apărea, încercând să clarifice, pentru participanți, adevăratele principii feministe. În procesul de elaborare a definițiilor comune, încercați să stimulați participanții să nu se concentreze exclusiv asupra unor definiții de tip dicționar, ci să meargă mai adânc și să reflecteze asupra semnificațiilor pe care feminismul și patriarhatul le au pentru ei, din perspectiva modului în care le-au afectat viața atât în zona publică, cât și în zona privată. Dedicăți suficient de mult timp destrămării stigmei construite în jurul feminismului, pentru a crea o înțelegere comună și un sens împărtășit al termenului de feminism, care să se construiască pe parcursul modului.

Pauză

Leadership feminist și principii feministe la școală

Facilitatorii vor invita întregul grup să urmărească o prezentare despre Principiile leadership-ului feminist, realizată cu folosirea reperelor din Modul 4 – Fișă de lucru 2 – Principiile feministe. Facilitatorii ar trebui să ofere exemple concrete atunci când vorbesc despre aceste principii, făcând legăturile între fiecare principiu și modul în care a fost practicat pe parcursul formării și facilitării sau oferind exemple din viața de zi cu zi. Aceasta va ajuta și în sensul de a pregăti ultima secțiune a prezentării, despre rolul și principiile facilitării feministe.

La finalul prezentării, facilitatorii reinvită participanții în trei grupuri mai mici și oferă o sarcină diferită fiecărui grup în parte (sau invită fiecare grup să aleagă una dintre ele):

- Citiți cele 10 principii ale leadership-ului feminist dezvoltate de ActionAid; mai întâi, reflectați și discutați cum ar putea fi acestea integrate în managementul școlii și în regulile care trebuie să fie respectate în cadrul școlii. Apoi, după ce ați purtat aceste discuții, alegeți o activitate practică (de exemplu o întâlnire anuală de consiliu școlar, o întâlnire între directorul școlii și un grup de profesori cu un scop concret) și utilizați sau promovați 2 sau 3 principii în mod concret.
- Citiți cele 10 principii ale leadership-ului feminist dezvoltate de ActionAid; mai întâi, reflectați și discutați cum ar putea fi acestea integrate în managementul clasei din punct de vedere didactic și cum ar putea influența modurile în care profesorii se folosesc de puterea lor în relația cu studenții. După ce ați purtat aceste discuții, alegeți o activitate practică (de exemplu predarea unei lecții, o verificare a cunoștințelor elevilor, o evaluare individuală sau de grup etc.) și utilizați și promovați 2 sau 3 principii în mod concret.
- Citiți cele 10 principii ale leadership-ului feminist dezvoltate de ActionAid; mai întâi, reflectați și discutați cum ar putea fi acestea integrate în relațiile dintre elevi și în managementul clasei. Apoi, după ce ați purtat aceste discuții, alegeți o activitate practică (de exemplu o lecție,

o vizită externă, regulile clasei etc.) și utilizați și promovați 2 sau 3 dintre aceste principii în mod concret.

Facilitatorii vor cere fiecărui grup să realizeze un poster, folosind post-it-uri și carioci, și să definească, pentru fiecare sarcină:

- Grup țintă
- Tip de activitate
- Principii selectate
- Timpi
- Modul de derulare a activității
- Oportunități și dificultăți în derularea acestei activități

Întrebări recomandate pentru facilitatori și grupuri:

- Școala promovează un mediu și un mod de administrare și luare a deciziilor participativ și colaborativ? Când și în ce mod?
- Profesorii și personalul școlar utilizează zilnic practica de a asculta activ nevoile elevilor? Când și în ce mod?
- Profesorii și personalul școlar folosesc metode de auto-evaluare și evaluare de grup în care implică și elevii? Sunt elevii implicați în vreun fel în dezvoltarea de activități sau instrumente împreună?
- Au elevii posibilitatea să dezbată, să creeze reguli comune, au respect pentru diversitate, sunt responsabili? Există lideri feminisți în clasă? În ce tipuri de activități sunt implicați și în ce mod?

Facilitatorii încheie grupul de lucru și cer să fie numit un reprezentant al fiecărui grup care să prezinte lucrul în echipă, urmărind elementele principale cuprinse în poster și oferind timp și pentru întrebări și sugestii de la participanții din celelalte grupe. La finalul celor trei intervenții, facilitatorii culeg toate informațiile primite și încheie lucrul împreună reconectând ceea ce a rezultat de la grupuri cu principiile feministe.

Incheierea modului

Facilitorii vor stimula o recapitulare rapidă a conținuturilor modului și a învățăturilor dobândite pe parcursul acestui modul, oferind participanților posibilitatea să adreseze întrebări, să facă comentarii sau să menționeze aspecte care nu au fost adresate; vor încheia astfel lucrul. În funcție de momentul în care a fost desfășurat acest modul, facilitatorii vor folosi aceeași activitate de reflexie de final precum cea utilizată în Modulul 1 și Modulul 2, Desenul mâinii, sau evaluarea de final de program descrisă în Modulul 3.

Materiale suplimentare legate de subiect

Principiile feministe dezvoltate de ActionAid

<https://www.actionaid.org.uk/about-us/how-we-practise-feminism-at-work>

Cum promovăm leadership-ul feminist transformativ: Un ghid de lucru pentru organizații și mișcări

<http://awdfliibrary.org/bitstream/handle/123456789/409/104951-283846-1-PB.pdf?sequence=1>

Mituri despre feminism

https://www.berry.edu/womens_studies/myths/

Discurs Ted despre feminism: Urgența intersecționalității

https://www.ted.com/talks/kimberle_crenshaw_the_urgency_of_intersectionality/transcript?language=en

Discurs Ted despre feminism: Ar trebui să fim cu toții feminisți

https://www.ted.com/talks/chimamanda_ngozi_adichie_we_should_all_be_feminists

International Women Development Agency, seria Wave movement

<https://iwda.org.au/wave-movement-series-what-makes-a-movement-feminist/>

Școala de feminism, serie de ilustrații grafice

<https://www.facebook.com/schooloffeminism/posts/8m-thank-a-feministthanks-to-the-feminists-women-can-vo-te-work-abortion-divorce-wea/814367958915815/>

Poezie despre feminism și patriarhat

<https://www.youtube.com/watch?v=4fiOSGvYMBA>

Discurs TED al tinerei feministe Mara So privind demontarea preconcepțiilor despre feminism

<https://www.youtube.com/watch?v=60dk5jGeERC>

Uneori ești o omidă

<https://www.youtube.com/watch?v=hRiWgx4sHGg>

Ce este feminismul intersecțional

<https://femmagazine.com/feminism-101-what-is-intersectional-feminism/>

Ce este feminismul postcolonial

<https://femmagazine.com/feminism-101-what-is-postcolonial-feminism/>

Abordări metodologice

Abordări metodologice Abordare integrată privind leadership-ul feminist la nivelul întregii școli

<https://www.justassociates.org/sites/justassociates.org/files/feminist-leadership-clearing-conceptual-cloud-srilatha-batliwala.pdf>

Expresii ale puterii, Trusă de scule, ActionAid

<http://www.networkedtoolbox.com/workareas/toolboxes/show/74/>

Instrumente pentru a analiza puterea, Trusă de scule, ActionAid <http://www.networkedtoolbox.com/workareas/toolboxes/show/11/>

Transformarea puterii, ActionAid

https://actionaid.org/sites/default/files/shifting_power_online_final.pdf

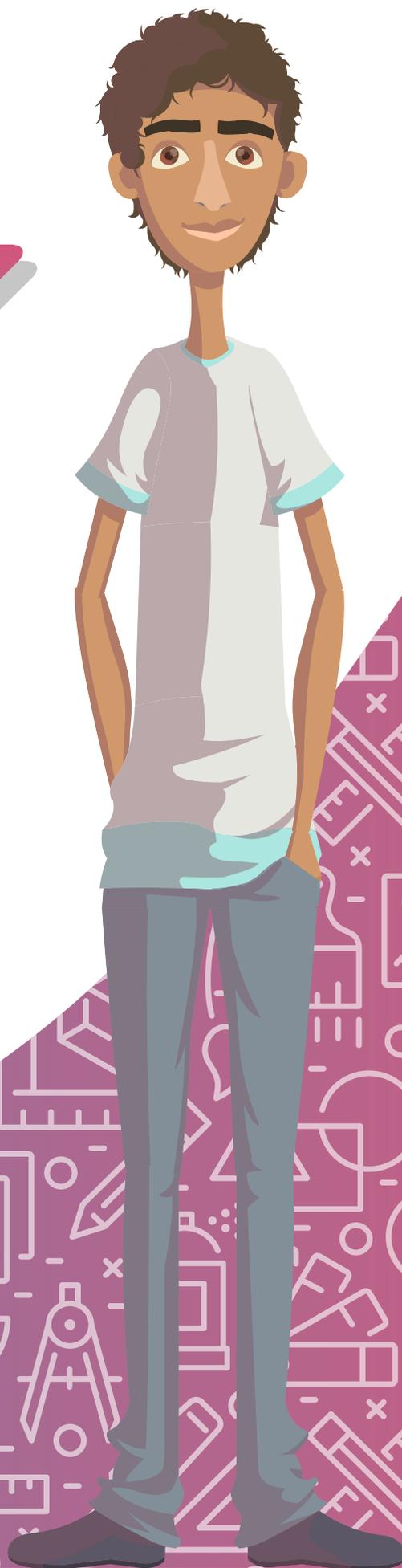
Resurse suplimentare

Analiza puterii

Co-design participativ

Invatare bazata pe cooperare

Brainstorming

MODULUL 4 Feminismul și principiile feministe

Fișă de lucru 1

(Nu este nevoie să printați această fișă de lucru; în acest document puteți găsi informațiile necesare pentru a crea o prezentare PowerPoint)

Ce este feminismul?

Feminismul cuprinde o serie de mișcări sociale și politice, precum și ideologii care își propun să definească, să stabilească și să obțină egalitatea politică, economică, personală și socială a genurilor. Dicționarul Merriam-Webster definește feminismul drept „1. Teoria egalității politice, economice și sociale între sexe. 2. Activitatea organizată pentru beneficiul drepturilor și intereselor femeilor”.

La fel ca oricare altă mișcare socială, feminismul s-a schimbat și dezvoltat constant în timp, luând diferite valențe, în funcție de contextul geografic. Din acest motiv, este extrem de dificil să găsim o singură definiție atotcuprinzătoare a termenului de feminism, fiind mai degrabă indicat să vorbim despre feminisme, care înglobează o mare varietate de persoane și de poziții.

În ciuda acestei mari varietăți care caracterizează totalitatea mișcărilor feministe, există o serie de elemente comune care le caracterizează:

- Feminismele sunt mișcări care doresc să dărâme patriarhatul și dominanța masculină, precum și ideologiile care le reproduc;
- Feministele și feminisții își doresc să obțină o lume mai justă pentru toți, nu doar pentru femei, și să schimbe relațiile inegale de putere;
- Feministele și feminisții își doresc egalitate între genuri – ceea ce înseamnă că ele și ei nu își doresc ca femeile să fie mai puternice decât bărbații, în aceeași măsură în care nu își doresc nici ca bărbații să fie mai puternici decât femeile. Acele aspecte care pot părea un act de discriminare împotriva bărbaților sunt de fapt acțiuni menite să niveleze terenul între femei și bărbați.

Altfel spus, „Mișcărilor feministe nu se limitează la cauze axate pe așa-numitele ‘probleme ale femeilor’ (cum ar fi drepturile reproductive sau remunerația echitabilă), ci includ mișcări care reunesc femei diferite, ce au diferite scopuri, precum combaterea schimbărilor climatice, drepturile omului, sau promovarea păcii. Orice mișcare (așadar și feminismul) constă în mod tipic din oameni care urmăresc împlinirea unui scop comun și îndeplinirea schimbărilor politice sau sociale, prin acțiuni colective. Srilatha Batliwala, o figură importantă a gândirii feministe, spune că elementele-cheie care deosebesc feminismul de alte mișcări sunt:

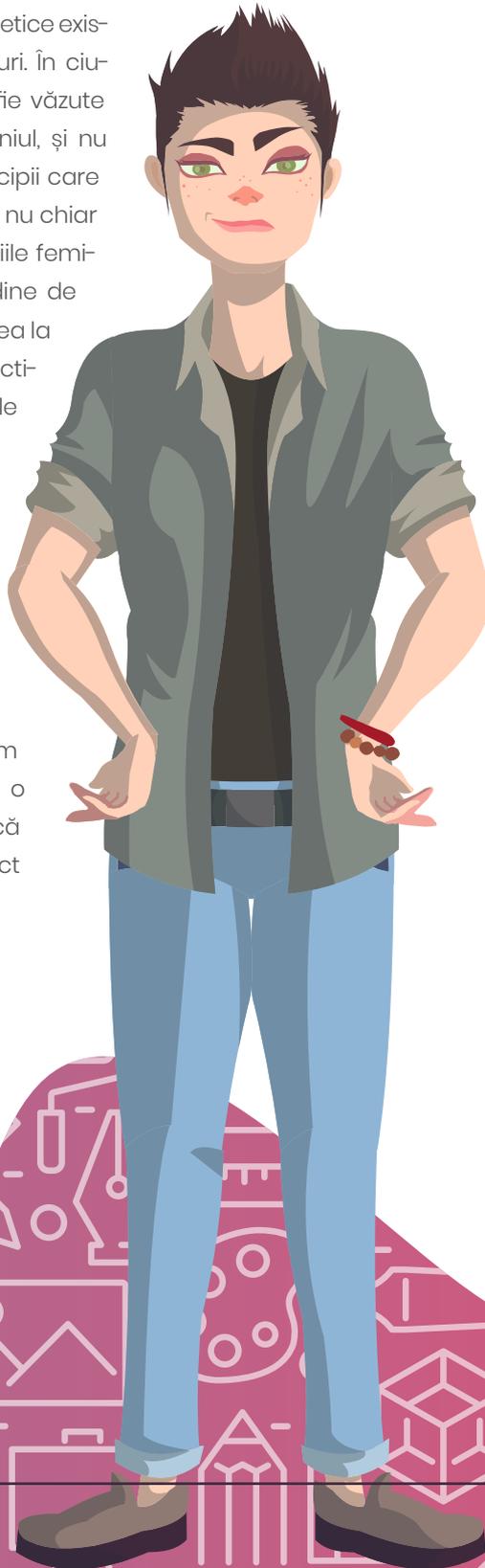
- O agendă ce are ca scopuri principale egalitatea de gen și interesele sociale ale femeilor;
- Strategii care se bazează pe experiențele și atributele femeilor la fiecare pas;
- O majoritate a membrilor compusă din femeile marginalizate;
- O analiză feministă a cauzelor problemelor pe care își doresc să le schimbe;
- Femei în poziții de conducere la toate nivelurile mișcării.

În esență, mișcărilor feministe amplifică vocile și experiențele celor multe pentru a construi viziuni comune și multidimensionale pentru viitor”.

Care sunt principiile feministe?

Având în vedere că nu există o singură definiție nedisputată a feminismului, diferitele mișcări feministe, precum și diferitele structuri teoretice existente au propus diferite valori și scopuri. În ciuda acestor diferențe, care trebuie să fie văzute ca elemente care îmbogățesc domeniul, și nu ca factori negativi, există anumite principii care sunt comune pentru majoritatea, dacă nu chiar pentru totalitatea feminismelor. Principiile feministe au fost exprimate într-o multitudine de moduri, în funcție de idealul care le stătea la bază. Pentru a pune feminismul în practică, este nevoie să contestăm diferitele aspecte ale problematicii relațiilor de gen, în baza acestor principii:

- Domeniul personal este politic: acesta este unul dintre elementele de bază ale feminismului, care îl distinge de alte mișcări. Acest principiu izvorăște din convingerea că ceea ce facem în viața noastră personală are și o însemnătate politică, precum și că acțiunile noastre politice au impact asupra sferei private a vieții;

- Biologia nu e totuna cu destinul: nicio persoană nu ar trebui să fie obligată să își formeze identitatea socială în baza sexului său, sau a rolurilor private sau publice pe care le îndeplinește;
- Egalitatea: feminismul înseamnă egalitate pentru toți, nu doar pentru femei;
- Incluziune și diversitate: există forme multiple și diferite ale opresiunii, așa că intersecționalitatea este necesară;
- Pace și securitate: trebuie să ne asigurăm că femeile nu sunt victime ale violenței sexuale, precum și să le permitem femeilor să își ducă traiul fără interferențe nedorite;
- Integritate corporală și lipsa violenței de orice fel: lipsa abuzului fizic sau psihologic, dreptul de a alege singure cu privire la propriul corp, dreptul de a decide singure în materie de sănătate reproductivă și sex.

Ce nu sunt feminismele...

După cum deja a fost menționat, există o serie de prejudecăți cu privire la ce este feminismul, sau, mai bine spus, ce sunt feminismele. Deoarece termenul vine însoțit de o serie de stereotipuri, iată mai jos un rezumat al neînțelegerilor principale legate de feminism:

- Feminismele nu se opun relațiilor heterosexuale și nu sunt campanii de promovare a lesbianismului sau a homosexualității, însă sunt în favoarea dreptului unei persoane (femei și bărbați deopotrivă) de a-și alege orientarea sexuală, precum și identitatea și expresia identității de gen;
- Feminismele sunt în favoarea aprecierii autonomiei corporale și a alegerilor, și recunosc existența unor

forme variate de sexualități, care depășesc domeniul îngust al heterosexualității;

- Feminismele apreciază și respectă diversele identități sexuale și de gen și contestă binaritatea fixă de gen (bărbați vs. femei);
- Feminismul nu are ca scop punerea bărbaților într-o poziție de inferioritate. În schimb, feminismul este benefic pentru femei și bărbați în egală măsură, deoarece analizează critic rolurile de gen și prejudecățile sociale legate de bărbați și femei, permitându-le astfel tuturor să se elibereze de astfel de așteptări și presiuni și să se înțeleagă și accepte pe sine.

Ce este patriarhatul și de ce vorbim despre intersecționalitate?

Termenul „patriarhat” vine din cuvântul „patriarchis” din greaca veche și se referă la un sistem de organizare socială în care puterea este deținută și moștenită pe linie masculină. Se referă la societățile în care puterea și privilegiile masculine sunt principiile de organizare ale tuturor instituțiilor și relațiilor, atât publice, cât și private. Societățile patriarhale sunt societăți în care bărbații dețin toate pozițiile formale de putere: în cadrul familiei/al căminului, în grupurile sociale, la locul de muncă, și în structurile de putere politică, pe când sfera de influență și putere a femeilor este restricționată și în mare parte indirectă. Chiar dacă poate părea ciudat, patriarhatul nu a existat dintotdeauna: a început să se afirme acum aproximativ 10.000 de ani, ceea ce nici măcar nu este atât de mult timp, dacă ne gândim că existau oameni cu structuri sociale de bază chiar și acum 200.000 de ani.

În abordarea sa feministă, ActionAid înțelege că opresiunea împotriva femeilor și toate celelalte forme de opresiune sunt interconectate, și trebuie deci să fie abordate împreună, dintr-o perspectivă intersecțională. Termenul de „intersecționalitate” a fost stabilit în 1989 de către Kimberlé Crenshaw, profesoară de drept și susținătoare a drepturilor civile. Feminismul intersecțional este înțelegerea faptului că fiecare persoană are experiențe specifice

de gen, și recunoaște că diferitele identități ale fiecărei persoane o pot expune la diferite dificultăți sau o pot face vulnerabilă în moduri individuale. Pentru a-și atinge scopurile declarate, feminismul trebuie să se adapteze diferitelor nevoi, experiențe și identități ale diferitelor persoane, având o abordare intersecțională pentru a recunoaște modurile în care privilegiile, puterea și circumstanțele pot influența perspectivele unei persoane. Aceste identități se suprapun și se intersectează, și pot fi trăite la diferite intensități în momente diferite. Ele se pot amplifica una pe alta atunci când coexistă, așa că e important să ascultăm și să recunoaștem aceste experiențe diverse. Femeile nu sunt expuse doar la sexism – rasismul, discriminarea pe criterii de vârstă sau abilitate fizică, homofobia, transfobia, și persecuția religioasă sunt legate intrinsec de modul în care diferitele femei trăiesc inegalitatea. Intersecționalitatea este așadar o structură teoretică ce ajută la înțelegerea modului în care diferitele aspecte ale identităților sociale și politice ale unei persoane (gen, rasă, etnie, clasă economică, orientare sexuală, abilitate fizică etc.) se combină pentru a crea moduri unice de discriminare. Imaginea de mai jos, denumită „roata intersecționalității” sau „roata identității sociale” este unul din modurile grafice în care pot fi ilustrați diferiții factori care modelează identitatea unei persoane:

Transformarea socială cu adevărat feministă necesită, pe lângă abordarea problematicilor de gen, și abordarea nedreptăților politice, rasiale și economice. Schimbarea reală este posibilă doar atunci când contestăm toate formele de discriminare și dezechilibrele de putere, și nu doar pe cele care le afectează pe femei. Acesta este și motivul pentru care mișcările feministe nu se concentrează doar pe interacțiunile dintre persoane, ci și pe sistemele și structurile de putere care influențează inegalitatea socială. Chiar și o persoană care poate nu are prejudecăți trăiește într-o societate în care rasismul/sexismul/clasismul/heterosexismul/abilitatea fizică încă au un impact asupra oamenilor care nu se încadrează în grupul dominant.

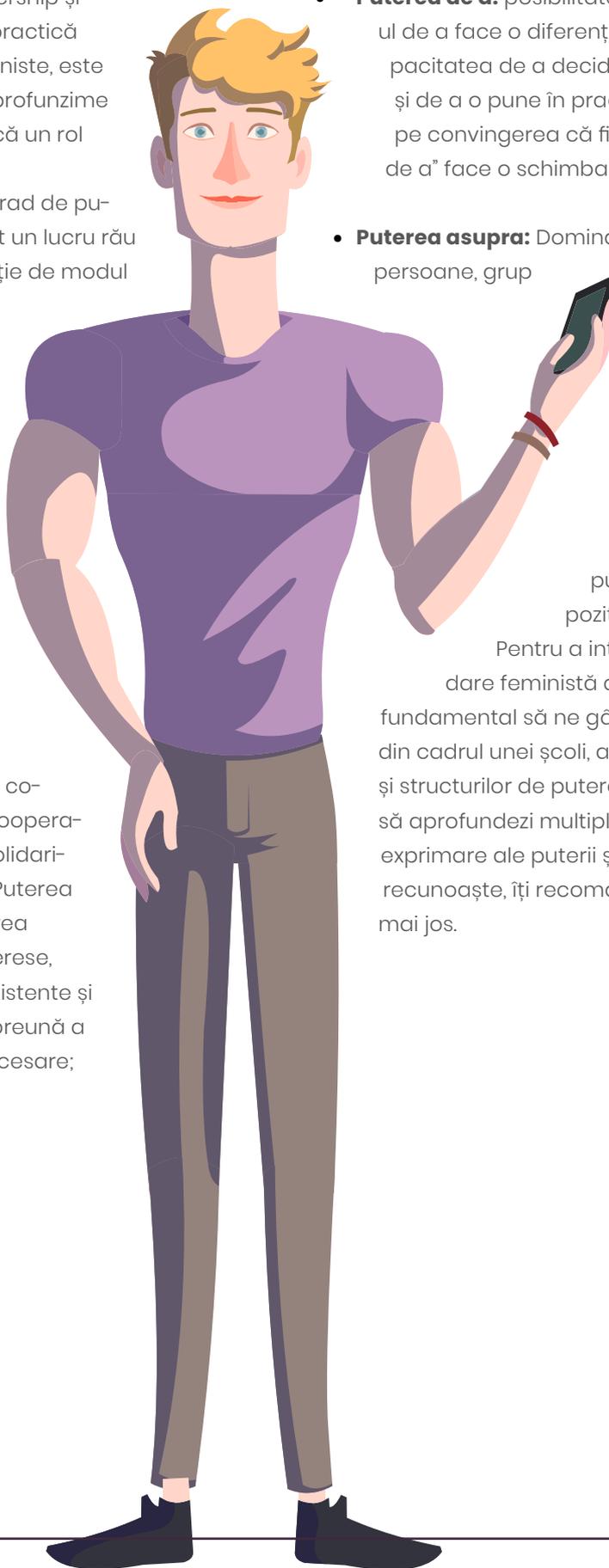

Puterea

Înainte de a vorbi despre leadership și despre cum îl putem pune în practică prin prisma unei abordări feministe, este fundamental să înțelegem în profunzime conceptul de putere, care joacă un rol crucial în analiza feministă.

Cu toții exercităm un anumit grad de putere, ceea ce nu este neapărat un lucru rău în sine. Diferența există în funcție de modul în care puterea este exprimată. ActionAid definește diferitele expresii ale puterii astfel:

- **Puterea din interior:** stima de sine, încrederea în sine, puterea interioară, simțul propriei identități, demnitatea. Creșterea „puterii din interior” a unei persoane îi dezvoltă capacitatea de a-și imagina și a avea dorințe legate de schimbare;
- **Puterea comună:** puterea colectivă, sprijinul reciproc, cooperarea și eforturile comune, solidaritatea și acțiunile unitare. „Puterea comună” ajută la construirea de punți între diferitele interese, experiențe și cunoștințe existente și are ca scop aducerea împreună a resurselor și strategiilor necesare;

- **Puterea de a:** posibilitatea de a acționa, potențialul de a face o diferență și de a influența vieți, capacitatea de a decide în favoarea unei acțiuni și de a o pune în practică. Aceasta se bazează pe convingerea că fiecare individ are „puterea de a” face o schimbare;
- **Puterea asupra:** Dominarea sau controlul unei persoane, grup sau instituție asupra altora. Agenții precum poliția, judecătorii, profesorii, politicienii au cu toții o anumită „putere asupra” noastră, ca membri ai societății. Cei însărcinați cu o astfel de putere o pot folosi în moduri pozitive sau negative.

Pentru a integra cu succes o abordare feministă a leadership-ului, este fundamental să ne gândim la relațiile de putere din cadrul unei școli, acordând atenție sporită și structurilor de putere de bază. Dacă îți dorești să aprofundezi multiplele forme și modalități de exprimare ale puterii și modurile în care le poți recunoaște, îți recomandăm resursele incluse mai jos.

NOTĂ

MODULUL 4 TOP 10 Idei de bază ale Leadership-ului Feminist

Fișa de lucru 2

Ce este leadership-ul feminist?

În această colecție de resurse, propunem viziunea folosită de ActionAid International, care se bazează pe lucrările Srilathei Batliwala, activistă, susținătoare a drepturilor femeilor, precum și autoare a numeroase cărți despre emanciparea femeilor. Ea prezintă feminismul drept nu doar un set de idei legate de lucrurile greșite din lume și care trebuie schimbate, ci în special drept o prismă prin care să ne uităm la propriile noastre idei și la experiențele noastre trăite, bazându-ne pe „locul” nostru în societate. În ActionAid, definim principiile feministe la locul de muncă

drept folosirea pozitivă și incluzivă a puterii, pentru a construi o organizație care este capabilă să schimbe lumea. Suntem de părere că este esențial să reprezentăm principiile feministe prin intermediul comportamentului în orice loc de muncă, deoarece modul în care ne comportăm ajută la crearea unei noi și puternice culturi feministe la locul de muncă.

Mai jos puteți regăsi o structură comportamentală bazată pe principii feministe, care poate fi de asemenea adaptată mediului din școală sau din sala de clasă.

1. CONȘTIENTIZAREA PROPRIILOR COMPORTAMENTE

Îmi voi controla ego-ul, pentru a putea conduce cu empatie și rămânând dispus/ă să ascult. Pentru a face acest lucru, voi depune eforturi pentru a-mi accepta vulnerabilitățile, precum și pentru a recunoaște și aprecia valorile proprii, precum și pe ale celor din jur.

2. GRIJA DE SINE

Voi avea grijă de bunăstarea mea fizică și mentală, pentru a putea să-mi reînnoiesc resursele interioare de inspirație și compasiune, care să mă ajute să continui să le ofer colegilor și colegelor mele cel mai bun sprijin posibil. Îi voi încuraja și susține pe ceilalți să facă același lucru, depunând eforturi active pentru a crea un mediu de lucru mai flexibil și solidar, în special pentru cei și cele care au alte persoane în grijă.

3. VOI DISTRUGE PREJUDECĂȚILE

Sunt conștient/ă că societatea îmi oferă mie (și altora) anumite avantaje pe care nu le-am cerut sau câștigat (spre exemplu, în baza genului, a clasei economice, a rasei, etniei, a abilității fizice, a orientării sexuale, a educației primite sau a altor factori). Voi depune eforturi pentru a descoperi și opri aceste forme de discriminare în mediul nostru în cadrul politicilor și practicilor noastre de muncă. Voi căuta să devin conștient/ă de modul în care propriile mele privilegii îi pot face pe ceilalți să se simtă inferiori sau lipsiți de putere, precum și de modul în care reacționez eu în fața privilegiului unei alte persoane, și voi depune eforturi conștiente pentru a-mi schimba comportamentul și a-mi trata toți colegii și toate colegile în mod egal.

4. INCLUZIUNE

Voi crea posibilități ca toată lumea să aibă în mod egal șanse de a se face auzit/ă, să fie respectat/ă de cei din jur și să aibă succes în ceea ce întreprinde. Îmi voi propune să creez echipe diverse și incluzive, precum și să recunosc și să reacționez în fața diverselor diferențe între persoane, care le-ar putea împiedica să se implice în mod egal.

5. VOI ÎMPĂRȚI PUTEREA

Voi înțelege că testul cel mai important al calităților mele de lider este spațiul pe care îl creez pentru ca și ceilalți să conducă. Îmi voi implica echipa în procesul de stabilire a țărilor noastre comune, și le voi oferi încrederea și puterea de care au nevoie pentru a lua inițiativa în atingerea acestor țeluri. De asemenea, voi avea încredere și îi/le voi sprijini pe cei/cele care sunt în poziții de autoritate, pentru a mă îndruma în atingerea scopurilor propuse.

6. FOLOSIREA RESPONSABILĂ ȘI TRANSPARENTĂ A PUTERII

Voi lua deciziile care mi s-au încredințat într-o manieră clară, transparentă și punctuală, consultându-mă în mod adecvat cu cei din jur și ținând cont de scopurile misiunii noastre. Dacă voi fi responsabil/ă de distribuirea resurselor sau de alegerea partenerilor noștri, mă voi asigura că alegerile pe care le fac promovează valorile și viziunea ActionAid. Voi comunica în mod deschis și în timp util care sunt deciziile și motivele mele.

7. COLABORARE RESPONSABILĂ

Mă voi asigura că țelurile sunt definite în mod clar și că ne aparțin tuturor, și îi voi face responsabili pe toți membrii, inclusiv pe mine, în ceea ce privește depunerea eforturilor necesare pentru a le atinge, atât la nivel individual, cât și colectiv. Îmi voi analiza propriile reușite prin prisma contribuțiilor pe care le-am adus la succesul echipei. Voi recunoaște și prețui colaborarea de succes, și voi aborda performanțele slabe într-un mod corect, dar hotărât.

8. FEEDBACK RESPECTUOS

Voi căuta să primesc și să apreciez feedback-ul constructiv drept o ocazie de a învăța, pentru toți cei implicați. Nu voi aștepta ocaziile formale de evaluare, ci voi pune în practică feedback-ul continuu, lateral (către și de la colegi), ascendent (de la angajați către manageri și alți oameni în poziții mai înalte) și descendent (către studenți). Voi depune eforturi pentru a soluționa conflictele, ascultând activ, intervenind în timp util și promovând comunicarea și comportamentul non-violent și respectuos.

9. CURAJ

Voi încerca în mod constant să obțin schimbări, să caut noi idei și să învăț de pe urma propriilor greșeli, în loc să mă tem de eșec. Îmi voi susține și încuraja colegii să facă același lucru. Când voi întâlni descurajare sau cinism în mine sau în cei din jur, voi încerca să reclădesc încrederea în scopurile noastre; când voi întâlni competiție și nesiguranță legate de statut sau putere, voi încerca să clădesc relații de încredere; când voi întâlni mediocritate și complacere, voi reinnoi pasiunea și creativitatea necesară pentru a ne îndeplini cu succes misiunea.

10. TOLERANȚĂ ZERO

Voi taxa orice formă de discriminare și abuz pe care o observ sau trăiesc la locul de muncă, și îi voi ajuta pe cei din jurul meu să facă același lucru în siguranță. Mă voi asigura că propriul meu comportament este lipsit de agresivitate, exploatare sau abuz.

În contextul școlii, punerea în practică a Leadership-ului Feminist înseamnă și analiza relațiilor și interacțiunilor dintre toate persoanele și entitățile care compun mediul școlar. Dovezile teoretice și practice ale grupurilor și mișcărilor feministe arată că schimbările sociale feministe vor fi cu greu atinse, dacă nu sunt transformate modurile în care relațiile sunt construite în cadrul unui grup.

Facilitatorii și facilitatoarele feministe trebuie să țină cont de următoarele elemente de bază:

- Crează mai multă incluziune și respect, precum și un spațiu care le permite tuturor să participe într-un mod cât mai liber;
- Ascultă activ și fără să judeci;
- Crează spațiu pentru interacțiune și încurajează existența unui mediu colaborativ;
- Conectează mintea și trupul;
- Crează spațiul în care experiențele personale să poată fi împărtășite;
- Folosește metode participative, active și colaborative;
- Permite existența unui timp și spațiu pentru reflecție, învățare și feedback;
- Crează un spațiu sigur pentru participanți și participante, în care să se simtă cu toții liberi să se exprime;
- Împarte puterea și responsabilitățile cu ceilalți; chiar dacă facilitezi grupul, nu te aștepta să fii singura/singurul care să ia decizii;
- Fii flexibil/ă și adaptează-te nevoilor grupului;
- Respectă gândurile și opiniile celorlalți, chiar și atunci când diferă de ale tale;
- Gândește-te la relațiile de putere existente în grup și la cum le poți face mai egale; gândește-te și la modurile în care tu, ca facilitatoare/facilitator, îți exerciți puterea;
- Găsește soluții comune.

Dacă îți dorești să afli chiar mai multe despre leadership-ul feminist sau cauți metode concrete pe care să le poți folosi, acest manual îți poate fi de folos:

https://www.creaworld.org/sites/default/files/Final%20Feminist%20Leadership%20Manual%202014-4-14_0.pdf

RESURSE RECOMANDATE

Documente legislative, cercetări și publicații

Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul, text complet, limba română), 11.05.2011 – <https://rm.coe.int/168046253e>

Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul): Întrebări și răspunsuri – <https://rm.coe.int/istanbul-convention-questions-and-answers-romanian/16809450dc>

Consiliul Europei. Conștientizarea fenomenului violenței împotriva femeilor. Articolul 13 al Convenției de la Istanbul: <https://rm.coe.int/168046e1f1>

EIGE – Institutul European pentru Egalitate de Gen <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/what-is-gender-based-violence>
<https://eige.europa.eu/publications/gender-education-and-training>

FRA – Agenția pentru drepturi fundamentale a Uniunii Europene. Violența împotriva femeilor: o anchetă la nivelul UE https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-factsheet_ro.pdf

UNESCO și UN Women. Linii directoare globale privind gestionarea violenței de gen în context școlar (2016) <https://www.paho.org/hq/dmdocuments/2017/violence-against-women-2017-03ws-schoolrelated-gender-based-violence-guidance-UNESCO-UNWomen.pdf>

Organizația Mondială a Sănătății. Prevenirea violenței în mediul școlar. Un instrument practic de lucru (2019) <https://www.unicef.org/media/58081/file/UNICEF-WHO-UNESCO-handbook-school-based-violence.pdf>

Inițiativa Națiunilor Unite privind Educația Fetelor. O abordare integrată pentru a preveni violența de gen în context școlar: standarde minimale și cadrul de monitorizare <https://www.icmec.org/wp-content/uploads/2018/09/Whole-School-Approach-to-Prevent-SRGBV-Minimum-Standards-Framework-UNGEL.pdf>

Centrul Filia. Barometrul de Gen, România 2018 (2019) <https://centrulfilia.ro/new/wp-content/uploads/2019/08/Barometru-de-gen-2018.-Centrul-FILIA.pdf>

Asociația pentru Libertate și Egalitate de Gen. Analiză privind stereotipurile de gen în educație și orientare profesională în România (2018) <https://aleg-romania.eu/wp-content/uploads/2018/09/Analiza-privind-stereotipurile-de-gen-in-Romania.pdf>

Asociația pentru Libertate și Egalitate de Gen. Combaterea stereotipurilor de gen în educație și în consiliere vocațională (2019) <https://aleg-romania.eu/wp-content/uploads/2017/02/GenderEd-Romanian-5-2-1.pdf>

Website-uri, proiecte internaționale

Mituri privind violența împotriva femeilor și fetelor
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/factsheet-eu_action_to_combat_violence_against_women-2019.pdf

Persoana Genderbread
<https://www.genderbread.org/>

Școli sigure și primitoare
<http://www.endvawnow.org/en/articles/1756-safe-and-welcoming-schools-.html>

Violența în școli
<https://www.coe.int/en/web/children/violence-in-schools>

Mediterranean Institute of Gender Studies (MIGS),
YOUTH 4 YOUTH
http://www.antiviolence-net.eu/projects_Y4Y_EN.htm

Recomandări de resurse la nivel național

ANES – Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați, care gestionează help-line-ul destinat victimelor violenței în familie și coordonează rețeaua adăposturilor VENUS, prezente în fiecare județ din țară.
www.anes.ro

Organizații non-guvernamentale care oferă servicii victimelor violenței

Asociația Anais – București www.asociația-anais.ro
Fundația Sensiblu – București www.fundatiasensiblu.ro
Asociația Casa Ioana – București www.casaioana.org
Asociația Solwodi – București www.solwodi.ro
Agenția Adventistă pentru Dezvoltare, Refacere și Ajutor – ADRA România – București www.adra.ro
Asociația Necuvinte – București www.necuvinte.ro
Asociația ALEG – Sibiu www.aleg-romania.eu
Asociația Pas Alternativ – Brașov www.facebook.com/AsociațiaPasAlternativ
Centrul de Mediere și Securitate Comunitară – Iași www.cmssc.ro
Institutul Est European pentru Sănătatea Reproducerii (IEESR) – Târgu Mureș www.facebook.com/violenta.intrafamiliala

Organizații non-guvernamentale implicate în activități de prevenire a violenței de gen

Asociația Transcena – București www.transcena.ro
Centrul Filia – București www.centrulfilia.ro
Asociația FRONT – București www.feminism-romania.ro
Asociația pentru Promovarea Drepturilor Femeilor Rome E-ROMNJA – București www.e-romnja.ro
Societatea de Analize Feministe ANA – București www.facebook.com/ANa-SAF
Asociația Plural – București www.asociația-plural.ro
Asociația Sexul versul Barza – București www.sexulvsbarza.ro
Centrul de Acțiune pentru Egalitate și Drepturile Omului (ACTEDO) – Cluj www.actedo.org
Centrul Parteneriat pentru Egalitate – București www.cpe.ro

Co-finanțat prin
Programul Drepturi, Egalitate și
Cetățenie al Uniunii Europene

Parteneriat

Proiectul implică 4 țări și 5 organizații:

ActionAid Italia, Italia
ActionAid Grecia, Grecia
AFOL Metropolitană, Italia
CPE - Centrul Parteneriat pentru Egalitate, România
UCLL - UC Limburg, Belgia

actionaid

Conținutul acestui manual reprezintă perspectiva autoarelor/autorilor și este responsabilitatea acestora. Comisia Europeană nu acceptă niciun fel de responsabilitate pentru modul în care informația cuprinsă în acest manual va fi utilizată.